

МІНІСТЕРСТВО АГРАРНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ
МИКОЛАЇВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Навчально-науковий інститут економіки та управління
ФАКУЛЬТЕТ МЕНЕДЖМЕНТУ

*Видається з 2009 р.
Виходить 2 рази на рік*

СТУДЕНТСЬКИЙ НАУКОВИЙ ВІСНИК

ВИПУСК 1(6). Частина 2

Економічні науки

Миколаїв
2012

Студентський науковий вісник : науково-теоретичний журнал
Миколаївського державного аграрного університету / Редкол.:
В.С. Шебанін (гол. ред.) та ін. — Миколаїв, 2012. — Вип. 1(6).
Частина 2. — 2012. — 122 с.

У збірнику висвітлено результати наукових досліджень з питань економіки, проблем світового господарства та зовнішньоекономічної діяльності, організації виробництва та агробізнесу, досліджуваних ученими, аспірантами, магістрами та студентами Миколаївського державного аграрного університету.

Рекомендовано до друку вченою радою факультету менеджменту МДАУ. Протокол № 10 від 25.06.2012 р.

Точка зору редколегії не завжди збігається з позицією авторів.

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

ГОЛОВА РЕДАКЦІЙНОЇ КОЛЕГІЇ: *д. т. н., професор Шебанін В. С.*

ЗАСТУПНИК ГОЛОВИ РЕДКОЛЕГІЇ:

к. е. н., доцент Іваненко Т.Я.

ЧЛЕНИ РЕДАКЦІЙНОЇ КОЛЕГІЇ:

д.е.н., професор Шебаніна О.В.,

к.е.н., доцент Вершиніна Л.М.,

к.е.н., доцент Калюжна О.В.,

к.пед.н., доцент Каращук Л.М.,

к.е.н., доцент Мельник І.О.,

к.е.н., доцент Крилова І Г.

Адреса редколегії:

54029, Миколаїв, вул. Паризької комуни, 9,
Миколаївський державний аграрний університет, тел. 58-05-94
www.mdau.mk.ua

© Миколаївський державний
аграрний університет, 2012

СУЧАСНИЙ СТАН ВИРОБНИЦТВА ЗЕРНА В УКРАЇНІ

Т.О. Антоненко, магістр

Миколаївський державний аграрний університет

Зерновиробництво грає велику роль в економіці вітчизняних сільськогосподарських підприємств. Проте через нестачу коштів організація виробництва в галузі не на належному рівні. Валові збори, площі та врожайність зернових культур щороку значно змінюються.

Ключові слова: валовий збір, експорт, ефективність галузі, зерно, площі збирання.

Постановка проблеми. Зернове господарство займає базове місце у сільськогосподарському виробництві країни та гарантує її продовольчу безпеку, саме тому воно вважається галуззю стратегічного значення. Зерно – це не лише сировина для хлібобулочної, кондитерської та круп'яної промисловості, але й для спиртової, пивоварної та медичної галузей. Від ефективності зерновиробництва залежить стан та рівень розвитку тваринництва. Разом з тим, у масштабі економічного розвитку країни та її економічного потенціалу зернове господарство відіграє роль одного з головних джерел поліпшення ресурсного та розвитку експортного потенціалів [3, с. 285].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Різні аспекти проблеми економічної ефективності виробництва зерна висвітлені у працях таких економістів, як О.Г.Білозерцев, Ю.Д.Білик, П.І.Гайдучський, В.А.Кадієвський, М.Ю.Коденська, С.В.Кучер, М.Г.Лобас, Т.Ю.Приймачук, Д.Ю. Словей, П.Т.Саблук, В.П.Ситник, О.М.Шпичак і багато інших. Ними розроблені стратегічні аспекти розвитку зернового виробництва в Україні, підвищення його економічної ефективності за рахунок раціонального використання земельних, матеріально-технічних і трудових ресурсів, удосконалення системи ціноутворення, функціонування ринку зерна. У той же час ряд проблем залишаються малодослідженими та вимагають подальшого обґрунтування і практичного вирішення. Зокрема це питання підвищення економічної ефективності виробництва зерна на рівні регіонів.

Постановка завдання. Наявність дискусійних проблем, а також об'єктивна необхідність визначення головних чинників ефективного ведення зерновиробництва обумовили вибір теми дослідження. **Метою статті** є дослідження сучасного стану виробництва зерна в Україні та обґрунтування шляхів підвищення ефективності галузі.

Виклад основного матеріалу дослідження. Виробництво і реалізація зерна для сільського господарства України має особливе значення тому, що зернова галузь є провідною для абсолютної більшості сільськогосподарських підприємств. Рисунок показує суттєву частку зернових культур у структурі валової продукції сільського господарства України (рис. 1).

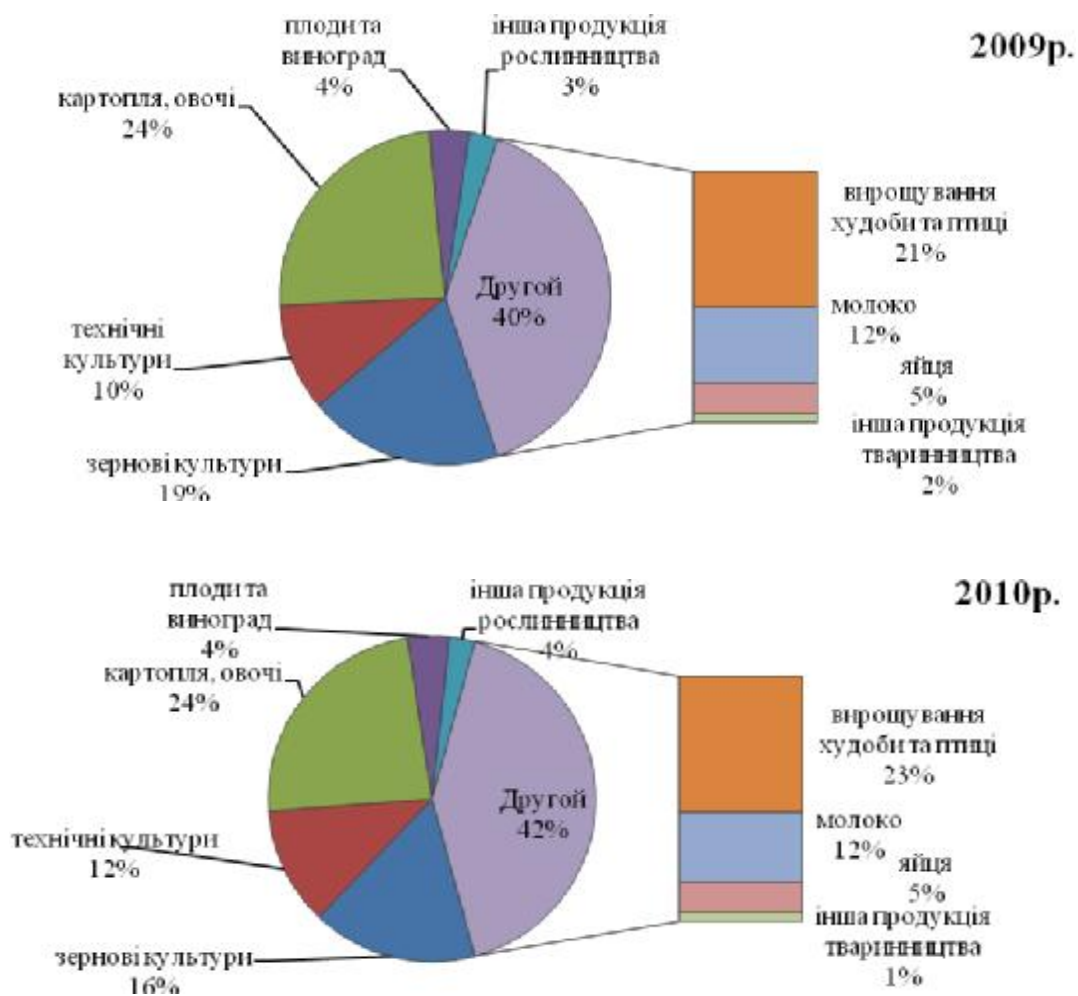

Рис. 1. Структура валової продукції сільського господарства України, % [1]

Майже п'ята частина валової продукції за останні два роки належало зерновим культурам.

Вченими досліджено роль зернових культур у функціонуванні сільськогосподарських підприємств. Так, у 1985 році частка зернових у загальній площі посіву становила 49,2%, у 1990 році – 45, у 1997 році – 50, у 2001 році – 55,8, у 2008 році – 57,9% [4, с.118]. У той же час це не вплинуло на великі зростання валового збору зернових (рис. 2).

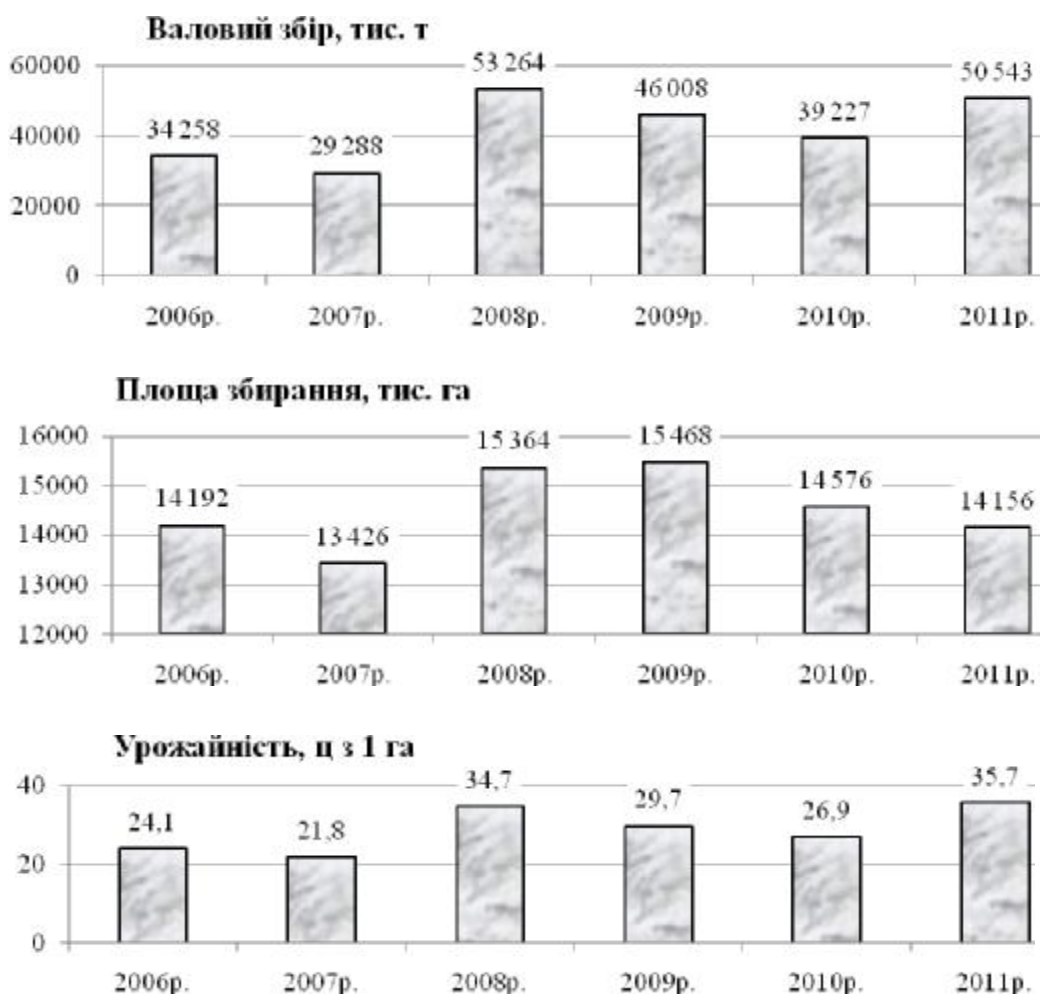

Рис. 2. Валовий збір, площа збирання та врожайність зернових культур в Україні [1]

У цілому валовий збір зерна мав великі коливання за роками. Причиною були різні площі збирання культур у різні роки. Хоча зернові грають велику роль в економіці більшості сільськогосподарських підприємств, проте великі зміни площ говорять про велику залежність від різних факторів. Значні коливання врожайності культур за роками говорять про велику її залежність від погодних умов. Причиною такої ситуації є низька ефективність виробництва зерна у багатьох сільськогосподарських підприємствах, нестача у них коштів та їх кризовий стан.

Українським підприємствам доречно цій галузі приділять більшу, серйознішу увагу, що дозволить збільшити доходи і прибутки сільгосппідприємств. Адже сприятливі ґрунтово-кліматичні умови, вигідне геополітичне та територіально-економічне розташування, працьовитий український народ вивели Україну в розряд зернових держав світу. За розмірами посівних площ зернових і зернобобових культур досить тривалий період вона займала серед зарубіжних країн шосте або сьоме, а за виробництвом зерна на душу населення – п'яте чи шосте місце.

Експерти говорять про велику роль України на світовому ринку зерна. Роль України у світовому виробництві зерна пояснюється наступним. Щороку населення світу стрімко збільшується: вже досягнуто 7-мільярдної позначки, а до 2050 року воно сягатиме 9 млрд. Щоб нагодувати таку кількість населення, потрібно на 70% збільшити виробництво продуктів харчування. Насамперед, це стосується зернових культур: рису, кукурудзи та пшениці. Без них неможливо уявити собі сьогоdnішній та майбутній світ. Серед них - пшениця, яка займає близько 25% орних земель і є найпоширенішою зерновою культурою в перерахунку на посівні площі та другою (після кукурудзи) за вирощуванням у світі з обсягом виробництва понад 650 млн т на рік. Основні регіони її вирощування: Австралія, Чорноморський регіон, Китай, Європейський Союз, Індія та Північна Америка [2, с. 20].

Висновки. Зернове господарство належить до основних пріоритетів розвитку агропромислового сектора, визначає стратегію держави щодо його подальшого розвитку. Тому вивчення основних закономірностей інтенсифікації зерновиробництва, впливу різних факторів на підвищення ефективності виробництва і стратегічних напрямків щодо прискорення росту віддачі вкладених засобів потребує системного підходу і першочергового вирішення.

Щоб вивести зернове господарство на належний рівень та забезпечити його прибутковість, у першу чергу товаровиробникам потрібна фінансова підтримка з боку держави, яка б спрямовувалась на придбання та застосування новітніх технологій щодо вирощування зернових; високоврожайних, стійких проти хвороб сортів посівного матеріалу; розробку науково обґрунтованих програм зерновиробництва, які б реально працювали.

ЛІТЕРАТУРА

1. Веб–сайт Державного комітету статистики України [Електронний ресурс] / – Режим доступу : [http : //www.ukrstat.gov.ua](http://www.ukrstat.gov.ua).
2. Єрмоленко О. “Байєр КропСайєнс”: найкращі рішення для зернових сьогодні і в майбутньому / Олег Єрмоленко // Пропозиція. – 2011. – № 12. – С. 20.
3. Сосновська О. О. Економічна ефективність виробництва зерна та шляхи її підвищення в сільськогосподарських підприємствах полтавської області / О. О. Сосновська, С. О. Білун, О. П. Бурлака // Вісник ХНАУ. Серія «Економіка АПК і природокористування». – 2011. – № 4. – С. 284 – 290.
4. Чмирь С. М. Ефективність ринку зерна / С. М. Чмирь // Економіка АПК. – 2009. – № 4. – С. 117–120.

ЕКОНОМІЧНИЙ ПОТЕНЦІАЛ РОЗВИТКУ ФЕРМЕРСТВА В БЕРЕЗНЕГУВАТСЬКОМУ РАЙОНІ

П.В. Баньковська, магістр

Миколаївський державний аграрний університет

У статті розглянуто особливості діяльності фермерських господарств Березнегуватського району, основні тенденції його розвитку на сьогоднішній день, а також окреслено основні шляхи удосконалення їх функціонування та проблеми, що постають перед фермерами.

Ключові слова: фермерське господарство, продукція рослинництва, продукція тваринництва, сільськогосподарські підприємства.

Постановка проблеми. Одним із перспективних напрямів створення конкурентно-ринкового середовища є розвиток малого підприємництва, найбільш ваговою складовою якого в сільському господарстві є фермерські господарства. Сьогодні цілком очевидно, що успіх ринкових перетворень в аграрному секторі великою мірою визначається тим, як вдасться реалізувати потенціал фермерства. У ході реформування вітчизняного аграрного сектору фермерські господарства практично стали засновниками нової системи господарювання.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемі ефективності та визначення стратегічних пріоритетів подальшого розвитку фермерства взагалі та України, зокрема, присвячено роботи багатьох зарубіжних та вітчизняних вчених економістів: Беккера М., Блегборна С., Блюма А., Власова В.Д., Грищенко О.В., Єрмакова О.Ю., Збарського В.К., Ігнатова В.Д., Крисального О.В., Месель-Веселяка В.Я., Пиріг Г.І., Саблука П.Т., Скрипник С.В., Топіхи І.Н., Чаянова О.В., Червена І.І., Шебаніної О.В. та ін.

Проте, ряд питань залишається невирішеними. Більш глибокого вивчення потребує теоретичне та методологічне обґрунтування

економічної ефективності спеціалізації й реорганізації виробничої структури фермерських господарств.

Постановка завдання. Метою статі є визначення перспектив подальшого розвитку фермерських господарств Березнегуватського району.

Виклад основного матеріалу дослідження. «Економічний потенціал» розглядається як одна із важливіших динамічних характеристик діяльності підприємства, яка одночасно відображає стан підприємства щодо вимог зовнішнього й внутрішнього середовища та використовується для оцінки його роботи. Інакше кажучи, підприємства використовують свій економічний потенціал як інструмент адаптаційного процесу, завдяки чому воно трансформується відповідно до мінливого зовнішнього (й/або внутрішнього) середовища. Структура економічного потенціалу:

- природний потенціал - це сукупність наявних і тих, що можуть бути мобілізовані, природних ресурсів у поєднанні з природними умовами, які впливають на економічну діяльність та використовуються;

- трудовий потенціал - це кількість та якість наявних трудових ресурсів з урахуванням можливості їх збільшення при поточному рівні розвитку науки і техніки;

- науковий потенціал - це сукупна можливість національної економічної системи генерувати необхідні знання, що втілюється в кількісних і якісних характеристиках винаходів та нововведень і визначається чисельністю та професійністю вчених, зайнятих у різних сферах науки;

- технологічний потенціал - це сукупність методів залучення засобів праці у виробництво для перетворення предметів праці на продукцію для кінцевого споживача чи для наступного залучення що визначається рівнем соціально-економічного розвитку;

- інформаційний потенціал - наявні та такі, що можуть бути мобілізовані обсяги інформаційних ресурсів, інформаційної техніки і технологій для створення власних і збирання, накопичення, обробки й використання різноманітних форм інформації для задоволення відповідних потреб суспільства;

- економічний потенціал техніко-економічних відносин - це сукупність відносин економічної власності, що функціонують і розвиваються у процесі розвитку спеціалізації, кооперації, комбінування виробництва, його концентрації тощо;

- економічний потенціал господарського механізму визначається потенціалом системи основних форм, методів і важелів використання економічних законів (найважливіша функція господарського механізму), розв'язання існуючих соціально-економічних суперечностей, реалізації відносин власності, розвитку людини і її потреб та забезпечення узгодження функціонування всіх елементів економічної системи в усіх сферах суспільного відтворення[1].

Сутність та значення фермерства полягають у тому, що віно є рушійною силою аграрного сектора економіки, становить основу дрібнотоварного виробництва, здійснює структурну перебудову економіки, забезпечує насичення ринку продовольчими товарами, реалізацію інновацій, додаткові робочі місця, має високу мобільність, раціональні форми управління, формує новий соціальний прошарок підприємців-власників та сприяє розвитку конкуренції.

Головними ознаками фермерського господарства з економічної точки зору є: приватна власність на засоби та результати праці; самостійність власника господарства у вирішенні організаційних, економічних, маркетингових та інших питань виробництва; підприємницький тип господарства, головне призначення якого виробництво товарної продукції; з юридичної точки зору: господарюючий суб'єкт – юридична особа[2].

Одною із найважливіших проблем розвитку фермерських господарств є його технічне забезпечення. Фермер вирішує скільки потрібно мати тракторів і яких марок; чи доцільно купувати комбайн і вантажний автомобіль; скільки потрібно мати інших сільськогосподарських машин, механізмів і обладнання; що є більш ефективним – купувати нову техніку чи ту, яка була в експлуатації. При недостатньому технічному забезпеченні фермерських господарств роботи виконуються несвоєчасно, тому зменшується обсяг виробництва продукції, а отже, і величина прибутку (доходу). За надмірного технічного забезпечення величина прибутку також буде знижуватися внаслідок високої собівартості продукції [3].

В Березнегуватському районі кількість фермерських господарств станом на кінець 2010 року становила 381 господарство. За 10 років їх кількість збільшилась на 34%, а площі сільськогосподарських угідь – в 4,5 рази (з 6686 га в 2000 році до 30509 га в 2010 році).

Середня площа сільськогосподарських угідь одного фермерського господарства в досліджуваному районі в 2000 році становила 23,5 га, а в 2010 році величина збільшилась до 80,1 га.

За десять років валовий збір зернових і зернобобових в фермерських господарствах Березнегуватського району збільшився в 5 разів (в 2000 р. – 36,5 тис.ц, в 2010 р. – 187,3 тис. ц), площа збирання – в 2,6 рази, а урожайність при цьому зросла майже в 2 рази. Валовий збір кукурудзи на зерно по району теж збільшився в 5 разів (2000 рік – 1,5 тис.ц до 7,6 тис.ц в 2010 році), урожайність – в 5,4 рази, а площа збирання при цих показниках зменшилась на 7%.

По соняшнику показник валового збору за період 2000 – 2010 роки зріс в 4 рази , площа посіву – в 3 рази (2000 рік – 2916 га, 2010 рік – 8414 га), а урожайність при цьому зросла на 36%.

Тобто підприємства використовують в основному інтенсивне виробництво, збільшуючи урожайність за рахунок залучення кращих

сортів зернових, внесення добрив, застосування раціональних сівозмін, зрошування і ефективного обробітку.

В структурі посівної площі основних сільськогосподарських культур в 2010 році в фермерських господарствах Березнегуватського району основну частку становлять зернові культури – 57,4% (12718 га), друге місце займають технічні культури – 41,8% (9261 га), дуже малі частки посівних площ кормових та баштанних культур – 0,7% (164 га) і 0,02% (5га).

Основними культурами, що мають найбільшу частку в площі посіву мають зернові (пшениця, ячмінь), кукурудза на зерно та соняшник.

Наявність техніки в фермерських господарствах досліджуваного району має не високий показник, в 2010 році він склав 145 шт., що порівняно з 2000 роком більше в 2,4 рази. При цьому на 100 га ріллі в 2010 році припадає 0,5 трактора. Кількість зернозбиральних комбайнів за 10 років збільшилась на 80%, а кількість на 100 га ріллі в 2010 році склала 0,3 комбайна. Забезпеченість технікою має низькі показники, що також сприяє втраті певної частки врожаю.

Чистий дохід від виробничої діяльності фермерських господарств в Березнегуватському районі в 2010 році склав 59631,4 тис. грн., при виробничій собівартості 41392,9 тис.грн прибуток склав - 18238,5 тис. грн. Рівень рентабельності досить високий і становить 44,1%.

Дуже низькі показники має виробництво продукції тваринництва. поголів'я великої рогатої худоби відсутнє, в фермерських господарствах досліджуваного району вирощують свиней (514 голів) та птиці (8500 голів).

Витрати на виробництво сільськогосподарської продукції в період 2000 – 2010 роки зросли в 13,5 разів.

Підвищення ефективності діяльності фермерських господарств передбачає ряд заходів, найважливішим серед яких є розроблення і використання відповідних прогнозів.

Підвищення ефективності господарювання фермерських господарств передбачає формування сприятливого середовища для повноцінного розвитку всіх організаційно-правових форм сільськогосподарського землекористування, що дозволить найповніше реалізувати соціально-економічний потенціал вітчизняного агропромислового комплексу в першу чергу для розвитку сільських територій.

Висновки. Було розглянуто особливості діяльності фермерських господарств Березнегуватського району, основні тенденції його розвитку на сьогоднішній день, а також окреслено основні шляхи удосконалення їх функціонування та проблеми, що постають перед фермерами.. Фермерські господарства Березнегуватського району мають досить хороший рівень розвитку і рівень економічного потенціалу для подальшого функціонування і прибуткового розвитку.

ЛІТЕРАТУРА

1. Аграрне право України : підручник / за ред. О. О. Погрібного. – К. : Істина, 2007. — 448 с.
2. Александрова А.І. Проблеми розвитку фермерських господарств в умовах оренди / А.І.Александрова // Механізм господарювання і економічна динаміка в АПК : Вісник ХДАУ. — 2001. — №6. – С.231—234.
3. Долинська М. С. Фермерські господарства України: землекористування, порядок створення, діяльність та припинення діяльності / М. С Долинська. — Х. : Страйд, 2005. — 264 с.
4. Фермерське господарство : правові засади створення, функціонування та припинення : [навч.-практ. посібн. / за ред. М. В. Шульги. М. В. Шульга, В. П. Душман, П. Ф. Кулинич, В. Ю. Юркевич]. — Х. : Одиссей, 2006. — 464 с

ЕФЕКТИВНІСТЬ ВИКОРИСТАННЯ ЗЕМЕЛЬНИХ РЕСУРСІВ В С-Г ПІДПРИЄМСТВАХ БЕРЕЗНЕГУВАТСЬКОГО РАЙОНУ

Я.В. Баньковський, магістр

Миколаївський державний аграрний університет

У статті розглянуто особливості використання земельних ресурсів с-г підприємствами Березнегуватського району на сьогоднішній день, а також пропозиції щодо можливого покращення ефективності використання.

Ключові слова : сільськогосподарське підприємство, земельні ресурси, ефективність використання.

Постановка проблеми. Ні для кого не секрет що ефективність використання земельних ресурсів с-г підприємствами напряду впливає на їх прибутки, тобто на кількість продукції яку може виробити дане підприємство і відповідно реалізувати. Ефективне використання земельних ресурсів має винятково важливе значення для сталого розвитку аграрного сектора України. Цьому має бути підпорядковане реформування земельних відносин, на основі якого здійснено перехід до різних форм власності на землю, запроваджено платне землекористування тощо. Проте в державі поки що не вирішено проблему забезпечення раціонального та екологічнобезпечного використання земельних ресурсів. Протягом останніх років значно зменшилась кількість внесення мінеральних та органічних добрив, що негативно впливає на якість ґрунтів, а зрештою, на ефективність господарювання сільськогосподарських підприємств.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичні і практичні аспекти збереження, відтворення та ефективного використання земельних ресурсів висвітлено в наукових працях: Д.С. Добряка, Л.Я. Новаковського, В.М. Трегобчука, А.М. Третьяка, М.М. Федорова та інших. Проблемі підвищення ефективності господарювання в аграрному секторі країни присвячені дослідження В.Г. Андрійчука, В.П. Галушко, О.Д.

Гудзинського, О.Ю. Єрмакова, М.В. Калінчика, С.М. Кваші, М.Й. Маліка, В.Я. Месель-Веселяка, В.А. Романової, П.Т.Саблука, В.К. Терещенка, О.В. Шкільова, О.М. Шпичака, В.В. Юрчишина та інших. Вони розглядають земельні ресурси як одну із складових ресурсного потенціалу, що забезпечує функціонування сільськогосподарських підприємств. Але постійні зміни, які відбуваються в суспільно-економічному житті країни і зокрема, в сільському господарстві, вимагають поглиблених досліджень щодо ефективного використання земельних ресурсів у сільськогосподарських підприємствах в умовах ринкових трансформацій.

Постановка завдання. Метою статі є визначення ефективності використання земельних ресурсів в Березнегуватському районі.

Виклад основного матеріалу дослідження. Земля - головна умова існування людського суспільства і найважливіше джерело національного багатства, найперша передумова і природна основа суспільного виробництва, універсальний фактор будь-якої діяльності людини. Характеризуючи значення землі в суспільному виробництві, слід зазначити, що праця – це не єдине джерело вироблюваних продуктів і речового багатства. За висловом Уільяма Петті, праця - батько багатства, земля – його мати.

Родючість землі – це здатність ґрунту створювати врожай, рівень якого характеризує її продуктивні сили. Родючість землі на різних її ділянках неоднакова. Продуктивність землі залежить від об'єктивних властивостей ґрунту і рівня культури землеробства. Розрізняють природну, штучну та економічну родючість ґрунту. Природна родючість ґрунту характеризується запасом поживних речовин, що створився в результаті природного процесу ґрунтоутворення. Вона зумовлена дією природних і біологічних властивостей ґрунту, а також кліматичних умов. Природна родючість ґрунту залежить від його хімічного складу, тобто вмісту необхідних для рослин поживних речовин. Абсолютна родючість ґрунту

характеризується кількістю продукції з одиниці земельної площі, а відносна - на одиницю виробничих витрат. Рівень економічної родючості землі постійно змінюється під впливом розвитку продуктивних сил сільського господарства. Урожайність землі може постійно підвищуватись в результаті прикладання засобів виробництва, праці і наукових досягнень.

Економічна ефективність використання земельних угідь у сільському господарстві характеризується системою натуральних і вартісних показників. До натуральних показників належать: урожайність сільськогосподарських культур та виробництво окремих видів сільськогосподарської продукції з розрахунку на 100 га відповідних земельних угідь (молока, м'яса всіх видів, яловичини, вовни - на 100 га сільськогосподарських угідь; зерна, цукрових буряків та інших продуктів рослинництва, а також свинини - на 100 га ріллі; продукції птахівництва - на 100га площі посіву зернових культур). До вартісних показників відносять вартість валової і товарної продукції, валовий і чистий дохід та прибуток з розрахунку на 1 га сільськогосподарських угідь. Оскільки натуральні показники характеризують рівень використання певної частини сільськогосподарських угідь при виробництві окремих видів продукції рослинництва і тваринництва, їх застосовують щодо господарств з однаковою галузевою структурою виробництва. Вартісні показники найбільш повно характеризують економічну ефективність використання землі і дають змогу порівнювати та об'єктивно оцінювати рівень використання земельних ресурсів у господарствах, які спеціалізуються на виробництві різних видів продукції. Передові підприємства України досягли досить високого рівня сільськогосподарського виробництва. Прикладом високоефективного використання землі є ТОВ "Світанок" Васильківського району Київської області. У 2002 р. тут на 100 га сільськогосподарських угідь вироблено 781,7 тис. грн. валової продукції, 842,4 ц молока, 141,7 ц м'яса (в живій вазі). Урожайність зернових і бобових (без кукурудзи) становила 67,8 ц/га,

в т. ч. озимі зернові – 76,3, ярі зернові – 61,7, кукурудза на зерно – 87,6, цукрові буряки – 674 ц/га. Рівень використання землі в підприємствах України поступово підвищується але повільними темпами. Досягнутий рівень економічної ефективності використання землі не задовольняє зростаючих потреб. Підвищення ефективності використання земельних ресурсів є однією з найважливіших народногосподарських проблем, успішне розв'язання якої значною мірою залежить від реалізації господарствами своїх потенціальних можливостей у збільшенні виробництва сільськогосподарської продукції з гектара землі. Велике значення для раціонального використання землі має вдосконалення економічного механізму господарювання, спрямованого на охорону природних ресурсів.

Обсяг реалізованої промислової продукції за січень-листопад 2011 року становить 463,5 тис. грн., що на 31,4 % більше ніж було реалізовано в січні-листопаді 2010 року.

Основною галуззю за обсягами виробництва та по зайнятості трудових ресурсів є сільське господарство. Виробничою діяльністю займається 14 великих сільськогосподарських підприємств, 54 приватних підприємства, 364 фермерських господарств та одне державне підприємство дослідного господарства.

В районі існує три насіннєві господарства : фермерське господарство «Орбіта», ДП ДГ «Реконструкція» та колгосп «Прометей». Площа сільськогосподарських угідь (по всіх товаровиробниках) складає 114235 га, або 6 % угідь області, з них ріллі – 93381 га .

Основним показником, який визначає результати діяльності сільськогосподарської галузі, є виробництво валової продукції в порівнянних цінах 2005 року, обсяги якої за 2010 рік складають 105,5 млн. грн., що на 600 тис.грн. більше, ніж у 2009 році.

На зернові культури припадає 55 % посівних площ, тобто 51 360 га, з них на озимі зернові – 33% або 30 789 га, а на ярі зернові та зернобобові –

22 %, тобто 20 571 га. Меншу питому вагу займають технічні культури – 29,9 % або 27 921 га, та зовсім невелику – овоче-баштанні – 1 % (955 га), і кормові – 2 % (1769 га). Розширюються площі чистих парів – 11 376 га (12,2%), що дозволить отримати гарантований урожай озимих зернових.

Природно-кліматичні умови району є найбільш сприятливими для вирощування зернових (озимих і ярих пшениці та ячменя, кукурудзи, проса, гречки), технічних (соняшнику, ріпаку, гірчиці) та кормових культур (кукурудзи на силос та зелений корм, багаторічних трав).

Висновки. Було розглянуто особливості ефективності використання земельних ресурсів с-г підприємствами в Березнегуватському районі. З наведених вище досліджень слідує що підприємства досить ефективно використовують земельні ресурси але майже не використовують сучасні технології, що могло би значно підвищити кількість виробленої продукції, дохід, підвищити родючість ґрунтів. Важливим напрямом підвищення економічної ефективності використання землі є охорона ґрунтів від ерозії та інших руйнівних процесів. Нині ведуться дослідження по розробці і застосуванню ґрунтозахисної безплужної системи землеробства. Вона включає такі взаємопов'язані ланки-системи: безплужний обробіток ґрунту; органо-мінеральну систему удобрення; захист рослин; систему протиерозійних машин і знарядь; застосування сівозмін. Впровадження ґрунтозахисних систем землеробства в сучасних умовах має виняткове економічне і соціальне значення, зумовлене життєвою необхідністю збереження землі як засобу виробництва і незамінного середовища розвитку людського суспільства. Підвищенню продуктивності і ефективному використанню земельних угідь сприяють також раціональна організація земельної території та землевпорядкування.

ОСОБЛИВОСТІ ВПРОВАДЖЕННЯ ВИСОКОВРОЖАЙНИХ СОРТІВ ТА ГІБРИДІВ СОНЯШНИКУ

В.М. Барна, магістр

Миколаївський державний аграрний університет

У статті розглянуто перспективи виробництва нових високоврожайних гібридів соняшнику Тунка, ПАЛ-0917, Актуаль за допомогою впровадження інтенсивних технологій. Запропоновані відповідні заходи щодо підвищення ефективності виробництва соняшнику.

Ключові слова: соняшник, олійні культури, генетичний потенціал, гібриди, сортові ресурси, інтенсивні технології, інтенсифікація, економічна ефективність.

Постановка проблеми. Останнім часом за умови розширення посівних площ соняшнику його урожайність різко зменшилась. Низький рівень урожайності зумовлений екстенсивним типом господарювання. Замість більш ефективного використання землі, збагачення її добривами, поліпшення агротехніки господарства йдуть на далі розширення площі посіву [4]. Такий споживацький підхід не враховує негативних наслідків використання родючості ґрунту і надалі зумовлює зниження врожайності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Ефективності виробництва продукції сільського господарства, зокрема технічних культур, в тому числі і впровадження високоврожайних гібридів соняшнику, приділяється велика увага економістів-аграрників: О.В. Калюжна, В.П. Клочан, Н.В. Маркова, Т.Г. Сіренко, І.Н. Топіха, О.В. Шебаніна та ін.

Постановка завдання. Обґрунтувати доцільність впровадження високоврожайних гібридів соняшнику та збільшення обсягів його виробництва.

Виклад основного матеріалу дослідження. Сучасні дослідження і публікації дозволяють констатувати, що в господарствах з високим рівнем

агротехніки та агрохімії при використанні для посіву якісного насіння сортів і гібридів соняшника з різним вегетаційним періодом загалом було отримано врожайність, вищу за середню. Високої врожайності було досягнуто на ділянках з демонстраційним посівами гібридів провідних селекційних центрів світу. Причини: використання високоякісного посівного матеріалу; дотримання оптимальних строків посіву; високий рівень агротехніки; своєчасне повноцінне підживлення; використання новітніх засобів захисту рослин [1].

Потрібно зауважити, що повністю дотриматись технології вирощування на великих площах товарних посівів соняшнику набагато складніше, ніж на демонстраційних ділянках, але результати щодо врожайності того варті.

Будь-який гібрид соняшнику, перш ніж бути внесеним до Державного реєстру сортів рослин, проходить конкурс сортовипробування, вході якого визначається його продуктивна здатність, господарські ознаки і стійкість проти несприятливих погодних умов. Але культура землеробства в мережі державного сортовипробування досить велика порівняно з середнім рівнем більшості аграріїв. Тому, щоб визначити з потенціалом врожайності нових гібридів, слід проводити безпосередньо у товаровиробника [3].

Ступінь реалізації генетичного потенціалу гібридів соняшнику визначається багатьма чинниками. Але найважливішими є погодні умови (співвідношення тепла і вологи) та культура землеробства.

У базовому господарстві – товаристві з додатковою відповідальністю «Південний колос» (далі ТДВ «Південний колос»), яке заходиться в місті Нова Одеса Новоодеського району Миколаївської області, у 2009-2011 рр. вирощувалися гібриди соняшнику Зустріч і Сава.

У таблиці 1 наведено характеристику виробництва та продажу насіння соняшнику у господарстві за досліджуваний період.

**Динаміка виробництва та продажу насіння соняшнику
у ТДВ «Південний колос» Новоодеського району за 2009-2011 рр.**

Показники	2009 р.	2010 р.	2011 р.	2011 р. у% до	
				2009 р.	2010 р.
Урожайність, ц з 1 га	14,5	20,0	19,3	133,1	96,5
Валовий збір, ц	4325,4	6528,0	6827,2	157,8	104,6
Кількість реалізованої продукції, ц	3613,0	6588,0	6426,0	177,9	97,5
Рівень товарності, %	83,5	100,9	94,1	112,7	93,3

Аналіз наведених даних у таблиці 1 свідчить, що найбільші валові збори соняшнику у господарстві було у 2011 році, чому сприяло не тільки збільшення площ під культуру, а й найбільший показник врожайності за весь досліджуваний період. У 2009 році було реалізовано тільки 83,5% продукції, тоді як у 2010 році валові збори склали 6528,0 ц, а продукції було реалізовано – 6588,0 ц і рівень товарності склав 100,9%. Пояснити даний факт можна тим, що господарство реалізовувало записи культури з 2009 року. У звітному році показник товарності склав 94,1%.

За вищенаведеними даними видно, що валові доходи господарства напряму залежать від валових зборів і якості соняшнику (рис. 1). Проте, потрібно зауважити, що ті сорти, які на сьогодні є провідними у господарстві мають невисокий потенціал врожайності. Тому доцільним замінити вже існуючі сорти соняшнику (Зустріч, Сава) на більш ефективні гібриди, а саме на такі як Тунка, ПАЛ–0917, Актуаль. Ці сорти мають більшу урожайність, а отже при їх впровадженні в проектному році можна отримати більший валовий збір соняшнику.

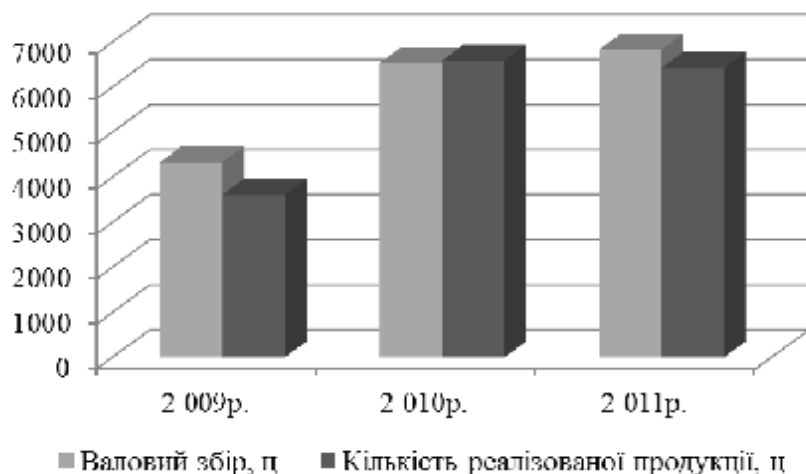

Рис. 1. Динаміка валових зборів і кількості реалізованого соняшнику у ТДВ «Південний колос» Новоукраїнського району за 2009-2011 рр.

Потенційну продуктивність, стійкість до патогенних збудників та несприятливих погодних умов гібридів соняшнику наведено в таблиці 2 [13].

Таблиця 2

Генетично–господарська характеристика гібридів соняшника

Показники	Тунка (06017035)	ПАЛ - 0917 (07017078)	Актуаль (07017053)
Період визрівання	Середньостиглий високоолеїновий гібрид	Середньоранній гібрид	Середньоранній гібрид
Врожайність	Середня врожайність в зоні Степу - 28,9, гарантована прибавка до національного стандарту - 2,8 ц/га	Середня врожайність в умовах Степу - 29,4, гарантована прибавка до національних стандартів - 1,5 ц/га.	Середня врожайність в зоні Степу становила 30,2 ц/га, гарантована прибавка до національних стандартів - 2,3 ц/га.
Хімічний склад	Вміст жиру - 48,4%, олеїнової кислоти - 82, білка - 17,2%. -	Вміст жиру - 48, білка - 17,7%	Вміст жиру - 51,8, білка - 16,2%.
Вихід олії	1492 кг/га	1242 кг/га	1455 кг/га.
Стійкість до визрівання і хвороб	Гібрид стійкий до визрівання, відносно стійкий до посухи. Незначні ураження хворобами та пошкодження шкідниками	Гібрид стійкий до визрівання, відносно стійкий до посухи. Незначні ураження хворобами та пошкодження шкідниками	Гібрид стійкий до визрівання, відносно стійкий до посухи. Незначні ураження хворобами та пошкодження шкідниками
Рекомендації до вищівування	Степ	Степ	Степ

Наведемо морфологічні характеристики запропонованих гібридів.

Гібрид соняшнику Тунка (06017035) високий. Положення кошика обернене донизу разом із легким викривленням стебла. Кошик середній, сильно випуклої форми з боку сім'янок. Сім'янка середня, вузькояйцеподібна, чорна із сірими смужками.

Гібрид ПАЛ-0917 (07017078). за природною висотою середній. Кошик середній, сильно випуклої форми з боку сім'янок. Сім'янка середня, широкояйцеподібна, чорна із сірими смужками.

Гібрид Актуаль (07017053) за природною висотою середній. Положення кошика обернене донизу разом із легким викривленням стебла. Кошик маленький, злегка випуклої форми з боку сім'янок. Сім'янка середня, вузькояйцеподібна, середня, чорна із сірими смужками.

При виробництві соняшника в ТДВ «Південний колос» Новоодеського району при впровадженні нових високоврожайних сортів культури в плановому році можна збільшити валовий збір соняшнику.

Наприклад, при вирощуванні сорту Тунка з урожайністю 28,9 ц/га валовий збір соняшнику становитиме 7225 ц. А при впровадженні всіх нових сортів соняшника з середньою урожайністю 29,5 ц/га валовий збір культури становитиме 14750 ц.

Висновок. Впровадження сучасних гібридів соняшнику в виробництво дає можливість значно підвищити урожайність за умови дотримання технологічних вимог до їх вирощування. Сучасний рівень селекції забезпечує створення гібридів з потенційною урожайністю 4,5-5 т/га. На сьогоднішній день рівень екстенсивного розвитку виробництва соняшнику в Україні досяг критичної точки, переорієнтування виробництва на інтенсивний тип розвитку дозволить стабілізувати виробництво соняшнику при поступовому зменшенні посівів до науково обґрунтованого рівня (2-2,5 млн. га).

Підвищенню урожайності соняшнику сприятиме дотримання рекомендацій по зональному розміщенню посівів, впровадженню в

виробництво сучасних гібридів і новітніх інтенсивних технологій вирощування, використання якісного насіння.

ЛІТЕРАТУРА

1. Гібриди соняшнику 2011 року селекції Інституту рослинництва ім. В.Я. Юр'єва УААН [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.saaten-union.com.ua/index.cfm/product/>
2. Дані Миколаївського обласного управління статистики [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.mk.ukrstat.gov.ua/>
3. Калюжна О.В. Перспективи виробництва олійних культур / О.В. Калюжна // Вісник аграрної науки Причорномор'я. – 2007. – Випуск 3, т.1. – С.117 – 122.
4. Клочан В.П. Проблеми та перспективи розвитку рослинництва Миколаївської області / В.П. Клочан, Н.І. Костаневич / Вісник аграрної науки Причорномор'я. – Миколаїв : МДАУ, 2006.
5. Маркова Н.В. Вплив строків сівби і технологічних особливостей вирощування на формування врожайності гібридів соняшнику та якість їх насіння / Н.В.Маркова // Вісник аграрної науки Причорномор'я. Миколаїв, 2011. — Вип. 2(29).— С.140—146.
6. Сіренко Т.Г. Розвиток ринку засобів хімізації сільськогосподарського виробництва / Т.Г. Сіренко // Економіка АПК. – 2000. — № 12.
7. Топіха І.Н. Основні шляхи підвищення ефективності земельних ресурсів / І.Н. Топіха. // Вісник аграрної науки Причорномор'я. – Миколаїв : МДАУ, 2009. – Вип. 2 (49). – 257 с. – С .10 –15
8. Червен І.І. Основні напрямки оптимізації обсягів виробництва вітчизняної сільськогосподарської продукції / І.І. Червен, О.В. Шебаніна // Вісник аграрної науки Причорномор'я. – Миколаїв, 2007. – 303 с.

РОЛЬ ОРГАНІЗАЦІЇ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРОДУКЦІЇ У РОЗВИТКУ РИНКУ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ ПРОДУКЦІЇ

С.В. Гудз, магістр

Миколаївський державний аграрний університет

Реалізація продукції є важливим процесом, що визначає ефективність виробничої діяльності підприємства. Успішність реалізації продукції підприємства у значній мірі залежить від розвитку аграрного ринку. Фахівці вказують на існування великих проблем у цій сфері.

Ключові слова: аграрний ринок, ефективність, канали продажу, реалізація продукції.

Постановка проблеми. Реалізація сільськогосподарської продукції – важлива завершальна стадія кругообігу коштів підприємства. Від того, як організована система реалізації продукції, залежить неперервність виробничого процесу, оборотність оборотного капіталу, результати фінансово-господарської діяльності, рентабельність. Несвоєчасна реалізація негативно впливає на споживачів продукції, оскільки вона викликає порушення їх нормальної діяльності. Виробництво і реалізація продукції впливає на фінансові результати роботи сільськогосподарського підприємства. Крім того, реалізація виробничої продукції – це основне джерело формування доходу підприємства. Темпи зростання обсягу реалізації продукції безпосередньо впливають на величину витрат, прибуток та рентабельність підприємства [5].

У міру насичення ринку та посилення конкуренції вже не виробництво визначає обсяг продажу, а навпаки, можливий обсяг продажу є основою розроблення виробничої програми. Підприємство має виробляти тільки ті сільськогосподарські товари і в такому обсязі, котрі воно може реально й прибутково реалізувати.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Формування ринкових відносин вимагає трансформацію існуючих ринкових структур та

створення нових інститутів. Більшість національних дослідників (П.Т. Саблук, Зіновчук В.В., Березін О.В., Перебийніс В.І., Губенко В.І., Дем'яненко М.Я., Гладій М.В. та ін.) наголошують, що найнагальнішою проблемою сучасного розвитку агропромислового комплексу України є формування цивілізованих прозорих каналів просування сільськогосподарської продукції від виробника до кінцевого споживача через розвиток інфраструктури аграрного ринку.

Постановка завдання. Обґрунтування ролі організації реалізації продукції у розвитку ринку сільськогосподарської продукції є ціллю даної статті.

Виклад основного матеріалу дослідження. В останні роки сільськогосподарські товаровиробники поступово скорочують обсяги та процентну долю продукції, що реалізується заготівельним та переробним організаціям (підприємствам). Причини цього різні. Зокрема, нині на більшість видів сільськогосподарської продукції існують монопольні ціни, які не завжди забезпечують належний рівень рентабельності сільськогосподарського виробництва, а нерідко, особливо у тваринництві, не покривають навіть виробничих витрат. Вчені стверджують, що головною причиною зменшення обсягів продажу є не стільки низький рівень цін, скільки відсутність дисципліни розрахунків [2, с. 139]. Нерідко затримка платежів сільськогосподарським підприємствам сягає до півроку й більше. За таких умов господарства вимушені шукати нові, економічно вигідніші канали використання своєї продукції: реалізація на колгоспних ринках, в різних організаціях та промислових підприємствах, продаж працівникам в рахунок оплати праці, промислова переробка тощо.

Успішність реалізації продукції підприємства у значній мірі залежить від розвитку аграрного ринку. Фахівці вказують на існування великих проблем у цій сфері. Однією з головних проблем АПК є сфера збуту сільськогосподарської продукції. Нинішня інфраструктура аграрного ринку не зорієнтована на швидке просування такої продукції до

споживачів. Відсутність ефективних, доступних для дрібного товаровиробника, каналів реалізації сільськогосподарської продукції виступає обмежувальним фактором щодо справедливого перерозподілу вартостей у механізмі ціноутворення. При цьому збитків зазнають і товаровиробники, які змушені використовувати неорганізовані канали збуту і споживачі, які змушені купувати продукцію часто сумнівної якості за вищими цінами. Отже, є необхідним узгодження інтересів селян-виробників агропродукції через механізм кооперування, створення системи оптової і оптово-роздрібної торгівлі сільськогосподарською продукцією на засадах кооперації [1].

Ринок сільськогосподарської продукції (зерна, овочів, картоплі, олійних та інших культур, молока, м'яса) і продуктів її переробки формується суб'єктами ринкових відносин — приватними і державними підприємствами, підприємствами системи заготівлі, зберігання, переробки і реалізації продукції. Залежно від особливостей суб'єкти ринку, які вступають у товарообмін, формують різні ринкові структури (оптовий, роздрібний ринки), забезпечують державну і кооперативну торгівлю або входять у більш складну систему товарообігу основних видів продукції (товарні біржі).

Особливість формування ринкових відносин в аграрній сфері економіки виявляється в тому, що сільське господарство найбільше порівняно з іншими галузями залежить від кон'юнктури ринку, а продовольчий ринок найбільш вразливий із соціальної точки зору, оскільки його розвиток безпосередньо пов'язаний з рівнем життя населення, його платоспроможністю [3].

Дослідження показують, що подальшому розвитку ринку сільськогосподарської продукції найбільше перешкоджають такі чинники:

- 1) мораторій на продаж землі;
- 2) нерозвиненість в Україні сфери страхування кредитних та виробничих ризиків;

- 3) технологічна відсталість цієї сфери порівняно з іншими країнами;
- 4) монополізація ринку;
- 5) спекулятивний характер діяльності окремих суб'єктів ринку;
- 6) недосконалість нормативно-розпорядчої та інституційної бази щодо стимулювання виробництва сільськогосподарської продукції;
- 7) фактичне знищення кооперативних традицій у виробництві сільськогосподарської продукції;
- 8) тінізація ринку;
- 9) неефективність функціонування державної системи інтервенційних закупівель сільськогосподарської продукції [4].

Для успішного функціонування ринок сільськогосподарської продукції та продуктів її переробки в Україні потребує проведення ряду макроекономічних заходів, зокрема:

- стимулювання безпосередніх виробників продукції АПК з метою нарощування виробництва і товарообігу;
- економічного регулювання раціональної структури ринку і ринкових відносин шляхом розроблення перспективних цільових продовольчих програм, інвестиційної політики, фінансово-економічних заходів;
- введення системи контролю за цінами і забезпечення відповідного співвідношення попиту і пропозицій на ринку, захисту прав споживачів;
- запровадження відповідної фінансово-кредитної і податкової політики;
- регулювання експортних потоків сировини і продукції переробки, зменшення залежності від імпортних поставок [3].

Висновки. Реалізація сільськогосподарської продукції займає важливе значення в діяльності підприємства, оскільки це значною мірою впливає на фінансові результати роботи господарства. Також останні у значній мірі залежать від рівня розвитку макроекономічних факторів,

зокрема інфраструктури аграрного ринку.

ЛІТЕРАТУРА

1. Алейнікова О. В. Система оптових ринків сільськогосподарської продукції: необхідність державного регулювання [Електронний ресурс] / О. В. Алейнікова / – Режим доступу : <http://www.dy.nayka.com.ua/index.php?operation=1&iid=178>
2. Забезпечення конкурентоспроможності і економічного зростання регіонального АПК / [Апостолова Т. В., Бурковський І. Д., Євчук Л. А. та ін.] ; за ред. І. І. Червена, Л. А. Євчук. – Миколаїв : Миколаївський державний аграрний університет, 2005. – 440 с.
3. Ринок сільськогосподарської продукції та продуктів її переробки [Електронний ресурс] // Аграрний сектор України – Режим доступу до журналу : <http://agroua.net/economics/documents/category-122/doc-200/>
4. Флейчук М. Моніторинг аналізу розвитку ринків сільськогосподарської продукції та продовольчих товарів (тінізація, нелегальне вивезення продукції, спекуляція, монополізація) / М. Флейчук, Г. Антонюк. [Електронний ресурс] / – Режим доступу : <http://old.niss.gov.ua/Monitor/August/1.htm>
5. Шевчук О. Д. Особливості реалізації сільськогосподарської продукції / О. Д. Шевчук, Л. В. Поліщук // Руснаuka. – 2009. [Електронний ресурс] / – Режим доступу : http://www.rusnauka.com/33_NIO_2009/Economics/56100.doc.htm

УДК: 338.43.003.13 (477.73)

СУЧАСНИЙ СТАН РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВ ОВОЧЕПРОДУКТОВОГО ПІДКОМПЛЕКСУ МИКОЛАЇВСЬКОЇ ОБЛАСТІ ТА НАПРЯМИ ЙОГО ПОКРАЩЕННЯ

Л.Ю. Дідан, магістр

Миколаївський державний аграрний університет

В статті проаналізовано сучасний стан підприємств овочепродуктового підкомплексу Миколаївської області та визначено основні перспективи його розвитку.

Ключові слова: овочівництво, ефективність, якість, стандартизація.

Постановка проблеми. Овочепродуктовий підкомплекс є важливою складовою аграрного сектора Миколаївської області, тому його розвиток відіграє важливу роль у забезпеченні продовольчої безпеки в регіоні.

На сьогоднішній день важливою умовою для забезпечення подальшого розвитку аграрних підприємств овочепродуктового підкомплексу Миколаївської області є дотримання міжнародних норм виробництва, які сприятимуть збільшенню виробництва високоякісної продукції, удосконаленню стандартизації продукції овочівництва, підвищенню ефективності системи зберігання та транспортування.

Аналіз останніх наукових досліджень і публікацій. Питання розвитку овочепродуктового підкомплексу розкрито у роботах: В.І. Криворучко, А.І. Шумейка, Г.І. Яровий, К.І. Яковенко, А.П. Рудь, П.М. Макаренка, та ін. Проте проблема визначення основних напрямів розвитку овочепродуктового підкомплексу залишається недостатньо вивченою.

Постановка завдання. Метою статті є дослідження сучасного стану овочепродуктового підкомплексу Миколаївської області та обґрунтування перспектив його розвитку.

Викладення основного матеріалу дослідження. Овочівництво – це рослинницька галузь сільського господарства, основним завданням якої є вирощування овочевих культур та забезпечення населення овочевою продукцією. Овочі мають високі смакові якості, багаті мінералами, вуглеводами, вітамінами, містять кислоти, солі, які сприяють перетравленню їжі, нормальному обміну речовин. Овочі як продукти харчування не лише сприяють продовженню життя людини, а й роблять його повноцінним.

Одним з найважливіших завдань на сучасному етапі розвитку овочепродуктового підкомплексу Миколаївської області є збільшення виробництва високоякісної продукції, яка дозволить у повній мірі задовольнити потреби населення у продовольчих товарах, в тому числі і овочів. Овочева продукція, постачаючи незамінні вітамінізовані продукти, має високу трудомісткість і велику залежність від природно-кліматичних та погодних умов вирощування, а через низьку купівельну спроможність населення попит на овочі на вітчизняному ринку має регресивні тенденції [1].

У світі вирощують близько 600 видів овочевих культур. Крім того, ще 900 видів використовується людьми як овочі та зелень. На території України вирощують понад 100 видів, із яких 33 є найбільш розповсюдженими [2].

Виробництво овочевої продукції – один із вагомих і перспективних сегментів рослинницької галузі.

Проаналізуємо виробництво овочів в Миколаївській області (табл.1) З наведених даних у таблиці 1 можна зробити певні висновки. Загальне виробництво овочів по області за останні роки стабільно зростає. У 2010 році валовий збір склав 354,1 тис.т, що на 19,9 тис.т перевищує показник попереднього року. Урожайність овочів у 2010 році, у господарствах усіх категорій порівняно з 2009 роком зменшилась на 5,1% і склала 191,1 ц з га, але порівнюючи з 2008 роком вона зросла на 22,6% [3].

Таблиця 1

Виробництво овочів в Миколаївській області, тис.т

Показники	2008рік	2009рік	2010рік	2010 р. у % до	
				2008 р.	2009 р.
Валовий збір, тис. т	274,4	334,2	354,1	129,0	106,0
Зібрана площа, тис. га	155,9	201,3	191,1	122,6	94,9
Урожайність, ц/га	17,6	16,6	18,5	105,1	111,4

Загалом, за 2010 рік в Україні було вироблено 8122,4 тис. т овочів (рис.1). З перелічених областей перше місце займає Херсонська область (841,5тис.т), останнє – Івано-Франківська область (122,1тис.т), Миколаївська область займає 10 місце (354,1 тис. т) [3].

Рис. 1 Обсяги виробництва овочів по областях України, у 2010 році, тис. т

У 2010 році сільськогосподарськими підприємствами Миколаївської області було реалізовано 138,1 тис. т овочів (рис.2). Найбільше овочів було реалізовано переробним підприємствам - 80,9%,

найменше – населенню - 0,2%. На ринку – 3,4% та 15,5% за іншими каналами [3].

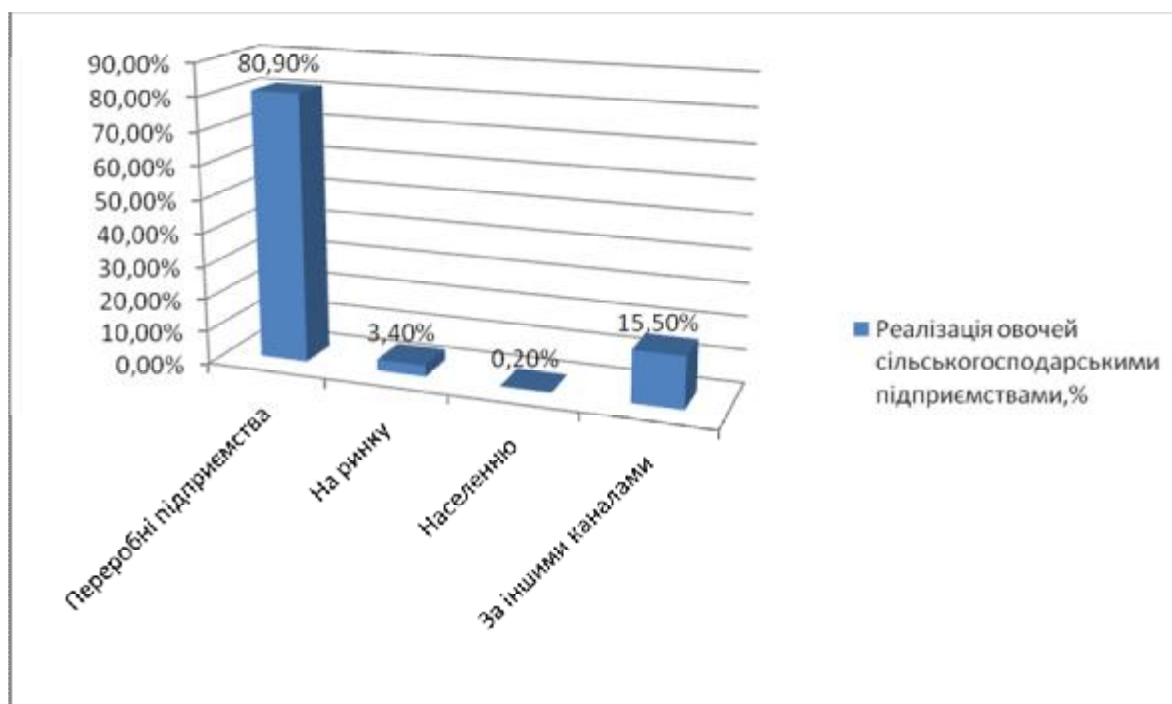

Рис.2 Реалізація овочів сільськогосподарськими підприємствами Миколаївської області за 2010 рік, %

При реалізації овочів переробним підприємствам ціна 1 ц найнижча, а найвищі ціни реалізації – на ринку. У результаті основну долю прибутку, створену зусиллями сільськогосподарських товаровиробників отримують переробні підприємства [4].

Миколаївська область має всі шанси стати основним імпортером овочів для Росії, Білорусії і Європи. Але на цьому шляху поки що багато перешкод: недостатньо висока їх якість і досить обмежений асортимент, відсутність зручної для споживача розфасовки та упаковки, ефективне зберігання та транспортування.

У всіх країнах світу давно знайдені шляхи для подолання цих перешкод: створення сертифікації та стандартизації виробництва [5].

Під стандартизацією розуміють визначення і застосування єдиних правил з метою упорядкування діяльності у певній галузі. Стандартизацію виробництва овочів можна розділити на основні групи, які стосуються: установлення вимог до якості готової продукції; визначення норм, вимог і методів у галузі проектування та виготовлення продукції з метою забезпечення належної якості; формування єдиної системи показників якості продукції, методів її випробування та контролю; забезпечення спільності термінів вимірювань і позначень; створення єдиних систем класифікації і кодування продукції, носіїв інформації, форм і методів організації виробництва.

Ефективність – це не тільки співвідношення затрат і результатів виробництва, але і якість, корисність продукції для покупця (споживача).

Підвищенню ефективності овочівництва Миколаївської області сприятиме покращення якості товару, упакування овочів в різні види тари та їх маркування, адже на конкурентоспроможність овочів найбільше впливає тара. Покупець здебільшого купує красивий пакувальний матеріал.

У високорозвинених зарубіжних країнах питанню збереження високої якості овочів і процесу зберігання, доставки споживачу приділяють багато уваги. На ринку свіжих овочів в країнах ЄС упаковано більше 50% продукції.

Сільгоспвиробники Миколаївської області намагаються продати овочі прямо з поля і не звертають уваги на їх підготовку, тим самим втрачаючи покупця. Сучасна тара має виконувати такі функції:

- захищати овочі від пошкодження;
- задовольняти принципи екологічності;
- містити інформацію про виробника та якість;
- бути інструментом маркетингу;
- полегшувати транспортування.

Висновки. Останні роки були сприятливими для підприємств овочепродуктового підкомплексу Миколаївської області. Стабільне зростання обсягів валового збору та урожайності овочей свідчить про зростання результативності врожайності.

Але для ефективного розвитку та функціонування ринку овочепродуктового підкомплексу Миколаївської області, а також одержання очікуваних прибутків необхідно орієнтуватись на підвищення якості, на розширення асортименту, організацію ефективного зберігання та транспортування, за рахунок удосконалення стандартів продукції овочів, створення окремих організацій, які будуть слідкувати за їх дотриманням. Виконання цих заходів дасть змогу задовольнити потреби населення в овочевій продукції на перспективу.

ЛІТЕРАТУРА

1. Яровий Г.І. Науковий супровід розвитку овочівництва в Україні / Г.І. Яровий // Вісник аграрної науки. — 2009. — №12(644). — С.39. — 42.
2. Напрями та особливості сучасної селекції овочевих культур / Під ред. Горової Т.К., Самовола О.П., Яковенко К.І. та ін. — Х.: ІОБ УААН, 2001. — С.350.
3. Андрійчук В.Г. Теоретико-методологічне обґрунтування ефективності виробництва / В.Г. Андрійчук // Економіка АПК. — 2009. — №5. — С.52. — 62.
4. Державний комітет статистики. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу : [http : //www.ukrstat.gov.ua/](http://www.ukrstat.gov.ua/)
5. Ромащенко М. Состояние и перспективы развития открыли овощеводства открытого грунта в Украине / М. Ромащенко // Овощеводство. — 2010. — №5. — С. 8 — 11.

**ОРГАНІЗАЦІЙНО–ЕКОНОМІЧНІ ФАКТОРИ РОЗВИТКУ
ФЕРМЕРСЬКИХ ГОСПОДАРСТВ**

С.О. Ковальський, магістр

Миколаївський державний аграрний університет

У статті проаналізовано організаційно-економічні фактори, що впливають на розвиток фермерських господарств в Україні та інших країнах світу.

Ключові слова: фермер, організаційно-економічні засади, кооперація, інтеграція, спеціалізація.

Постановка проблеми. Аграрна реформа в Україні має бути спрямована на структурну перебудову агропромислового комплексу, удосконалення його функціонально-компонентної територіальної структур, збалансування усіх його галузей, підвищення продуктивності та економічної ефективності використання аграрно-ресурсного потенціалу, стабільне нарощування виробництва агропромислової продукції, розв'язання продовольчої проблеми, насичення внутрішнього і зовнішнього ринку продовольчими товарами, поступовий перехід до фактичної ринкової економіки.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Фермер – це не лише особливий вид господаря-підприємця або професії. Його відрізняє від інших видів господарів-підприємців особливий побут сільського життя, традиції, своєрідні ідеали. Селянину від природи притаманна стабільність у формах господарювання і прив'язаність до землі, до індивідуального або сімейного ведення господарства. Особливості їх формування та ефективності функціонування в сільськогосподарському виробництві розглянуто та досліджено в працях В.Г. Андрійчука, В.П. Галушко, О.Д. Гудзинського, О.Ю. Єрмакова, М.Й. Маліка, В.Я. Месель-Веселяка, П.Т.Саблука, В.К. Терещенка, М.М.Федорова, В.В. Юрчишина та інших вчених.

Постановка завдання. Метою дослідження є вивчення організаційно-економічних факторів, що впливають на розвиток фермерських господарств в Україні.

Виклад основного матеріалу дослідження. Дослідженнями встановлено, що в аграрній сфері ринкової економіки формою господарювання у більшості країн світу було і залишається «сімейне фермерство». Йому притаманні добре відомі такі позитивні ознаки як: сумлінне і творче відношення людини до праці, раціональне й ефективне використання землі й інших виробничих ресурсів. Саме це дає підстави вітчизняним дослідникам стверджувати, що «сімейні фермерські господарства найбільш ефективні і загальноприйняті».

Безперечно, співіснування в особі фермера власника, трудівника і господаря-підприємця породжує особисту матеріальну зацікавленість в результатах господарської діяльності і відповідальність за неї. Для аграрного виробництва це має особливо важливе значення, оскільки технологічні процеси в сільському господарстві пов'язані з живою природою. А тому найекономічнішою тут є така організація праці, за якою весь технологічний цикл операцій виконує одна й та ж людина або невелика група людей (члени сім'ї фермера чи декілька найманих робітників, які працюють разом з фермером). Стійкість і ефективність фермерських господарств багато в чому визначається і «утилізацією» до краю фермером вільного часу, а інтенсивність його праці нерідко сягає фізіологічних меж.

Разом з тим ми вважаємо, що продуктивність і ефективність господарської діяльності у будь-якій сфері чи галузі економіки, у тому числі сільському господарстві, визначається й багатьма іншими чинниками. Одним з них є рівень концентрації виробництва або розміри підприємництва. Мова йде про сукупний потенціал, структуроутворюючі елементи, і, головне, про те, як він використовується, тобто результати виробництва. Для оцінки масштабів виробництва можна використовувати

різні показники: величина земельної площі (сільськогосподарських угідь); вартість основних фондів; кількість працівників; обсяг валової та реалізованої продукції.

В науковій літературі більшість вчених-економістів визнають переваги великих підприємств (в контексті можливостей більш ефективно використовувати землю, основні виробничі фонди, робочу силу, виробничу і соціальну інфраструктуру). У США у великих фермерських господарствах із середнім розміром 2,7 тис. га виробляється продукції в 7 разів більше, ніж у фермерів, що мають приблизно середньостатистичний розмір земельних угідь – 168 га.

Водночас переваги великих господарств не слід абсолютизувати. Особливо це стосується аграрного виробництва. Інакше кажучи, навіть за інших рівних умов переваги великого підприємства мають місце до певних меж. Як і в інших галузях виробництва, велике сільськогосподарське підприємство стикається з проблемою зниження ефективності виробництва. В зарубіжній літературі, і не без підстав, навіть обґрунтовується наявність “закону спадаючої ефективності”. Згідно цього закону, додатковий приріст одного із факторів виробництва при фіксованих значеннях інших, веде до спаду приросту виробництва внаслідок дії цього фактора. Але при одночасному паралельному рості обсягу усіх факторів виробництва цей закон не діє.

Дія закону переваги великих господарств зумовлює процес концентрації сільського виробництва. Останній – це процес усе більшого його зосередження на великих підприємствах. Він супроводжується скороченням загальної кількості господарств. Концентрація виробництва зумовлена впровадженням у виробництво досягнень науково-технічного прогресу, що потребує більших розмірів господарств. Останні, як вже зазначалося, мають (за рівності інших умов і в певних межах) незаперечні переваги порівняно з малими фермами. Відносно малим фермам все важче конкурувати з великими, у яких собівартість продукції нижча, а отже,

набагато вища конкурентоспроможність. Великі підприємства мають можливість зберігати продукцію й реалізувати її тоді, коли на неї найбільший попит, а також частково переробляти її.

Процес концентрації виробництва відбувається нерівномірно. Так, у США за період 1900 – 1920 рр. кількість ферм навіть зросла з 5,7 млн. до 6,5 млн. (на 12,1 %), а в 1950 – 1997 рр. – скоротилася у 2,8 раза – з 5,4 млн. до 1,9 млн. Однак головним у концентрації сільськогосподарського виробництва є те, що все менша кількість фермерських господарств виробляє усе більшу частку товарної продукції сільського господарства. Так, у США мінімальна кількість ферм, необхідних для виробництва половини всієї сільгосппродукції, становила у 1990 р. 983 тис. (17%), у 1987 – 76 тис. (3,6%). А в 2002 р. 28,7 тис. найбільших ферм (обсяги реалізованої продукції 1 млн. дол. і більше), питома вага яких у загальній кількості становила 1,3 %, виробили майже половину (47,5%) товарної продукції США. Водночас кількість дрібних ферм, які у розрахунку на одну ферму виробили товарної продукції до 10 тис. дол. на рік, становила 1,3 млн. (59,3%), а їх питома вага у виробництві товарної продукції становила лише 1,4%. Тобто концентрація виробництва має тенденцію до посилення. В економічному плані цей процес можна оцінити позитивно, оскільки аграрне виробництво зосереджується на великих високоефективних конкурентоспроможних господарствах. В Україні, навпаки, відбувається деконцентрація виробництва. Про це свідчить той факт, що 60% валової продукції сільського господарства виробляється у дрібних господарствах населення, які не використовують переваги великого виробництва (у 1990 р. питома вага господарств населення у валовій продукції сільського господарства становила – 27,5 %).

Процес концентрації виробництва здійснюється на таких засадах:

- інвестиції у виробничу сферу (власні кошти, кредити, випуск цінних паперів тощо);

- під дією ринкових сил і насамперед конкуренції чимало ферм зазнають економічного банкрутства, а їх господарства переходять в руки більш ефективних;

- оренда землі великими фермами у дрібних, що фактично означає припинення їх дії як самостійних господарюючих суб'єктів.

Питання державної підтримки фермерів потребує окремого дослідження. Ми розглядаємо організаційно-економічні заходи, котрі якщо і не вирішують, то значно пом'якшують проблему низького рівня концентрації виробництва в дрібних, малих і частково середніх фермах. Такими є: кооперація, спеціалізація, корпоратизація, інтеграція.

У той же час в міру розвитку продуктивних сил відбувається концентрація капіталу і виробництва у всіх галузях, у тому числі і в сільському господарстві. Дрібним і малим фермам все складніше забезпечити нормальний рівень техніко-технологічної забезпеченості. Окрім того, для фермерів усе гострішою ставала проблема збуту своєї продукції за цінами, які давали б змогу здійснювати хоча б просте відтворення. Досить складною для них є також проблема купівлі засобів виробництва, знову ж таки за доступними цінами. Образно кажучи, фермери відчувають тиск ринку на їх господарство з двох боків – на “вході” (купівля засобів виробництва) і на “виході” (продаж своєї продукції). Суміжні із сільським господарством галузі АПК – перша і третя сфери – схильні до монополізму. Високий рівень концентрації виробництва (перша сфера) дає їм змогу, наскільки це можливо, встановлювати монопольно високі ціни на засоби виробництва, які купують фермери, і монопольно низькі, за якими фермери продають продукцію підприємствам, що переробляють сільськогосподарську продукцію або посередницьким структурам (третя сфера). Фермери в цьому плані можуть протистояти суміжним сферам АПК в умовах вільного ринку лише одним способом – об'єднання у постачально-збутові кооперативи, а пізніше і в ті, що переробляють сільськогосподарську

продукцію. Фермери при цьому передають кооперативу досить складні функції (вони потребують професіоналізму і тривалого часу) постачання їм засобів виробництва і реалізації виробленої продукції. Це дає їм можливість зосередитись на виконанні виробничих функцій. І найголовніше, при цьому фермер залишається самостійним господарем, тобто забезпечується висока мотивація до ефективної праці. Водночас пом'якшується проблема “диспаритету цін”, використовуються відомі переваги спеціалізації та кооперації.

Висновки. Отже, фермер як член кооперативу, безперечно, ціною добровільного обмеження своєї комерційної самостійності, об'єднавшись з іншими (замість того, щоб конкурувати з ними, що зв'язано з чималими втратами) виграє в отриманні більшого доходу і з погляду збереження часу, який він витратив би на комерційні операції.

Інакше кажучи, при всіх видах інтеграції (горизонтальній, вертикальній і змішаній) фактично відбувається поглиблення спеціалізації, кооперації й корпоратизації, але здебільшого у формі об'єднання підприємств і виробництв, які функціонують у межах взаємозв'язаних галузей і під єдиним управлінням. Дослідженнями визначено, що внаслідок цього об'єднуються такі процеси як виробництво сільгоспсировини, заготівля, транспортування, зберігання, обробка, переробка і реалізація готової до споживання продукції, а це є поштовхом до економічного зростання суб'єктів підприємницької діяльності.

ЛІТЕРАТУРА

1. Губарик О.М. Місце та роль фермерських господарств в аграрній сфері економіки / О.М. Губарик // Держава та регіони. Серія: Економіка та підприємництво — 2006. — №3. — С. 71— 74.
3. Губарик О.М. Ринкові фактори ефективного розвитку фермерських господарств / О.М. Губарик // Економіка та держава. — 2006. — №10. — С.46 — 48.

СУЧАСНИЙ СТАН ЗАБЕСПЕЧЕНОСТІ І ВИКОРИСТАННЯ ТРУДОВИХ РЕСУРСІВ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ

К.Ю. Козадаєва, магістр

Миколаївський державний аграрний університет

У статті проаналізовано динаміку чисельності працівників, зайнятих у сільському господарстві, продуктивність праці та чинники, що впливають на неї.

Ключові слова : трудові ресурси, забезпеченість трудовими ресурсами, продуктивність праці, мотивація праці, ефективність діяльності, оплата праці.

Постановка проблеми. У системі економічних відносин центральне місце посідає людина. Вона визначає цілі та напрями розвитку виробництва, організовує його, виробляє товари та надає послуги для задоволення власних потреб. Тому ефективність економіки суспільства насамперед визначається якістю трудових ресурсів та способом їх використання у виробництві.

Соціально-економічний розвиток України сьогодні супроводжується такими негативними рисами, як: перевищення пропозиції робочої сили над попитом; низький рівень, нестабільність і коливання доходів працівників; зростаючі соціальні ризики; непристосованість робочої сили до нових умов господарювання, що призводить до зубожіння переважної частини населення. Причиною такого стану є диспропорції розвитку економічного потенціалу, які не відповідають національним інтересам.

Аналіз наукових досліджень і публікацій. Окремим аспектам формування, використання та мотивації трудових ресурсів сільського господарства присвячені праці таких вчених, як О. М. Бородіна [1], І. Ф. Гнибіденко [3], С. І. Лавриненко [5], Г. Т. Шкурін [6], В.С. Дієсперов [4] та ін. Однак поза увагою лишаються проблеми плинності кадрів, визначення оптимального навантаження сільськогосподарських угідь на працівника, впливу заробітної плати на продуктивність праці.

Постанова завдання. Метою статті є дослідження основних тенденцій та чинників використання трудових ресурсів аграрних підприємств Веселинівського району Миколаївської області.

Виклад основного матеріалу дослідження. Використання трудових ресурсів у сільському господарстві має певні особливості, які визначаються специфікою аграрної сфери. Насамперед вони пов'язані з технологією і умовами виробництва, рівнем технічної оснащеності та економічною необхідністю існування господарств населення. Такі особливості мають різний вплив на характер зайнятості у аграрному виробництві, визначають його потребу в трудових ресурсах.

Слід відмітити надзвичайно швидкі процеси скорочення трудового потенціалу в аграрному секторі економіки Веселинівського району за період з 2006 по 2011 роки.

Таблиця 1

**Динаміка середньорічної чисельності працівників,
зайнятих у сільському господарстві**

Регіони	2006р.	2007р.	2008р.	2009р.	2010р.	2011р	2011р. у % до 2006р.
Миколаївська область	40499	34644	29090	25556	23081	20527	50,7
Веселинівський район	936	726	715	577	575	640	67,4
Питома вага району у обласних показниках, %	2,3	2,1	2,5	2,3	2,5	3,1	x

Як свідчать дані таблиці 1, у Веселинівському районі та і по області в цілому спостерігається зменшення чисельності працівників сільського господарства. Так, протягом 2006-2011 рр. чисельність працівників сільського господарства Веселинівському району зменшилась на 32,6%, а це надзвичайно високі темпи зменшення кількості працюючих у галузі за дуже стислий період.

Недостатній рівень механізації та автоматизації виробництва, високий ступінь спрацювання машинно-тракторного парку в аграрних підприємствах, гостра нестача окремих видів техніки для своєчасного та якісного виконання технологічних операцій зумовлює істотну залежність

результатів господарської діяльності підприємств від рівня навантаження сільськогосподарських угідь на одного працівника (табл. 2).

Таблиця 2

**Наявність і забезпеченість трудовими ресурсами
сільськогосподарських підприємств Веселинівського району**

Показники	2008р.	2009р.	2010р.	2010р. у % до 2008р.
Середньорічна чисельність працівників, зайнятих в с.-г. виробництві, чол.:	577	575	640	110,9
у т.ч. в: рослинництві	549	525	624	113,7
тваринництві	28	25	16	57,1
Забезпеченість працівниками на 100 га, чол.:				
сільгоспугідь	3	3	3	100,0
ріллі	7	7	7	100,0
Навантаження на 1 працівника:				
сільгоспугідь, га	18	29	19	105,6
ріллі, га	16	24	15	93,8
багаторічних насаджень, га	2	4	3	150,0
тварин, ум. гол.	1	3	1	100,0

Протягом досліджуваного періоду спостерігається збільшення кількості працівників галузі рослинництва на 13,7%, а у тваринництві кількість працівників зменшилась на 42,9%. У 2011 році в аграрних підприємствах Веселинівського району у розрахунку на 1 працівника припадало 19 га сільгоспугідь і 15 га ріллі, що у відносному виразі становить відповідно зростання (на 5,6%) проти рівня 2009 року та зменшення (на 6,2%). Суттєвих змін у забезпеченості підприємств району робочою силою за останні три роки не відбулося.

На рівень ефективності використання трудових ресурсів також суттєво впливає сезонність сільськогосподарського виробництва. Неспівпадання робочого періоду з періодом виробництва зумовлює нерівномірне використання трудових ресурсів протягом року.

У аграрних підприємствах Веселинівського району спостерігається висока плинність кадрів, що негативно впливає на мотивацію, а отже, і продуктивність праці. Так, за досліджуваний період коефіцієнт вибуття збільшився на 0,062 і становить 0,557, при цьому коефіцієнт прийому збільшився на 0,088 до 0,463.

Ефективність використання персоналу характеризує рівень продуктивності праці. Підвищення продуктивності праці, у кінцевому рахунку, зводиться до економії робочого часу, оскільки чим менше часу необхідно для виробництва певного виду продукції, тим більше робочого часу може бути використано для збільшення виробництва цього самого або іншого виду продукції. Із скороченням робочого часу на виробництво одиниці продукції знижується (за інших рівних умов) її собівартість, отже, зростає дохідність підприємств, підвищується їх конкурентоспроможність.

Таблиця 3

**Продуктивність праці в аграрних підприємствах
Веселинівського району, грн**

Показники	Роки			2010 р. у % до	
	2009р.	2010р.	2011р.	2009р.	2010р.
Одержано в розрахунку на 1 середньорічного працівника: - валової продукції сільського господарства (в порівняних цінах 2005 року)	58281,3	176964,1	183549,2	314,9	103,7
- валового доходу	17212,8	58920,3	98367,8	571,5	167,0
- прибутку	9325,2	33949,4	38439,7	412,2	113,2

Як свідчать дані таблиці 3, незважаючи на зменшення чисельності працівників, зайнятих у сільському господарстві Веселинівського району, спостерігається загальна динаміка до зростання продуктивності праці.

Слід відмітити, що аграрні підприємства не повністю використовують ресурс праці, що негативно впливає на показники продуктивності праці. Зокрема, у 2011 р. непродуктивні втрати робочого часу на одного працівника становили 190 год., або 9,6 % номінального фонду робочого часу.

Мотиваційний механізм в аграрній сфері має враховувати специфіку сільського господарства та чинники, що впливають на мотивацію праці. Серед основних чинників, які впливають на мотивацію праці у аграрній сфері економіки, варто виділити наступні: колективний характер праці; ризиковий характер аграрної праці; динамізм та складність

сільськогосподарських процесів; відповідальність за проведення агротехнологічних операцій; аграрна праця – це особливий напрямок діяльності людей, що вимагає творчості, ініціативи, аналітичного мислення; наявність значної кількості найменувань культур з однотипними умовами виробництва, що дозволяє розробити уніфіковані підходи у методах і механізмах мотивації праці при їх вирощуванні [2].

Вплив високої заробітної плати на мотивацію трудової діяльності та підвищення ефективності виробництва багатоплановий і проявляється у наступному. По-перше, більш високий рівень заробітної плати (у порівнянні з середньоринковим її значенням) сприяє зниженню плинності кадрів, а отже, формуванню стабільного трудового колективу. За умови зниження плинності персоналу роботодавець має змогу скоротити витрати на найм і навчання персоналу, спрямувати вивільнені кошти на розвиток виробництва, що, у свою чергу, забезпечує підвищення конкурентоспроможності продукції.

По-друге, проведення політики високої заробітної плати дозволяє відібрати на ринку праці найбільш підготовлених, досвідчених, ініціативних, орієнтованих на успіх працівників, продуктивність праці яких потенційно вища середнього рівня. У цьому випадку досягається також економія коштів на навчання та підвищення кваліфікації прийнятих на роботу.

По-третє, висока заробітна плата виступає чинником підвищення старанності, відповідальності, інтенсивності праці. До цього спонукає як намагання “відпрацювати” винагороду, що є вищою за середньоринкову, так і побоювання бути звільненим.

Висновки. Проаналізувавши тенденції використання трудових ресурсів аграрних підприємств Веселинівського району, можна зробити наступні висновки.

1. В аграрних підприємствах спостерігається загальна тенденція до скорочення чисельності працівників, зайнятих у сільському господарстві, що зумовлено високою плинністю кадрів.

2. В господарствах Веселинівського району за 2009-2011 рр. загальна динаміка до зростання продуктивності праці. При цьому ресурс праці використовується не повністю.

3. Проведений аналіз показує, що зростання заробітної плати прямо впливає на продуктивність та мотивацію праці. Однак оплата праці зростає вищими темпами порівняно з продуктивністю праці, що негативно впливає на результативні показники діяльності аграрних підприємств.

В сучасних умовах першочерговими мають стати економічні заходи щодо збільшення зайнятості трудових ресурсів аграрної сфери та підвищення продуктивності їх використання.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бородіна О. М. Людський капітал як основний стратегічний ресурс сталого розвитку аграрної сфери / О. М. Бородіна // Економіка АПК. — 2003. — № 9. — С. 103 — 109.

2. Бортник В. А. Кадровий потенціал: оцінка і перспективи підвищення / В. А. Бортник // Вісник Київського інституту бізнесу та технологій. — 2007. — № 1. — С. 50 — 53.

3. Гнибіденко І. Ф. Трудовий потенціал села / І. Ф. Гнибіденко, С. О. Гудзинський, В. В. Вітвіцький. — К. : УАДУ, 2003. — 72 с.

4. Дієсперов В. С. Фактори продуктивності праці / В. С. Дієсперов, Л. Ф. Кондратенко // Економіка АПК. — 2003. — № 12. — С. 46 — 53.

5. Лавриненко С. І. Сучасний стан та перспективи розвитку трудових ресурсів України / С. І. Лавриненко // Стратегічні пріоритети. — 2009. — № 1(10). — С. 115 — 127.

6. Шкурін Г. Т. Мотивація аграрної праці: стан і перспективи розвитку / Г. Т. Шкурін, В. А. Юдіна // Економіка АПК. — 2005. — № 9. — С. 139 — 144.

СТАН ЗЕРНОВИРОБНИЦТВА У СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВАХ ЖОВТНЕВОГО РАЙОНУ

Л.О. Лесковченко, магістр

Миколаївський державний аграрний університет

У статті розглянуто питання перспектив розвитку зерновиробництва в сільськогосподарських підприємствах Жовтневого району Миколаївської області.

Ключові слова: розвиток, перспектива, зерно, зерновиробництво, ефективність.

Постановка проблеми. Зерновиробництво має не тільки важливе соціально-економічне, а й політичне значення для розвитку національної економіки та забезпечення продовольчої безпеки держави. Українське зерно завжди належало до конкурентоспроможних продуктів на світовому ринку. Однією з характерних ознак зерновиробництва є те, що один і той же продукт може використовуватись за різним призначенням. Виходячи з сказанного, дослідження сучасних тенденцій та визначення перспектив розвитку виробництва зерна набуває особливої актуальності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. В економічній літературі всебічно представлено стан та розвиток зерновиробництва в різних аспектах; розміри ринку, його структура, динаміка обсягів виробництва, пошук шляхів підвищення ефективності галузі.

Значний внесок у дослідження зернової галузі внесли вітчизняні вчені, зокрема П.Саблук, О.Шпичак, М.Лобас, С.Бакай, П.Гайдуцький та ін. Проте у більшості публікацій щодо стану та перспектив виробництва зерна головна увага зосереджена на основних тенденціях, які склались у цілому в державі. Враховуючи регіональні особливості, на нашу думку, дослідження зерновиробництва в умовах сільськогосподарських підприємств Жовтневого району, є актуальним.

Постановка завдання. На наш погляд, перш за все, потребують розширення та поглиблення дослідження ефективності виробництва зерна. З огляду на це, завданням даної статті є аналіз тенденцій у розвитку зерновиробництва та бачення його перспективи, як важливої складової економічної ефективності діяльності аграрного сектора з урахуванням регіональних особливостей сільськогосподарського виробництва.

Виклад основного матеріалу. Зернове господарство, як основа аграрного виробництва, є одним з найважливіших показників стану економіки Жовтневого району. Саме тому, зараз перед галуззю постають важливі задачі забезпечення сталого виробництва на основі збільшення урожайності та підвищення якості продукції.

Для більш повного уявлення про зміну валових зборів зерна у сільськогосподарських підприємствах Жовтневого району розглянемо дані таблиці 1.

Таблиця 1

**Динаміка розвитку зерновиробництва
в сільськогосподарських підприємствах Жовтневого району**

Показники	2008 р.	2009 р.	2010 р.	У середньому
Площа, га	5134	8813	12301	8749
Урожайність, ц з 1 га	12,93	32,16	32,01	28,3
Валовий збір, т	6637,9	28338,9	39375,0	24783,9

* Розраховано за даними управління АПР райдержадміністрації

Бачимо, що за останні три роки спостерігається позитивна тенденція як по урожайності зернових культур, так і по валових зборах зерна. Проте не можна не відзначити досить суттєві коливання наведених показників. Наприклад, у 2010р. середня врожайність зернових майже в 2,5 рази перевищувала її рівень в 2008р.

Значні відхилення мають місце і по валовому збору зерна. Проведений нами аналіз показав, що ріст обсягів виробництва зерна в 2010р. порівняно з 2008р. відбувся за рахунок таких факторів як

підвищення врожайності зернових культур на 19,1ц (під впливом цього фактору зростання валового збору відбулося на 23470,3 т) та за рахунок збільшення посівних площ – на 7167 га, що зумовило збільшення валового збору на 9266,9 т. Звідси можна зробити висновок про переважно інтенсивний шлях розвитку галузі. В останні роки роль зерновиробництва в економіці її аграрних підприємств Жовтневого району помітно зростає, про що свідчать дані таблиці 2.

Таблиця 2

Значення зерновиробництва в економіці сільськогосподарських підприємств Жовтневого району

Показники	По сільгоспвиробництву району в цілому				Зерновиробництво				Показники галузі у % до району
	2008р.	2009 р.	2010 р.	У серед-ньому	2008р.	2009 р.	2010 р.	У серед-ньому	
Валова продукція (у порівняних цінах 2005р.), тис. грн	64800	140800	132698	112766	51456	94563	80124	342047,7	303,3
Матеріально - грошові витрати, тис. грн	34391,1	34606,5	74097,3	47698,3	7557,5	18361,0	39795,8	21904,8	45,9
Виручка від реалізації продукції, тис. грн	24740,9	31817,5	88670,8	48409,7	4108,6	16911,0	27865,3	16295,0	33,7
Прибуток (збиток), тис. грн	-4498,1	2188,6	14150,5	X	-614,7	2423	1747,6	X	X

* Розраховано за даними управління АПР райдержадміністрації

Звертає на себе увагу те, що у галузі зерновиробництва створюється 66,8% вартості валової продукції, на виробництво зернових витрачається 45,9% матеріальних витрат, від реалізації зерна господарства отримують 33,7% грошових надходжень та 30,0% прибутку.

Кінцевою метою будь-якого підприємства, є підвищення економічної ефективності виробництва продукції. Показники, на основі яких можна судити про рівень економічної ефективності виробництва зерна у Жовтневому районі наведено в таблиці 3.

**Економічна ефективність зерновиробництва в цілому
по сільськогосподарських підприємствах Жовтневого району**

Показники	Роки			У середньому
	2008	2009	2010	
Урожайність, ц з 1 га	12,93	32,16	32,01	247,56
Виробнича собівартість 1 ц зерна, грн	113,85	64,79	75,67	66,46
Собівартість 1 ц реалізованої продукції, грн	91,31	72,27	72,98	79,93
Середня ціна реалізації 1ц, грн	79,43	84,36	77,86	98,02
Прибуток(збиток) у розрахунку на, грн:				
- 1ц зерна	-11,88	12,09	4,88	X
- 1га	-153,61	388,81	156,21	X
Рівень рентабельності збитковості, %	-13,01	16,73	6,69	X

* Розраховано за даними управління АПР райдержадміністрації

Розглядаючи показники ефективності виробництва зерна у динаміці за 2008-2010рр., можна сказати, що жоден з них не характеризується чіткою тенденцією до зростання чи скорочення. На підставі цього можна зробити висновок про існування нестабільності як у сфері виробництва, так і сфері реалізації зерна.

У подальшому для збільшення обсягів та підвищення ефективності виробництва зерна необхідно насамперед, підвищувати урожайність зернових культур шляхом удосконалення структури посівів, вибору кращих попередників, поліпшення обробітку ґрунту, збільшення внесення мінеральних добрив, проведення хімічної меліорації земель, застосування засобів захисту рослин тощо.

Одним із основних напрямків, завдяки якому поліпшиться стан господарської діяльності підприємств – виробників зерна, є впровадження заходів, що сприяють підвищенню його якості.

Висновки. Значними резервами підвищенням ефективності ефективно зернової галузі є вдосконалення наявних виробничих систем на базі поліпшення організаційно-технологічних умов виробництва, зокрема:

- застосування новітніх технологій виробництва, високопродуктивної техніки;

- застосування мінеральних добрив, мікродобрив, гербіцидів та інших отрутохімікатів для боротьби зі шкідниками і хворобами рослин на науково-обґрунтованому рівні;

- забезпечення галузі якісним насіннєвим матеріалом.

Важливе значення покладається і на державну аграрну політику, а саме удосконалення законодавчої, фінансово-кредитної і податкової системи.

У подальшому дослідженні напрямів підвищення рівня виробництва зерна як у Жовтневому районі, так і по Миколаївській області в цілому, доцільно виокремити:

- оптимізацію розміщення виробництва окремої зернової продукції з урахуванням ґрунтово-кліматичних умов і матеріально-технічної забезпеченості кожного району, удосконалення відповідно до цього структури і сівозмін посівних площ.

- розробку програми взаємозв'язку, взаємодопомоги між сільськогосподарськими підприємствами, переробною промисловістю і галузями матеріально-технічного забезпечення у процесі виробництва зерна.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бойко В.І. Потенціал галузі і цінова ситуація на ринку зерна в Україні / В.І. Бойко, З.П. Ніколаєва // Економіка АПК. — 2009. — №12
2. Економіка виробництва зерна (з основами організації і технології виробництва): монографія / [Бойко В.І. Лебідь Є.М. та ін.]. — К. : ННЦ ІАЕ. — 2010. — 400 с.
3. Баранчик І.І. Стабільне вітчизняне виробництво – надійний фактор продовольчої безпеки України/ І.І Баранчик // Економіка АПК. — 2009. — №1
4. Маслак О.М. Зернові перспективи України / О.М. Маслак // Пропозиція. — 2010. — №2

УДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ НА ПІДПРИЄМСТВІ

Д.В. Лобода, магістр

Миколаївський державний аграрний університет

У статті розглянуто систему управління персоналом як комплекс заходів по роботі з персоналом, спрямованих на досягнення цілей підприємства за рахунок цілеспрямованої роботи з його співробітниками.

Ключові слова: персонал, управління персоналом, система управління, організаційна культура, ідеологія управління.

Постановка проблеми. В сучасних умовах ринкового господарювання управління персоналом повинно відповідати концепції розвитку підприємства, захищати інтереси працівників і забезпечувати дотримання законодавства про працю при формуванні, закріпленні (стабілізації) і використанні персоналу. Вище зазначені обставини пояснюють актуальність та своєчасність розробки теми дослідження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема удосконалення системи управління персоналом підприємств достатньо широко висвітлена у наукових працях українських та зарубіжних вчених: Карлової Е.А. Романової В.В. Михайлова А.В. Варнавської Д.С. В цих працях розкрита сутність системи управління персоналом, основні аспекти її роботи та методи вдосконалення.

Постановка завдання. Обґрунтувати доцільність удосконалення системи управління, яка ґрунтується в основному не на адміністративних методах, а на економічних стимулах і соціальних гарантіях, орієнтованих на зближення інтересів працівника з інтересами підприємства в досягненні високої продуктивності праці, підвищенні ефективності виробництва, одержанні найвищих економічних результатів діяльності підприємства.

Виклад основного матеріалу. Сьогодні українські підприємці теоретично здатні сприйняти той факт, що кожна проблема підприємства

пов'язана з проблемою управління персоналом. Проте на більшості підприємств України функції управління персоналом розподілені між різними підрозділами: відділом кадрів, відділом організації праці і заробітної плати, технологічним відділом, відділом техніки безпеки тощо.

Удосконалення системи управління персоналом в економічному аспекті повинне забезпечити ріст ефективності на основі постійного технічного і організаційного вдосконалення підприємств. У соціальному аспекті зміни в системі управління персоналом мають бути направлені на максимальне використання і розвиток здібностей співробітників підприємств, а також на створення сприятливого психологічного клімату в колективі.

Економічні та соціальні цілі тісно взаємопов'язані, оскільки орієнтація на розвиток здібностей співробітників і створення сприятливої психологічної атмосфери є найважливішою умовою творчої діяльності, яка забезпечує технічний прогрес на підприємствах [2, с. 74-75].

Вибір правильного шляху вдосконалення системи управління персоналом є одним із ключових факторів успіху в рішенні питань щодо управління персоналом, які стоять перед підприємствами.

Удосконалення системи управління персоналом полягає в оновленні організаційної культури підприємств, створенні нової системи цінностей, ідеології, зміні стилів управління і принципів мотивації. Виходячи з нових принципів управління персоналом розробляються проекти змін всіх структур управління, інформаційних систем і технічних засобів. На цій основі проектуються нові процедури управління.

Найважливішим етапом удосконалення системи управління персоналом є оновлення організаційної культури підприємств.

З розвитком ринкових відносин, постановкою нових цілей визріває необхідність трансформації організаційної культури підприємств. Організаційна культура визначає цінності і правила поведінки для всіх працівників підприємства.

Ключова роль в оновленні організаційної культури та її використанні в процесі управління персоналом відводиться безпосередньо керівникам підприємств. Проте вони, передусім, самі повинні відповідати змінам, уловлювати зв'язки між цілями підприємств і цілями працівників, їх залежність один від одного та від прибутку.

Трансформація організаційної культури у відповідності до маркетингової стратегії управління потребує глибоких знань та гнучкості. Необхідно враховувати, по-перше, спрямованість впливу культури, її стримуючу або мобілізуючу силу під час реалізації поставлених цілей. Наприклад, на підприємствах з бюрократичною культурою нерідко здійснюється опір будь-якій спробі менеджерів порушити сталий порядок. По-друге, необхідно враховувати глибину і силу впливу.

Таким чином, удосконалення системи управління персоналом з урахуванням рівня розвитку України та її національних особливостей можливе у значній мірі через оновлення організаційної культури підприємств.

Переоцінка ідеології, зміна стилів управління і принципів мотивації також є важливими етапами удосконалення системи управління персоналом. Проте в даний час ці етапи суттєво ускладнюються боротьбою політичних партій і суспільних груп, відсутністю ідеології, яка була б визнана переважною частиною населення України. Тому при розробці концепцій управління українськими підприємствами перш за все доцільно орієнтуватися на дві спільні категорії: дисципліну і творчість [6, с. 188].

Як показує досвід ефективно працюючих підприємств, постійна турбота про підтримку дисципліни і порядку є основою всіх організаційних систем. Для оптимізації системи управління персоналом підприємств вимоги дисципліни і порядку відносять до системи обмежень, в рамках яких повинен діяти будь-який співробітник. Критерієм оптимальності при такому підході є максимізація використання творчих здібностей персоналу. З метою створення умов для прояву творчих

здібностей всього персоналу необхідно в системі цінностей підприємств передбачити перехід від типового для України авторитарного стилю управління до такого, при якому роль лідера полягає переважно в умінні використати творчий потенціал колективу.

Нова ідеологія управління персоналом підприємств повинна підкреслювати роль соціального партнерства, намагання до попередження конфліктів на основі пошуку компромісів.

Структури управління персоналом повинні змінюватися у відповідності до зміни системи цінностей і стилю управління підприємствами [1, с. 331].

Удосконалення системи управління персоналом підприємств необхідно здійснювати у розрізі її суб'єктів, процесів та об'єктів. Воно полягає у проведенні комплексу заходів щодо переходу від існуючого стану до цільового:

- у розрізі процесів системи управління персоналом (технологій управління персоналом) – необхідно здійснювати впровадження розроблених технологій з управління персоналом: документаційне забезпечення управління персоналом; забезпечення підприємств персоналом; організація праці; система оцінки персоналу; система атестації персоналу; система стимулювання (мотивації) та оплати праці; система навчання і розвитку персоналу; моніторинг та корекція соціально-психологічного клімату; робота з кадровим резервом;

- у розрізі об'єктів системи управління персоналом (персоналу підприємств) – необхідно реалізувати програми з підвищення рівня задоволеності працею, лояльності до підприємств, формування в них мотивів для досягнення цілей підприємств.

Таким чином, удосконалення системи управління персоналом має відображатися у трансформації організаційної культури підприємств, змінах в системі принципів, ідеології, стилів управління.

Висновки. В Україні проблема управління персоналом якщо і входить до структури стратегії підприємств, то майже останніми пунктами. В результаті інтереси рядових працівників мало ототожнюються з інтересами підприємств. Таким чином, необхідно підвищувати роль системи управління персоналом у реалізації загальної стратегії підприємств.

Практична реалізація концепції вдосконалення системи управління персоналом може бути успішною за умов досягнення відповідності між цілями, стратегією управління підприємствами, стратегією управління персоналом, організаційною культурою, якістю персоналу.

Успішно проведене вдосконалення системи управління персоналом дозволить зміцнити загальний стан підприємств, сприятиме випуску якісної продукції та наданню якісних послуг споживачам.

ЛІТЕРАТУРА

1. Варнавська Д.С. Кадрова політика як основний інструмент формування мотивації на підприємстві / Д.С.Варнавська // Матеріали I Міжнародної науково-практичної конференції «Ключові аспекти наукової діяльності – 2008». – Том III. Дніпропетровськ, 2008. – 296 с.

2. Карлова Е.А. Актуальные проблемы социально-экономического оздоровления городов / Е.А.Карлова // Економіка і держава. – 2006. – № 8. – 307 с.

3. Карлова О.А. Вплив кадрового менеджменту на систему життєзабезпечення міста / Е.А.Карлова // Коммунальное хозяйство городов. – 2006. – № 11. – 55 с.

4. Клімова О.І. Удосконалення системи управління персоналом підприємств України / О.І.Клімова. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.rusnauka.com/13_NPT_2008/Economics/31449.doc.htm

5. Михайлов А. Главный секрет японского «экономического чуда» / А.Михайлов // «Япония». – 2002. – № 5. – 39 с.

КООПЕРАЦІЯ ЯК ВАЖЛИВИЙ ЧИННИК РОЗВИТКУ МОЛОЧНОЇ ГАЛУЗІ УКРАЇНИ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

К.С. Лядова, магістр

Миколаївський державний аграрний університет

У статті розглянуто перспективи розвитку молочного підкомплексу України на шляху до Євроінтеграції, а також досліджено перспективи покращення незадовільної якості молока, яке виробляється населенням, за допомогою створення молочних кооперативів.

Ключові слова: кооперація, кооперативний рух, молокопродуктовий підкомплекс, Євроінтеграція.

Постановка проблеми. На сучасному етапі стан сільськогосподарського виробництва у молокопродуктовому підкомплексі України погіршується, про що свідчить зменшення поголів'я корів та обсягів виробництва молока. Спостерігаються недостатньо налагоджені економічні взаємовигідні зв'язки між деякими сферами агропромислового комплексу, таким чином, їх відособлене функціонування не сприяє раціональному господарюванню виробників молочної продукції і зумовлює сучасну кризову ситуацію в галузі.

За нинішньої цінової політики кооперативу заготівельники платять фактично вдвічі більше за літр зданого молока, ніж за те ж молоко з особистого селянського господарства і роблять це охочіше, оскільки якість кооперативного молока вища. Кооперативи мають змогу напрямую домовлятися з молокозаводами про ціну на молоко.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вагомий внесок у розвиток теорії та практики кооперації зробили відомі дослідники В.В.Зіновчук, П.К.Канінський, О.В.Крисальний, М.Й.Малік, В.Я.Месель-Веселяк, М.І.Туган-Барановський, О.В.Чаянов. Теоретико-методологічні та практичні проблеми ефективного функціонування молокопродуктового

підкомплексу зокрема та АПК в цілому досліджувалися в працях Т.Г. Маренича, В.Г. Андрійчука, П.С. Березівського, В.І. Бойка, В.П. Галушко, В.М. Зимовця, М.М. Ільчука, М.В. Калінчика, О.А. Козак, Т.Л. Мостенської, О.М. Онищенко, В.О. Пабата, М.К. Пархомця, П.Т. Саблука, В.П. Ситника, В.К. Терещенка, В.М. Трегобчука, О.В. Шкільова, О.М. Шпичака, В.В. Юрчишина.

Відомий вчений Т.Г. Маренич стверджує, що до останнього часу недостатньо вивчаються процеси формування спеціалізованих підприємств, заснованих на основі кооперації та інтеграції [2].

Постановка завдання. Метою статті є дослідження сучасного стану молочної галузі України, обґрунтування перспектив розвитку молочних господарств на шляху до Євроінтеграції та покращення якості молока та молочної продукції України на світовій арені.

Виклад основного матеріалу дослідження. Дійсно, кооперація відіграє досить вагомий роль у підвищенні економічної стійкості сільськогосподарського виробництва, а також забезпечує соціальну підтримку та соціальний захист населення. Таким чином, постає питання про необхідність поглибленого вивчення проблем розвитку міжгосподарської кооперації, забезпечення її адаптації до сучасних умов молокопродуктового підкомплексу таким чином, щоб підвищити ефективність функціонування сільськогосподарських підприємств.

Незадовільний рівень організації виробництва, праці та її оплати, зруйнована матеріально-технічна база, відсутність можливості фінансування з державного бюджетів і фактично повне банкрутство багатьох сільськогосподарських товаровиробників обмежують можливості самостійного вирішення проблеми забезпечення конкурентоспроможності молока і молочної продукції.

Для виконання спеціальних функцій захисту своїх інтересів товаровиробники молока разом із переробними, агросервісними та іншими підприємствами АПК на добровільних засадах можуть створювати

кооперативні союзи, багатoproфiльнi спецiалiзованi асоцiацiї сервісного обслуговування галузей скотарства, територiальнi технологiчнi центри для фiрмового обслуговування пiдприємств, а також лiзинговi компанiї для органiзацiї довгострокової оренди машин, устаткування та iн.

Масштабне товарне виробництво є вигiднiшим, оскiльки воно може запропонувати продукцiю з значно меншими витратами, кращою якiстю i широким асортиментом. Це пiдтверджує зарубiжний досвiд роботи iнтегрованих структур аграрної сфери економiки. Кооперативнi пiдприємства присутнi в багатьох секторах французької економiки. Загальний рiчний оборот становить близько 260 млрд євро. У сiльськогосподарських кооперативах Францiї працюють понад 160 тисяч співробітників, 75% фермерів є членами принаймнi одного кооперативу. Налiчують близько 2900 кооперативiв, спiлок та сiльськогосподарських колективних пiдприємств (SICA) i 13400 спiльного використання сiльськогосподарської технiки (CUMA). У таких краiнах, як Нiдерланди, Швейцарiя та Iрландiя питома вага кооперативiв у молочної галузi становить бiльше 90%; у Нiмеччинi та Польщi частка молочних кооперативiв сягає близько 70% [5].

Учасники ринку, зокрема голова Спiлки молочних пiдприємств України В.Чагаровський, стверджують, що Україна має можливiсть вiдновити виробничi позицiї на внутрiшньому ринку молока, однак у довгостроковiй перспективi i за умови кооперацiї молочних пiдприємств з переробними пiдприємствами, де фiнансування виробництва на себе вiзьмуть саме переробними, тому що буде пiдтримка переробного пiдприємства: технiчна, матерiальна, фiнансова.

Нагадаємо, Україна минулого року вперше за свою iсторiю iмпортувала молоко - в обсязi 500 тис. тонн. При цьому власного молока українські пiдприємства за вказаний перiод виробили 4,73 млн. тонн. Цього року у Бiлорусi заявили, що готовi поставити на український ринок 6 тисяч тонн сухого знежиреного молока i 18 тисяч тонн вершкового

масла. Білоруська молочна сировина імпортується в Україну з 2008 року, молочна продукція - з 2010 року.

З метою поліпшення стану української молочної галузі уряду необхідно впровадити програму розвитку молочних кооперативів, здійснення фінансової підтримки підприємств через механізм кредитування з мінімальними процентними ставками, лізингових операцій для реконструкції та модернізації виробництва, створення системи управління безпекою молочної продукції та оцінки якості [4].

Скорочення виробництва молока, зростання цін на молокопродукцію, зниження купівельної спроможності призвело до значного скорочення споживання молочних продуктів. Так, за роки незалежності України споживання молока і молочних продуктів скоротилося майже на 60%. Якщо в 1990 році на одну людину припадало 373 кг/рік молочних продуктів (у перерахунку на молоко), в 1995 році споживання вже становило 244 кг/рік, а в 2009 році — 213 кг/рік. У відповідності з науково обґрунтованими нормами людина повинна споживати 380 кг молока на рік. Для порівняння: середньорічний показник споживання цього продукту у Франції — 440 кг, у Німеччині — 430 кг, у Данії — 380 кг, в Австрії — 370 кг [3].

Щодо України, то процес кооперації, особливо особистих селянських господарствах, поки що не набув широкого розповсюдження. Це пов'язано з недостатньою поінформованістю селян щодо функціонування таких структур у сучасних умовах.

На жаль, сьогодні якість молока в Україні дуже низька: доїння корів відбувається вручну, це призводить до того, що бактерії з рук доярки потрапляють в молоко, вим'я перед процесом доїння не обробляється, молоко переливається у відра або цистерни, не охолоджується, транспортується в машинах при високій температурі.

Все це підштовхує іноземні компанії інвестувати в приватні господарства України. На вкладені кошти було придбано нові сучасні

доїльні апарати, здійснено ремонт пунктів прийому молока, куплено лабораторне обладнання, проведено тренінги по догляду за тваринами і пасовищами.

Так, наприклад, проект «Розвиток молочних кооперативів в Україні» передбачає загальне фінансування у розмірі 1 000 000 Євро з боку Фонду Екосистеми Данон, за рахунок чого організовуються та обладнуються молокоприймальні пункти, розвиваються громади, підтримується кооперація та покращується якість молока, виробленого селянами.

Станом на вересень 2011 року проектом зареєстровано більше 20 молочних кооперативів компанії «Данон-Україна» в п'яти областях України та АР Крим, в тому числі два кооперативи у Миколаївській області. За даними Держкомстату України станом на 1 січня 2011 р. у господарствах усіх категорій утримувалося вже тільки 2,7 млн. голів корів, що на 2,2% менше, ніж на 1 січня 2010р. та на 68% менше, ніж у 1990 р.

Важливим завданням кооперативів є консультування та навчання своїх учасників сучасним методам утримання та годівлі молочної худоби.

Створенням та всебічним розвитком кооперативних угруповань займається ДП «Мілкіленд-Україна», що є дочірньою компанією голландської холдингової «Milkiland N.V». В Україні компанії належать десять заводів, що виробляють широкий асортимент молочної продукції (ТМ «Добряна», «Коляда», «7-я»). ДП «Мілкіленд-Україна» також є одним з провідних експортерів української молочної продукції з покупцями більш ніж в 30 країнах світу.

З метою поліпшення стану української молочної галузі уряду необхідно впровадити програму розвитку молочних кооперативів, оскільки за роки незалежності України споживання молока і молочних продуктів скоротилося майже на 60%.

Висновок. Підвищення рівня інтеграційних зв'язків у молоко-продуктовому підкомплексі повинна охоплювати: сільськогосподарські підприємства, фермерські та особисті селянські господарства; переробне

підприємство; торговельно-обслуговуючу структуру. Процес об'єднання підприємств необхідно проводити на добровільній основі з однаковими економічними можливостями розвитку кожного інтегрованого суб'єкта, а за провідне інтегроване підприємство), доцільно вибирати більш крупні переробні підприємства. У процесі інтеграції слід посилити взаємодію з особистими селянськими господарствами. Формою такої взаємодії є взаємовигідна співпраця, за якої асоціація розширює сировинну базу, а власники особистих селянських господарств, за рахунок залучених джерел, вирішують проблеми постачання і збуту, а також проводять технологічне оновлення матеріальних ресурсів.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Державний комітет статистики України. Офіційний сайт. [Електронний ресурс] : Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
2. Маренич Т.Г. Трансформаційна динаміка та механізм економічного регулювання агроформувань (питання теорії, методології, практики) : монографія / Т.Г. Маренич. – К. :ННЦ ІАЕ, 2005. – 454 с.
3. Сидорченко В. Україна без молока / В. Сидорченко // Еженедельник 2000. — 2009.—№48(487).
4. Шубравська О.В. Розвиток ринку молока і молочної продукції: світові тенденції і вітчизняні перспективи / О.В. Шубравська, Т.В. Сокольська // Економіка і прогнозування. – 2008. – № 2. – с. 80-93.
5. La Fédération Nationale des Coopératives Laitières: (<http://www.fncl.coop/filiere-laitiere/cooperatives-laitieres-dans-le-monde>)

ВПЛИВ ДЕРЖАВИ НА ПРОЦЕС СТРАХУВАННЯ ЗОВНІШНЬОТОРГІВЕЛЬНИХ ОПЕРАЦІЙ

А. В. Медончак магістр

Миколаївський державний аграрний університет

У статті досліджено методи впливу держави на процес страхування зовнішньоторгівельних операцій, особливості діяльності страхових бюро в Україні та запропоновано напрямки удосконалення державного регулювання зовнішньоторгівельних операцій.

Ключові слова: зовнішньоторгівельна операція, страхування, зовнішньоекономічні зв'язки, ризик, державне регулювання, страхове бюро, метод державного регулювання.

Постановка проблеми. Роль міжнародних торговельних операцій, насамперед - базових зовнішньоторговельних угод, у розвитку світової економіки зі всією очевидністю треба назвати визначальною, адже зовнішня торгівля відіграє суттєву і дедалі помітнішу роль у розвитку сучасної національної ринкової економіки. Тенденцією розвитку економіки України виступає інтеграція у світогосподарські зв'язки. При цьому помітну роль в регулюванні зовнішньоекономічних зв'язків належить державі, що виконує функції стимулювання експортних національних виробництв, заохочує вивіз товарів і послуг, кооперації з іноземними партнерами, створює сприятливий зовнішньоторговельний клімат і систему зовнішньоекономічних зв'язків, знижує фінансові ризики за допомогою впровадження сучасної системи страхування зовнішньоторговельних операцій.

Аналіз останніх наукових досліджень і публікацій. Питання регулювання діяльності страховиків, які здійснюють страхування зовнішньоторгівельних операцій досліджували: В. Бабенко, С. Осадець, В. Базидевич, М. Мних, Г. Козоріз, Я. Лінчинський, Н. Ткаченко.

Постановка завдання. Метою даної роботи є визначення сутності державного регулювання процесу страхування зовнішньоторговельних

операцій та визначення шляхів вдосконалення державної політики в напрямі страхування зовнішньоторгівельних операцій.

Викладення основного матеріалу дослідження. Держава відіграє важливу роль у регулюванні зовнішньоторговельних операцій. Воно здійснюється за допомогою економічних та адміністративних, імперативних та індикативних, прямих та опосередкованих (непрямих) методів.

Економічні методи державного регулювання пов'язані зі створенням державою фінансових або матеріальних стимулів, здатних впливати на економічні інтереси суб'єктів господарювання й обумовлювати їхню поведінку. До інструментів економічних методів належать ставки податків, облікова ставка, митні тарифи, норми амортизації укази, декрети, розпорядження, ліцензування, квотування, встановлення фіксованих цін, валютних курсів, економічних стандартів і нормативів, контроль за додержанням законів та правил, а також санкції за їх порушення. Економічні методи базуються на використанні сили державної влади, засобах заборони, дозволу або примусу. Економічні методи необхідні, як контроль держави та захист національних інтересів у світових господарських зв'язках, реалізація державних програм.

Адміністративні методи базуються на використанні сили державної влади, засобах заборони, дозволу або примусу. До них належать і правові методи, за допомогою яких держава регламентує діяльність суб'єктів господарювання. Адміністративні методи необхідні у таких сферах, як контроль держави над монополіями, охорона навколишнього середовища, соціальний захист населення та захист національних інтересів у світових господарських зв'язках, реалізація державних програм. Інструментами адміністративних методів державного регулювання є укази, декрети, розпорядження, ліцензування, квотування, встановлення фіксованих цін, валютних курсів, економічних, харчових, фармацевтичних, соціальних, екологічних стандартів і нормативів, контроль за додержанням законів.

Індикативні методи – це методи, які мають орієнтований, рекомендаційний характер (наприклад, індикативні ціни). Індикативний характер мають економічні методи, які можна визначити як непрямі методи державного регулювання – сукупність опосередкованих засобів державного впливу на економіку. Прямі методи державного регулювання – це методи, за допомогою яких держава безпосередньо втручається в економічні процеси. До них можна віднести адміністративні методи, а також такі інструменти, як держконтракт і держзамовлення, субсидії, субвенції, дотації.

Зовнішньоторгівельні операції завжди супроводжує ризик, тобто можливість виникнення несприятливих подій, що можуть відбутися, і в результаті яких можуть виникнути збитки, майнові втрати учасників ЗЕД. Робота з управління зовнішньоекономічними ризиками має включати такі основні складові: аналіз ситуації і визначення можливих ризиків; оцінка ймовірного збитку й прийняття рішення щодо управління потенційними ризиками; реалізація прийнятих рішень і контроль за їх виконанням.

Одним з основних методів зниження ризику є страхування зовнішньоторгівельних операцій. Страхування являє собою систему економічних відносин, яка полягає у створенні за рахунок підприємств, організацій та населення спеціального фонду для відшкодування збитків, що зазнаються в результаті стихійного лиха та інших несприятливих випадкових подій.

Страхування зовнішньоекономічної діяльності підприємств — це міжнародні економічні відносини з захисту майнових інтересів суб'єктів господарювання протягом періоду, в якому відбуваються певні події (страхові випадки), за рахунок майнових коштів, що формуються зі сплачених ними внесків (страхових премій). У процесі страхування зовнішньоекономічних відносин беруть участь два суб'єкти: страхувальник та страховик [4].

Для засвідчення укладеної угоди страховик надає страхувальнику страхове свідоцтво (поліс), в якому вказуються правила страхування, перелік страхових ризиків, розмір страхової суми і страхової премії (внеску), порядок зміни і припинення дії договору, інші умови, що регулюють відносини сторін. Страхування зовнішньоекономічної діяльності означає страхування ризиків, які виникли в ході її здійснення, і є комплексом різновидів страхування, що забезпечують захист інтересів вітчизняних і зарубіжних суб'єктів господарювання в міжнародному співробітництві.

Варто зазначити, що в Україні набула поширення така форма, як страхові бюро. Членство в таких бюро, що створені відповідно до рішень Уряду України, є обов'язковим для всіх страховиків, котрі отримали ліцензію на певний вид діяльності. Першим таким бюро стало Моторне (транспортне) страхове бюро. Воно об'єднало страховиків, які здійснюють страхування цивільної відповідальності власників транспортних засобів. Далі згідно із законодавством України створено Морське та Авіаційне страхові бюро —об'єднання страховиків, які страхують морські та авіаційні ризики [1,3]. А за планами найближчим часом можуть бути створені бюро страхування фінансових та експортних ризиків.

Особливістю бюро є те, що законодавче регулювання та нагляд з боку держави тут органічно поєднуються із саморегуляцією з боку страхового ринку. Фактично створюється орган, де страховики самостійно надемократичних засадах встановлюють загальні «правила гри», затверджують нормативні регуляційні документи щодо розвитку галузі, координують здійснення страхування, погоджуючи умови страхування, страхові тарифи, а також проводять єдину міжнародну політику.

У найближчій перспективі державне регулювання через обов'язкові пули —страхові бюро — може стати одним із основних напрямків державного впливу в галузі страхування зовнішньоторговельних операцій [2; 5].

Важливе значення має також подальша інтеграція України у світові структури, що дозволить вивірити державну політику щодо регулювання страхової діяльності згідно із застосовуваними у світі формами, методами та важелями. Розвинені країни — члени Європейського Союзу — мають максимально ідентифіковані методи державного регулювання, установлені відповідними директивами цього Союзу. Наша країна, стаючи поступово повноправним членом найавторитетніших міжнародних організацій, оволодіває методами впливу держави на страховий ринок зовнішньоторговельних операцій, що відповідають найвищим світовим стандартам.

Здорова макроекономічна і структурна державна політика є суттєвою передумовою стабільності системи страхування зовнішньоторговельних операцій й запобігання серйозним викривленням страхового ринку.

Висновки. Отже, основні засади вдосконалення державної політики в галузі страхування зовнішньоторговельних операцій повинні базуватися на європейських підходах до контрольної діяльності держави.

Подальший розвиток законодавчої та нормативної баз повинен передбачати розробку й ухвалення низки законодавчих актів, що розвиватимуть страхове законодавство України.

ЛІТЕРАТУРА

1. Закон України «Про страхування» // Урядовий кур'єр. — 1996. — 18 квітня.
2. Бланд Д. Страхование: Принципы и практика/Д. Бланд. — М.: Финансы и статистика, 2007. — 416с.
3. Забарилло Р. Державне регулювання страхової діяльності/Р. Забарилло. — Київ: Демос, 2005. — 320 с.
4. Соколенко С. Сучасні світові ринки та Україна./С. Соколенко. — Наук. вид. . — К.:Демос, 2007. — 354 с.
5. Страхування: Підручник / Кер. авт. кол. і наук. ред. С.С. Осадець. — Вид. 2-е, переробл. і доп. — К.: КНЕУ, 2002. . — 599с.

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ ЕКСПОРТНОГО ПОТЕНЦІАЛУ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ

А. В. Мельник, магістр

Миколаївський державний аграрний університет

Розглянуто поняття експортного потенціалу, а також проблеми його формування підприємствами аграрного сектору.

Ключові слова: експорт, потенціал, експортний потенціал, конкурентоздатність.

Постановка проблеми. Глобалізація та інтернаціоналізація господарських зв'язків призводить до того, що конкуренція між агропромисловими підприємствами стає гостріше вираженою як на внутрішньому, так і на зовнішньому ринках. Основною перевагою у конкурентній боротьбі підприємств на зовнішніх ринках є нарощування та найповніше використання експортного потенціалу.

Розвиток експортного потенціалу аграрних підприємств визначається безліччю різноманітних взаємозв'язаних факторів, вплив яких на формування експортного потенціалу має як позитивні, так і негативні наслідки. У зв'язку з цим, основною і найбільш складною є проблема систематизації факторів впливу на розвиток і реалізацію експортного потенціалу аграрних підприємств.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретико-методичні засади формування й активізації використання експортного потенціалу знайшли своє відображення в роботах В. Сіденко, Т. Марченко, М.Т.Шафікова, А.Я. Степанова, Н.В. Іванової, О.М. Кириченко, О.М. Сальник, І. Скорнякової, В.О. Шебаніної, В.В. Юхименко та ін. вчених. Проте питання формування експортного потенціалу аграрного сектору та ефективності його використання потребують подальшого дослідження. Це і обумовлює актуальність теми даної статті.

Постановка завдання. Метою статті є визначення основних факторів та особливостей формування експортного потенціалу аграрного сектору Миколаївської області.

Виклад основного матеріалу дослідження. Інтенсивний розвиток зовнішньоекономічних зв'язків на сучасному етапі розвитку країни зумовлює необхідність дослідження експортного потенціалу Миколаївського регіону. Експорт - вивіз за кордон товарів, послуг і капіталу для реалізації на зовнішніх ринках. Однак, якщо розглядати експорт як вагомий чинник впливу на економічне зростання, то він набуває ознак потенціалу [3].

Поняття «потенціал» походить від латинського слова «*potentia*», тобто сила, можливість.

У вітчизняній економічній літературі цей термін у широкому розумінні трактують як можливості, наявні сили, запаси, засоби, які можуть бути використані, або як рівень потужності у будь-якому відношенні, сукупність засобів, необхідних для чого-небудь. В. М. Архангельський трактує потенціал як засоби, запаси, джерела, які є в наявності і можуть бути мобілізовані для досягнення певної мети або розв'язання задач [5].

Потенціал соціально-економічної системи — поняття відносне і вимірюється для країни в регіональному розрізі за багатовимірним динамічним критерієм, який інтегрує природно-ресурсні, економічні, соціальні, політичні та інші чинники. Потенціал системи— це її здатність досягти поставленої мети за наявних ресурсів і умов їх використання, тобто це рівень ефективності використання обмежених ресурсів. З таких позицій і слід розглядати експортний потенціал. Його визначають, як здатність усього суспільного виробництва, розташованого в межах даної території виробляти і реалізовувати на конкретних закордонних ринках у перспективі конкурентоспроможні товари та послуги при досягнутому рівні розвитку економіки і системі організаційно-економічної підтримки

експорту. Експортний потенціал країни — це здатність національної економіки відтворювати свої конкурентні переваги на світогосподарській арені [4].

Сучасні тенденції розвитку світового господарства потребують уточнення існуючих визначень експортного потенціалу. Експортний потенціал науковці визначають по-різному, але у кожному з визначень присутні спільні ознаки. Академік Л. І. Абалкін розглядає експортний потенціал стосовно економіки країни, її галузей та окремих підприємств як їх здатність виробляти продукцію, товари, послуги, задовольняти потреби населення та суспільства в цілому, забезпечувати розвиток виробництва та споживання [1]. Група інших вчених під експортним потенціалом розуміють спроможність промисловості, всього сукупного виробництва певної країни в цілому виробляти необхідну кількість конкурентоспроможних товарів для зовнішнього ринку [2].

Категорія “експортний потенціал” має двоєдину природу, бо ґрунтується як на національному підході щодо визначення можливостей виробництва, так і на оцінці конкурентних умов світового ринку щодо реалізації.

Регулювання експортного потенціалу вимагає ґрунтовного обстеження і врахування факторів, що впливають на його формування. Їх можна умовно поділити на два типи, що визначають успішність виходу на світовий ринок - зовнішні й внутрішні. Зовнішні фактори існують поза національними системами господарства, представляючи тенденції розвитку світового ринку. До них відносять особливості розвитку світової економіки; глобальну конкуренцію; місце країни у світовій торгівлі; рівень економічного розвитку країни й використання досягнень НТП. Внутрішні фактори - це рівень економічного розвитку регіону і ємність внутрішнього ринку; комплекс ресурсів регіону; стан ринкової інфраструктури; інформаційна прозорість; наявність умов участі в світогосподарських зв'язках (умови нарощування експорту, товарна спеціалізація й

конкурентоспроможність продукції, маркетингова й інвестиційна привабливість); економіко-географічне положення; соціально-політичні та економічні фактори; державна політика.

Фактори зовнішнього і внутрішнього середовища доцільно підрозділити на глобальні, національні, регіональні і мікроекономічні фактори.

Глобальні фактори, як правило, відображають зовнішнє середовище. До складу глобальних факторів необхідно включити – особливості міжнародної торгівлі і тенденцій її розвитку, соціально-економічний потенціал країни на світовому рівні, а також систему міжнародного виробництва. При розгляді глобальних факторів не викликає сумнівів, що соціально-економічний розвиток країни в цілому, рівень її міжнародних зв'язків чинить прямий вплив на динаміку розвитку експортного потенціалу регіону. Національні і регіональні фактори віддзеркалюють конкурентну стратегію регіону, місце регіону в міжнародних зв'язках, можливості залучення іноземних інвестицій, соціально-економічний потенціал регіону, рівень його розвитку.

Мікроекономічні фактори характеризують безпосередньо економічну ефективність експорту регіону, структуру розвитку його економіки, виробничі можливості випуску конкурентної продукції, торговельні зв'язки регіону, місткість внутрішнього ринку. Національні фактори у своїй більшості логічно віднести також до факторів зовнішнього середовища.

Регіональні і мікроекономічні фактори, як правило, визначають внутрішнє середовище експортного потенціалу регіону. Експортний потенціал аграрного сектору виступає як складно організована система, яка має три основні структурні ланки: внутрішній потенціал аграрного сектору, потенціал експортних бар'єрів, потенціал зарубіжних ринків. Експортний потенціал представляє собою динамічну систему, де параметри кожної структурної ланки тісно пов'язані між собою (рис.1).

який утрудняє здійснення за рахунок внутрішніх ресурсів, перспективних, орієнтованих на експорт проектів; відсутність належним чином функціонуючих систем сертифікації і контролю якості експортних товарів на фоні підвищення вимог до споживчих характеристик і до безпеки продукції, що експортується; недостатній досвід роботи кадрового потенціалу у сфері експортної діяльності.

Висновки. Отже під експортним потенціалом аграрних підприємств розуміють як здатність регіональної економіки виявляти і постійно відтворювати свої конкурентні переваги на світовому ринку відповідно до умов середовища, що постійно змінюється.

З метою ефективного використання експортного потенціалу та уникнення можливих небажаних наслідків, Україна має сконцентрувати зусилля на активізації експорту і забезпеченні та підтримці конкурентоспроможності своєї економіки у світовому економічному просторі.

ЛІТЕРАТУРА

1. Абалкин Л.И. Экономическая энциклопедия: Ин-т экономики Росс. Акад наук. / Л.И. Абалкин— Москва : ОАО Изд-во "Экономика", 1999. 432 с.
2. Азрилян А.Н. Большой экономический словарь / А.Н. Азрилян— Москва : Фонд "Правовая культура", 1994. — 478 с.
3. Скрипник А.В. Експортний потенціал та ризики аграрного сектору України / А.В. Скрипник // Економіст. - №11. - 2009. - С.16 - 20.
4. Стеченко Д.М. Розміщення продуктивних сил і регіоналістика: Підручник. / Д.М. Стеченко— Київ : Вікар, 2006. — 396 с.
5. Архангельський В.М. Формирование производственного потенциала предприятия / В.М. Архангельський // Вісник Східноукраїнського національного університету ім.. В. Даля. - 2005. — №2(84). — С. 9-14.

ГУМАНІЗАЦІЯ СИСТЕМИ ВИЩОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ

К. Р. Сірик, студентка

Миколаївський державний аграрний університет

У статті обґрунтовується необхідність у зміні методологічної орієнтації вищої освіти – з формування особистості на стратегію її розвитку і саморозвитку. Звертається увага на принципи формування у студентів загальнолюдських, професіональних, соціальних, моральних, етичних та інших цінностей, на чому й базується гуманітарний характер навчально-виховного процесу у вищій школі.

Ключові слова: виховання, вища школа, гуманізація, навчально-виховний процес, навчання, особистість, розвиток.

Постановка проблеми. У сучасних демократичних перетвореннях універсальний характер проблем людини актуалізується в цілому комплексі питань, найважливішими з яких є питання освіти та педагогіки. Зміна методологічної орієнтації освіти – з формування особистості на стратегію її розвитку й саморозвитку – вимагає від педагогічної теорії і практики зосередження уваги на осмисленні природи людини, її внутрішнього світу, на закономірних зв'язках цього світу з усіма зовнішніми впливами, на створенні гуманних відносин в освітньому середовищі. Ці завдання певною мірою реалізуються в різних напрямках модернізації освіти: диференціації, диверсифікації, фундаменталізації, комп'ютеризації, індивідуалізації, безперервності, гуманізації «небувалого досі зближення матеріального і духовного рушіїв людського буття» [1] і гуманітаризації, які вважаються категоричним імперативом ХХІ століття.

Визначаючи основну змістовну характеристику нової філософсько-освітньої парадигми, практично всі дослідники фокусують увагу на її гуманістичній спрямованості: гуманізація освіти, навчання, виховання тощо.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема гуманізації освіти бере свій початок у творчості великих гуманістів Я.А. Коменського, Дж. Локка, Ж.-Ж. Руссо, І.Г. Песталоцці. Вимоги до змісту освіти набули втілення у творчості великого дидакта Я.А. Коменського, який розробив вимоги до навчання та вчення у вигляді низки основних положень. Однією з центральних ідей цього вчення є обґрунтування методу навчання, який лише тоді стане мистецтвом, коли буде пристосований до життєвих сил природи. Гуманіст-просвітитель І.Г. Песталоцці висунув ідею гуманізації промисловості на основі «освіти для індустрії». Питання розвитку особистості та гуманістичного навчання й виховання досліджували такі вчені: М. Романенко, В. Андрущенко, Г. Балл, І. Бех, В. Бондар, Л. Вовк, С. Гончаренко, О. Дубогай, І. Зязюн, В. Кремень, В. Кузь, В. Луговий, О. Мороз, В. Мадзігон, Ю. Мальований, С. Максименко, В. Муляр, Д. Пащенко, О. Савченко, О. Сухомлинська, А. Хуторський, М. Ярмаченко, Н. Ничкало, В. Пазенок, О. Ярошенко та інші.

Постановка завдання. Проаналізувати основні проблеми гуманізації освіти у вищих навчальних закладах в Україні. Перш ніж визначити проблеми гуманізації вищої освіти, розглянемо детальніше поняття «гуманізації вищої освіти». Так, під гуманізацією вищої освіти будемо розуміти орієнтованість навчально-виховного процесу на розвиток особистості. Вона означає деполітизацію і деідеологізацію, право на особисту думку.

Виклад основного матеріалу дослідження. Під гуманізацією процесу професійної підготовки майбутнього економіста розуміємо такий світоглядний і діяльний підхід до освіти, який не тільки визначає, але і стверджує цінність студента як особистості, його право на якісну освіту, на свободу вибору, на розвиток і виявлення своїх здібностей, на визнання єдиним критерієм оцінки діяльності викладача – якість особистості спеціаліста.

Для того, щоб відшукати зовсім не прості шляхи справжньої гуманізації вищої освіти, необхідно, насамперед, глибоко осмислити її зміст, зрозуміти її значення як найважливішої складової частини не тільки освітньої реформи, але і перебудови суспільства в цілому. Гуманізація означає корінний перегляд уявлень про місце культури у суспільстві, про зміст духовних цінностей, про взаємовідносини людини і суспільства, словом, йдеться про зміни світоглядних позицій [2] .

Гуманізація особистості потребує гуманітаризації освіти, яка має охопити всю природознавчу, математичну і технічну підготовку. Технологічна і екологічна картина світу має включати естетичні аспекти, а історія науки і техніки – супроводжуватись осмисленням основних етапів історії матеріальної і духовної культури.

Отже, принцип гуманізації передбачає таку систему суб'єкт-суб'єктних діалогових взаємовідносин у вищих навчальних закладах, які створюють найсприятливіші умови для розвитку кожним суб'єктом педагогічного процесу своїх духовно-інтелектуальних і творчо - діяльнісних здібностей, неповторних національних, особистісних рис і засвоєння необхідної кількості знань, умінь і навичок, щоб стати добрим фахівцем. Поняття гуманітаризації в освіті видається нам значно ширшим від гуманізації. Зміст слова гуманітарний, включає в себе все, що стосується людини, суспільства. Гуманітаризація в освіті спрямовується не лише на формування гуманістичних взаємин між учасниками навчально-виховного процесу, перетворення студента із об'єкта в суб'єкт навчання, а й передбачає:

- максимальне наближення вивчення кожної навчальної дисципліни до майбутніх потреб студентів;
- оптимальне поєднання і узгодження викладання гуманітарних дисциплін і природничо-математичними та професійно орієнтованими;
- посилення ролі гуманітарних та економічних наук в усіх навчальних закладах, зокрема і в аграрних;

- індивідуалізацію навчання, створення умов для вибору кожним студентом навчальних дисциплін відповідно до структурно-логічних схем та здобуття якісної освіти;
- поєднання загальнолюдських і національних цінностей з світським вихованням;
- формування політичної культури, вміння спілкуватися, відстоювати свої погляди, знаходити компроміси за умов розмаїття політичних сил, не нав'язуючи студентам тих чи інших ідеологічних думок чи позицій.

Принцип гуманітаризації спрямовує педагогічні процеси на індивідуальний розвиток і саморозвиток особистості, максимальне наближення вивчення кожної навчальної дисципліни до майбутніх потреб студентів, формування системи морально-правових відносин, політичної культури, оптимальне поєднання загальнолюдських і національних цінностей, виховання на засадах християнської моралі, і гуманітарно-зорієнтоване вивчення дисциплін фундаментально і професійної підготовки.

Отже, гуманітарний характер навчально-виховного процесу базується на принципі формування у студентів загальнолюдських професіональних, соціальних, моральних, етичних та інших цінностей і інтересів. Ці принципи можна реалізувати за наявності і виконанні двох моментів: інформаційно-методичний (під яким розуміється створення цілісної системи інформаційно-методичного забезпечення освіти) та кадровий (відповідний професорсько-викладацький склад, який володіє майстерністю педагогіки, психології, методики викладання, широким кругозором і досягненнями загальнолюдської, світової культури).

Гуманістичний аспект є в кожній природознавчій, соціальній, економічній і прикладній дисципліні. І тому мета викладання педагога цих дисциплін полягає в тому, щоб знайти цей гуманітарний аспект у своєму

предметі і виробити методику його подання. Таким чином, кожен курс повинен бути привабливим для слухачів, дійсно допомагати їм виробити гуманістичні переконання.

Гуманізація має два аспекти: психологічний аспект, який передбачає активізацію ролі людини, індивідуалізацію навчання (тестування, самостійна робота); загальнокультурний аспект, під яким розуміється гуманітарна культура через зміни певною мірою змісту викладання інших дисциплін.

На сьогоднішній день у різних вузах вже намітилось декілька напрямів у вирішенні проблем гуманістичного характеру: проникнення гуманітарного знання і його методів у сам зміст природознавчих і технічних дисциплін; переорієнтація історичних фрагментів соціально-економічних курсів на гуманітарну спрямованість; комплексне засвоєння теоретичних знань про людину, включену у природознавчі системи.

Не підлягає сумніву, що роль різних навчальних дисциплін у моральному, естетичному удосконаленні особистості людини неоднакова. У силу цього особливо важливо знайти важелі, які дають змогу здійснити гуманізацію соціально-економічної освіти.

Поєднання гуманітарно-мовної, базової і соціально-економічної освіти дасть змогу розширити можливості студентів-випускників. Винятково важливого значення набуває викладання іноземних мов, зокрема у аграрних університетах, оскільки воно забезпечує декілька взаємопов'язаних та різнозначних аспектів. Пізнавальний аспект викладання іноземної мови передбачає збагачення духовного світу особистості, набуття та розширення знань про культуру країни, мову якою вивчається, набуття комунікативної та соціокультурної компетенції. У процесі вивчення іноземної мови студенти мають засвоїти систему фонових знань, певні культурні та матеріально - історичні відомості, якими володіє носій мови, уявлення про основні національні традиції, звичаї та реалії країни, мова якої вивчається.

Вивчення будь-якої іноземної мови, поруч з комунікативною, має ще й культурознавчу функцію. Відомо, що мова, культура та мислення впливають одне на одне, що їх неможливо розділити і вони не можуть виконувати свої функції незалежно одне від іншого. Вивчення іноземної мови допомагає дослідити, пояснити та сприйняти всі найбільш значущі моменти «чужої» культури, навчитися поважати і цінувати етнічні та расові відмінності окремих представників людства, усвідомлюючи індивідуальну унікальність кожного члена суспільства, сприймати себе як важливу частину людської спільноти.

Висновки. Отже, важливим чинником забезпечення процесу гуманізації суспільства є тенденція до значного підвищення рівня освіти, гуманітаризація системи освіти, яка потребує створення комплексної системи виховання студентської молоді [3].

На сьогоднішній день вища економічна освіта має забезпечити суспільство освіченими, компетентними, творчими та активними особистостями, здатними до самовдосконалення, взаємного порозуміння з носіями різних мов та культур на благо всієї України.

ЛІТЕРАТУРА

1. Горбатенко В.П. Стратегія модернізації суспільства : Україна і світ на зламі тисячоліть / В.П. Горбатенко. – К. : Видавничий центр «Академія», 1999. – 183 с.
2. Зязюн І.А. Гуманістична парадигма в освіті / Вища освіта в Україні : реалії, тенденції і перспективи розвитку : Матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (17-18 квітня 1996 р.). – К., 1996. – ч. 1. – С. 8 – 12.
3. Романенко М.І. Гуманізація освіти : концептуальні проблеми та практичний досвід / М.І. Романенко – [наукова монографія]. – Дніпропетровськ. – Вид. «Промінь», 2001.

ЕФЕКТИВНЕ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ ЗАПОРУКА УСПІХУ ОРГАНІЗАЦІЇ.

В.О. Стеценко, магістр

Миколаївський державний аграрний університет

Ефективне управління трудовими ресурсами як особлива функція діяльності, пов'язана з найманням працівників, їхнім навчанням, оцінкою й оплатою їхньої праці, є важливою передумовою для ефективного функціонування виробництва.

Ключові слова : конкурентоспроможність бізнесу, матеріальні та нематеріальні винагороди, виробничий фактор праці, менеджмент персоналу.

Постановка проблеми. Одним із ключових факторів виробництва будь-якого виду товарів і послуг поряд з інвестиційним капіталом (основними фондами й оборотними коштами) є трудові ресурси. У сучасних умовах саме трудові ресурси розглядають як найбільш коштовний капітал, яким володіє підприємство. Науково-технічний прогрес і пов'язане з ним різке збільшення частки наукомістких технологій обумовлює ріст вимог до професійних, соціально-психологічних якостей і культурного рівня працівника. Підготовлені і кваліфіковані працівники, що знаходяться в штаті підприємства, називаються його персоналом, чи кадрами.

Аналіз досліджень і публікацій. Проблема вдосконалення механізму управління персоналом не є для нас новою. Її актуальність не зменшується, а навпаки – стрімко набирає обороти. Цим питанням займалось дуже багато дослідників, серед них Криворучко О.М, Ринейська Л.С., Єкімова О.О., Кулик Ю.Є, Морщенок Т.С. Вони вивчали дану проблему з різних сторін і дійшли певних висновків, які знадобляться нам в нашій практиці.

Виклад основного матеріалу дослідження. Бурхливий розвиток науково-технічного прогресу сприяє інноваційному розвитку технологій виробництва. Це значно підвищує рівень вимог до кваліфікації персоналу,

робить необхідним постійний моніторинг інновацій та втілення їх у виробництво. Всі ці фактори, з одного боку, сприяють підвищенню конкурентоспроможності бізнесу, а з іншого - значно прискорюють темп роботи і надмірно збільшують психофізіологічне навантаження на працівників, знижуючи якість їх життя (нерідко напружена робота позбавляє працівників часу і сил для спілкування з рідними та близькими людьми, для улюблених занять тощо) [5, 209].

Процес здійснення управлінської діяльності на підприємстві або на рівні держави є важливим елементом забезпечення не тільки комерційних потреб власника засобів виробництва, але й потреб персоналу, який задіяний у виробництві. Трудові кадри – це специфічний фактор виробництва, який потребує певного підходу аби в майбутньому власник засобів виробництва міг отримати бажаний результат. Тому власне розробкою кадрової політики на підприємстві, системою стимулювання та заохочення працівників до праці і займаються менеджери, які спеціалізуються на цьому виді діяльності. Вони володіють певним набором інструментів впливу на процес трудової та виробничої діяльності. Саме від результатів їх роботи буде залежати ступінь задоволеності працівників своєю працею, умовами праці, а головне, відповідності кількості та якості виконаних робіт до сукупності матеріальних та нематеріальних винагород, які вони будуть отримувати натомість.

У процесі виробництва здійснюється оптимальне комбінування таких факторів, як засоби виробництва, матеріали та праця. До цих факторів належить також змінні управління, основними завданнями яких є планування, організація та контроль. Розглядаючи фактори виробництва, поряд з технічними та економічними проблемами необхідно враховувати соціальні та людські інтереси. Людина як носій виробничого фактора праці відрізняється від інших факторів виробництва насамперед тим, що вона не є пасивним предметом, а має власні думку, цілі, може проявляти ініціативу, керуватися певними потребами.

Основним завданням менеджменту персоналу є підвищення якості управління персоналом організації, тобто покращення її економічних, соціальних показників як всередині підприємства, так і за його межами.

Під час вивчення такої особливої складової менеджменту як управління персоналом ми зіштовхуємося з такою важливою його характеристикою як якість, яка власне і характеризує результативність менеджменту. Під якістю системи управління персоналом розуміється «властивість або сукупність суттєвих властивостей системи управління, що зумовлюють її придатність (відповідність) для використання за призначенням». До суттєвих властивостей системи управління персоналом відносяться: загальносистемні властивості (цілісність, стійкість, керованість, відкритість, динамічність тощо); структурні властивості (склад, взаємопов'язаність, організація, складність, масштабність, централізованість тощо); функціональні (поведінкові) властивості (результативність, ресурсомісткість, оперативність, активність, продуктивність, економічність тощо).

Безпосередньо якість системи управління персоналом оцінюється за показниками, які характеризують організаційно-інституціональну структуру (відповідність цілям, структура і чисельність працівників служби управління персоналом, рівень їхньої кваліфікації, рівень регламентації тощо); змістовну структуру — за основними функціями управління персоналом (забезпеченість персоналом, наявність і час існування вакансій, наявність програм навчання, період (терміни) адаптації тощо); технологічно-процесуальну структуру (методи, технології, процедури, регламенти планування, відбору, найму персоналу тощо) [2, с. 99 - 100].

З метою забезпечення якісного функціонування управлінської системи на підприємстві менеджерам потрібно враховувати два аспекти організаційної поведінки як проблеми управління; соціально-психологічний – сфери, методи та засоби, за допомогою яких начальник може вплинути на організаційну поведінку підлеглого; та організаційно-

технічний - заходи, які необхідно вжити в межах організації, щоб зорієнтувати організаційну поведінку співробітників на досягнення виробничих цілей. Питання управління людською поведінкою в організації належать до сфери науки управління персоналом, основними елементами якої є людина як носій кадрової політики та відносини управління, що визначають і регулюють організаційну поведінку людини [1, с. 126].

Окрім зазначених вище аспектів визначення особливостей та сфер прикладання управлінської діяльності існують також певні принципи функціонування менеджменту персоналу, завдяки дотриманню яких власне і забезпечується якісне та результативне управління. Виділяють такі з них:

- створення фундаменту для професійного управлінського розвитку. Потрібно мати головну ідею власної кар'єри на самому початку ділового життя.

- подолання страху невиконання завдань та активна, виважена й цілеспрямована діяльність на подолання нових робочих викликів і випробувань. Багато менеджерів знають свої слабкі сторони, однак не вживають нічого для того, щоб змінити себе. Коли менеджер усвідомлює, що не може впоратися з якоюсь ситуацією, він більшою мірою воліє уникати подібних обставин, тобто таких, в яких він почувається невпевнено.

- особиста розумна ініціативність, хоробрість, високий рівень стресостійкості та наполегливість. Менеджерам, котрі хочуть стати керівниками ТНК і бути глобальними лідерами у міжнародному бізнесі, потрібно пропонувати і озвучувати власні нові креативні ідеї. Для цього їм необхідно бути ініціативними, сміливими і хоробрими.

- правильне управління власним часом та застосування ефективних методик тайм-менеджменту.

- ефективне делегування повноважень. Спілкуючись з менеджерами як вітчизняних компаній, що працюють у міжнародному бізнесі, так і транснаціональних корпорацій, зрозуміло, що для їх подальшого

професійного розвитку їм необхідно делегувати частину своїх обов'язків підлеглим [3, с. 28-29].

Обґрунтування заходів, спрямованих на підвищення ефективності формування та використання персоналу та управління цими заходами, доцільно починати з аналізу наявної ситуації та визначення кола проблемних питань. Результати дослідження свідчать, що на сучасному етапі в економіці України відбуваються суттєві зміни в демографічній та професійно-кваліфікаційній структурах населення, що викликало істотне погіршення якісного стану людського потенціалу промислових підприємств.

Управління персоналом нерозривно пов'язане з ринком праці, який як сфера формування попиту й пропозиції та механізм, що забезпечує узгодження ціни та умов використання людського потенціалу є суттєвим фактором впливу на процес використання людського потенціалу, а рівень конкуренції на ньому, в свою чергу, сприяє формуванню конкурентоспроможних людських ресурсів.

Головною тенденцією вітчизняного ринку праці є стаке зниження рівня безробіття та скорочення довготривалого безробіття, що пояснюється збільшенням попиту на робочу силу. Незважаючи на деякі ознаки стабілізації, сучасний стан ринку праці України характеризується невідповідністю між попитом і пропозицією робочої сили, а також недостатнім введенням у дію нових робочих місць, неадекватністю масштабів, структури та форм навчання кадрів вимогам сучасного ринку праці тощо [4, с. 8].

На основі вищевикладеного можна запропонувати такі заходи:

- формування в кожній компанії, що бажає бути конкурентоспроможною, концепції інноваційного розвитку. Ця концепція повинна передбачати усвідомлене ставлення персоналу до інноваційних змін у компанії та виховання в собі морального спрямування на участь в цих змінах;

- залучення до організації навчання співробітників компаній своїх же керівників;

- організацію підвищення кваліфікації самих керівників [5, с. 212].

Висновки. Управління персоналом є важливою структурною одиницею в системі загального менеджменту підприємства. І власне від якості управління й буде залежати успішність підприємства. Підприємство разом з його працівниками – є основою формування валових доходів держави, тому мистецтво управління не тільки ним, але й персоналом, є складовою економічної формули успіху. В економічній системі все взаємопов'язано: починаючи від одного працівника і закінчуючи загальносвітовими масштабами, тому проблему ефективного управління потрібно вирішувати в комплексі.

ЛІТЕРАТУРА

1. Єкімова О.О. Теоретичні аспекти кадрової політики суб'єктів господарювання / О.О. Єкімова// Економіка і регіон. – 2009. - №2. – с. 214-127
2. Криворучко О.М. Оцінка якості управління персоналом/ О.М. Криворучко// Актуальні проблеми економіки. – 2009. - №4. – с. 98-105
3. Кулик Ю.Є. Система принципів управління професійним розвитком менеджерів у міжнародних компаніях/ Ю.Є. Кулик// Формування ринкових відносин в Україні. – 2008. - №9. – с. 27-32
4. Морщенок Т.С. Стратегічні напрями удосконалення управління персоналом: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук: спец. 08.06.01 «Економіка, організація і управління підприємствами» /Морщенок Тамара Сергіївна; Полтавський національний технічний університет. – Маріуполь, 2008. – с. 20
5. Ринейська Л.С. Менеджмент персоналу як фактор підвищення ефективності міжнародного бізнесу/ Л.С. Ринейська// Економіка і регіон. – 2009. - №2. – с. 209-212.

СТАН ТА ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ЗОВНІШНЬОТОРГІВЕЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ АГРОПРОДОВОЛЬЧОГО СЕКТОРУ ЕКОНОМІКИ МИКОЛАЇВСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Ю.С. Ткач, магістр

Миколаївський державний аграрний університет

У статті проаналізовано сучасний стан розвитку зовнішньоторгівельної діяльності підприємств агропродовольчого сектору економіки Миколаївської області, досліджені проблеми та запропоновані основні напрями підвищення ефективності зовнішньоторгівельних операцій.

Ключові слова: зовнішня торгівля, зовнішньоторгівельна діяльність, експортно-імпортні операції, зовнішньоекономічна діяльність.

Постановка проблеми. Розвиток зовнішньої торгівлі сприяє найповнішому задоволенню потреб населення і держави, підвищенню конкурентоспроможності національної економіки.

Стратегічне значення для зовнішньої торгівлі України в цілому та Миколаївської області зокрема має розвиток зовнішньоторгівельної діяльності підприємств агропродовольчого сектору економіки.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження проблем розвитку зовнішньої торгівлі, шляхів та методів їх розв'язання знайшли відображення в наукових працях відомих учених-економістів, серед яких В.Г. Андрійчука, Т.Ю. Богомолової, В.І. Бойка, В.І. Губенка, А.М. Кандиби, І.І. Лукінова, Ю.П. Макогона, О.М. Онищенко, Б.Й. Пасхавера та ін. Однак питання організації експортно-імпортної діяльності підприємств агропродовольчого сектору економіки розглянуті недостатньо, тому дослідження розвитку зовнішньоторгівельної діяльності є досить актуальними.

Постановка завдання. Метою нашого дослідження є висвітлення сучасного стану зовнішньоторгівельної діяльності підприємств агропродовольчого сектору економіки Миколаївської області та пошук

можливих шляхів вдосконалення та покращення здійснення експортно-імпортних операцій.

Викладення основного матеріалу дослідження. Зовнішня торгівля на сучасному етапі перетворилась у важливу сферу економіки будь-якої країни, зростає її вплив на світовий економічний розвиток. Незважаючи на загальну тенденцію до зростання, зовнішня торгівля зазнає значних коливань, що зумовлено економічними, енергетичними кризами, нестачею сировини та іншими проблемами.

Стратегічне значення зовнішньої торгівлі для України в цілому та Миколаївської області зокрема зумовлюється тим, що модернізація економіки, залучення масштабних іноземних інвестицій, новітніх технологій можливі лише за умови формування в країні та області стійкої, відкритої до зовнішнього світу господарської системи, яка створить сприятливі умови для здійснення експортно-імпортної діяльності підприємств і організацій України та Миколаївської області.

В області зовнішньоекономічну діяльність здійснюють більш 500 суб'єктів господарювання. Миколаївські підприємства співробітничать із 100 країнами світу. Сьогодні Миколаївська область знаходиться в першій десятці областей України. На відміну від ряду областей України ми маємо традиційно позитивне сальдо зовнішньоторговельного балансу, адже Миколаївська область є досить активним учасником міжнародної торгівлі. Її вигідне географічне розташування, досвід зовнішньоекономічної співпраці, різноманітні форми власності сприяють розвитку експортного потенціалу регіону, а також об'єктивні можливості для інтеграції у світове господарство [1,4].

У січні – липні 2011р. обсяг експорту товарів становив 846,5 млн дол. США і збільшився порівняно з аналогічним періодом 2010р. на 2,8%, імпорту – 606,3 млн дол США і зріс на 44,5%. Позитивне сальдо зовнішньої торгівлі товарами склало 240,2 млн дол США, а коефіцієнт покриття експортом імпорту – 1,4.

Родючі землі та сприятливі природно-кліматичні умови Миколаївської області створюють необхідні умови для розвитку сільськогосподарського виробництва. Тому підприємствами області за статистичними даними Головного управління статистики у Миколаївській області у січні-червні 2011 року було експортовано сільськогосподарської продукції на суму 249,8 млн. дол. США. Цей процес є позитивним, адже свідчить про міцні позиції Миколаївської області на світовому ринку[3].

Зовнішня торгівля сільськогосподарською продукцією в Миколаївській області формується на основі продукції рослинництва, а особливо зернових та олійних культур. За січень–липень 2011 року підприємствами області експортовано зернових культур на суму 153,1 млн дол США та 170 тис.тонн олійних культур на загальну суму 86 млн дол США, що майже на 29% більше, ніж в аналогічному періоді минулого року.

Основними експортерами зернових культур в регіоні є такі зернотрейдери як "Віталмарагро", ТОВ СП"Нібулон", Євросервіс, концерн "Прометей".

Майже жоден сільськогосподарський товаровиробник досліджуваного регіону не має можливості експортувати продукцію чи сировину самостійно. Оскільки це потребує великих затрат коштів, великих обсягів експортованої продукції, знання світових ринків і транспортних можливостей. При цьому, погіршилася ситуація з кредитуванням підприємств аграрного сектору, що за відсутності надходжень від реалізації виробленої продукції значно ускладнює фінансове забезпечення польових робіт. Саме тому треба намагатися покращити дану ситуацію.

Найбільшим сільгосптоваровиробником Миколаївської області і взагалі України, національним інвестором і лідером з експорту зернових і олійних культур є ТОВ СП «Нібулон». Нібулон є 100% експортером пшениці на ринки Іорданії та Джибуті. Більше 40% експортує в Бангладеш та Сирію, більше 30% – Філіпіни, більше 20% в Іспанію та Пакистан, і біля

15% в Лівію. Концерн «Прометей» є також важливим експортером зернових культур в регіоні [1].

Якісну цільномолочну продукцію широкого асортименту торгової марки «Президент» поставляє на зовнішній ринок ЗАТ «Лакталіс-Миколаїв». ЗАТ «Баштанський сирзавод» – один із лідерів в Україні з виробництва високоякісних сирів, масла торгової марки «Славія». У 12 країн світу надходять молочні консерви ЗАТ «Первомайський молочноконсервний комбінат».

Соки та нектари ТОВ «Сандора» експортуються у 24 країни світу, в п'яти із яких є лідером ринку (Білорусь, Молдова, Азербайджан, Вірменія, Киргизстан). На сьогоднішній день основними ринками збуту продукції підприємства є країни СНД. ТОВ «Сандора» експортує свою продукцію у Велику Британію, Фінляндію, Норвегію, Швецію та Нідерланди

У виноробній галузі з успіхом працюють акціонерні товариства “Зелений гай”, “Коблево” та “Радсад”, які виробляють високоякісні коньячні вироби і мають значний потенціал для експорту якісних виноградних вин.

Для подальшого розвитку експортно-імпортних операцій доцільно звернути увагу на роль держави в сприянні розвитку ЗЕД аграрного сектору економіки регіону, яка сприяє розвитку експортно-імпортних операцій через створення експортних спеціальних зернових зон, запровадження механізму експортних субсидій та субвенцій, розвиток консультативних послуг для експортерів, створення системи ринкової інформації, ознайомлення із закордонною практикою, реорганізація організаційної структури управління підприємств аграрного сектору, створення сприятливих умов для імпорту тих видів продукції, що не виробляються в Україні; підвищення частки готової продукції в експорті досліджуваного регіону, стимулювання технологічного оновлення та переоснащення аграрного виробництва відповідно до європейських стандартів, офіційне вирішення міжнародних торгових спорів, що забезпечує захист національних інтересів і подолання дискримінації, а

також сприяння активному залученню іноземних інвестицій в аграрний сектор економіки та розширення можливостей щодо пошуку потенційних іноземних партнерів для спільної діяльності, що в свою чергу сприятиме стимулюванню розвитку експортно-імпортних операцій аграрних товаровиробників[5].

Важливим напрямом стимулювання експорту є податкові пільги: переведення коштів від експорту на спеціальні рахунки, які не оподатковуються; надання пільгових умов щодо амортизаційних відрахувань; звільнення експортерів на певний період від сплати податків на поточну виручку від експортних операцій.

Висновки. Для зовнішньої торгівлі Миколаївської області на сучасному етапі її розвитку притаманні такі тенденції: стійка тенденція до збільшення обсягів експорту і імпорту товарів та послуг; позитивне сальдо зовнішньоторговельного балансу; збільшення темпів зростання як експорту, так і імпорту, з незначним випередженням зростання експорту над імпортом; стабільність кількості суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності і незначна їх частка (5%) в загальній кількості суб'єктів підприємницької діяльності в області; географічна експортна орієнтація на країни СНД, а імпортна орієнтація на країни ЄС.

У цілому важливо відмітити, що господарський комплекс області поки що слабо орієнтований на світову економіку, проте позитивні тенденції зовнішньоторговельної динаміки подають надію на поліпшення в цій ситуації [2].

Проблеми підвищення ефективності зовнішньоторгівельної діяльності підприємств агропродовольчого сектора економіки Миколаївської області набувають на сучасному етапі виняткового значення. Основними напрямками забезпечення ефективного розвитку експортно-імпортних операцій мають стати такі: реорганізація організаційної структури управління підприємств агропромислового сектору; створення сприятливих умов для імпорту тих видів сільськогосподарської продукції,

що не виробляються в Україні; підвищення частки готової продукції в експорті досліджуваного регіону; сприяння активному залученню іноземних інвестицій в аграрний сектор економіки.

Отже, для забезпечення ефективного функціонування на зовнішньому ринку Миколаївська область повинна дбати, з одного боку, про збільшення експорту своєї продукції, а з іншого – про забезпечення повноцінного задоволення потреб власного населення у всіх необхідних йому товарах, у тому числі й імпортних. При цьому не треба забувати і про гарантування своєї продовольчої безпеки.

ЛІТЕРАТУРА

1. Ключник А.В. Сучасний стан та шляхи подальшого ефективного розвитку експортно-імпортних операцій підприємств аграрного сектора економіки Миколаївської області / А.В. Ключник // Економічний простір — 2009. — № 23/1. — С. 88 — 89.
2. Ірищева І. Розвиток зовнішньоекономічних торговельних відносин на Миколаївщині / І. Ірищева // Регіональна економіка — 2006. — №3. — С. 222 — 228.
3. Головне управління статистики у Миколаївській області. Статистичні дані [електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.mk.ukrstat.gov.ua/>
4. Основні показники економічного розвитку Миколаївщини: Статистичний збірник. — Миколаїв: Миколаївське обласне управління статистики — 2009.
5. Бурковський І.Д. Основні напрями підвищення ефективності експортно-імпоротної діяльності в аграрній сфері економіки / І.Д. Бурковський, А.В. Бурковська / Вісник аграрної науки Причорномор'я. — 2007. вип.3. — т.1. — С.105 — 110.

**ЕКОНОМІЧНА ОЦІНКА ВИРОЩУВАННЯ ОЗИМОЇ
ПШЕНИЦІ ЗА ТРАДИЦІЙНОЮ ТА МІНІМАЛЬНОЮ
ТЕХНОЛОГІЄЮ ОБРОБІТКУ ҐРУНТУ**

Н.А. Тумко, студентка

Миколаївський державний аграрний університет

У статті досліджено вирощування озимої пшениці за традиційною та мінімальною технологією обробітку ґрунту та визначено економічну оцінку. Найважливішими та загальними для всіх зон країни умовами ефективного застосування мінімального обробітку ґрунту є: високий рівень агротехніки, чітка технологічна дисципліна на полях, проведення всіх польових робіт в оптимальні строки, широке використання системи ефективних заходів захисту рослин, застосування добрив із врахуванням запланованого урожаю і висока технічна оснащеність господарства.

Ключові слова: землеробство, технологія, ґрунт, обробіток ґрунту, традиційні технології, мінімальні технології, витрати.

Постановка проблеми. У світовому землеробстві розпочався новий етап відмови від практики багаторазових обробітків ґрунту до їх можливого зменшення аж до повної відмови від них. З'явилися ідеї так званого «мінімального» і навіть «нульового» або хімічного обробітку. Це питання є досить актуальним, на сучасному етапі, адже саме багаторазовий обробіток ґрунту знижує родючість, виснажує землі, а як наслідок знижуються всі економічні показники – прибуток, рівень рентабельності і т. ін., а витрати навпаки збільшуються. Мінімальний обробіток забезпечує зниження енергетичних затрат шляхом зменшення кількості і глибини обробітків, поєднання операцій в одному робочому процесі або зменшення оброблюваної поверхні поля.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Вперше мінімальний обробіток був випробуваний у США, а потім почав поширюватися в Канаді, Англії та інших країнах. Нині мінімальний і «нульовий» обробіток ґрунту широко вивчається і впроваджується в багатьох країнах так само у багатьох дослідках в Україні щодо виявлення можливостей мінімізації обробітку ґрунту були одержані позитивні результати. Однак, на даному

етапі в Україні переважає традиційна технологія. За традиційною (класичною) технологією на обробіток ґрунту витрачається значна кількість ресурсів: паливно-мастильні матеріали, парк техніки, робочий час, добрива; крім того така технологія призвела до посилення водної й вітрової ерозії, значно зменшився вміст органічних речовин у ґрунті та погіршився екологічний стан [2].

Учені та аналітики аграрного ринку стверджують: економія сукупних витрат при застосуванні мінімального або нульового обробітку ґрунту порівняно з традиційними технологіями становить не менше ніж 12%. При цьому такі технології дають змогу отримати вищий прибуток – приріст близько 10-36% (порівняно із традиційними технологіями).

Постановка завдання. Метою даного дослідження є визначення економічної оцінки вирощування озимої пшениці за традиційною та мінімальною технологією обробітку ґрунту.

Виклад основного матеріалу дослідження. У зв'язку зі складним економічним станом, мало хто з сільгоспвиробників наважиться на ризик, тобто введення нової системи землеробства, тим більше - в перший же рік ця система не виправдає фінансових очікувань, а для закупівлі нової техніки необхідні чималі кошти. Безперечно, з кожним роком збільшується кількість керівників, які все-таки наважуються на цей крок, розуміючи те що, за допомогою мінімального обробітку можна скоротити витрати палива і парк сільгосптехніки, підвищити продуктивність, підняти землеробство на сучасний рівень. Досвід доводить, що з відмовою від механічної обробки ґрунту кількість «заліза» скорочується з 74 до 5 кг/га, а витрати на його ремонт - з 17дол. до 4 дол.

Слід розуміти, що для впровадження нових систем обробітку ґрунту потрібні знання: перехід на мінімальний обробіток дозволяє менше працювати, але вимагає більше думати. Процес розвитку, вдосконалення технології, а також обмін досвідом і ідеями, ефективними моментами і помилками не повинні припинятися. Потрібно заздалегідь прораховувати,

моделювати розвиток культур, прогнозувати можливі фітосанітарні проблеми, вибудовувати стратегію і тактику виробництва [3].

Для визначення економічної оцінки вирощування озимої пшениці за традиційною та мінімальною технологією обробітку ґрунту, нами проведено дослідження структури витрат двох господарств, ФГ «Клен» та ЗАТ «Україна» Доманівського району Миколаївської області, в яких схожі економічні показники вирощування озимої пшениці. Площа посіву озимої пшениці становить – 100 га, врожайність основної продукції – 40 ц/га, норми висіву насіння – 200 кг/га, валовий збір основної продукції – 4000 ц, побічної – 4000 ц, вартість 1 кг насіння – 2,5 грн, закупівельна ціна 1 ц – 112 грн.

Таблиця 1

**Структура витрат за традиційною технологією обробітку ґрунту
у ФГ «Клен»**

Структура витрат	%	Всього витрат	У тому числі на:	
			1 га	1 ц
Пряма оплата праці з нарахуваннями:	4,06	16067,05	160,67	4,02
механізаторів	3,01	11922,62	119,23	2,98
робітників на ручних роботах	1,05	4144,30	41,44	1,04
Матеріальні витрати:	50,61	200109,78	2001,10	50,03
Вартість насіння	12,64	50000,00	500,00	12,50
Вартість мінеральних добрив	9,64	38135,58	381,36	9,53
Вартість органічних добрив	0,00	0,00	0,00	0,00
Вартість комплексного палива	17,05	67418,19	674,18	16,85
У тому числі вартість електроенергії	0,01	4,56	0,05	0,00
Вартість засобів хімічного захисту рослин	11,27	44556,00	445,56	11,14
Оплата послуг сторонніх організацій				
Витрати на амортизацію, ПР, ТР, КР	14,82	58602,65	586,03	14,65
амортизація	6,22	24613,11	246,13	6,15
поточний ремонт, технічне обслуговування, капітальний ремонт	8,60	33989,54	339,90	8,50
Витрати на виробництво побічної продукції	7,77	30731,71	307,32	7,68
Накладні витрати	22,74	89936,19	899,36	22,48
Інші витрати	5,47	21617,68	216,18	5,40
Фіксований податок	0,89	3500,00	35,00	0,88
Орендна плата за землю	4,05	16000,00	160,00	4,00
Страхові платежі	3,01	11889,73	118,90	2,97
Загальновиробничі витрати	7,79	30808,84	308,09	7,70
Пенсійне та соціальне страхування	1,55	6119,94	61,20	1,53
Всього витрат на виробництво культури	100,00	395447,40	3954,50	98,90

Фермерське господарство «Клен» вирощує озиму пшеницю за традиційною технологією. Оцінка структури витрат досліджуваного господарства (табл. 1) свідчить, що більшу частку витрат займають матеріальні (50,6%), з них частка вартості комплексного палива становить – 22,74%; значну частину витрат складає стаття амортизація (14,8%), в тому числі 8,6% - витрати на обслуговування та капітальний ремонт.

Структура витрат ЗАТ «Україна», дещо інша (табл.2): за однакових вихідних даних, витрати на оплату праці порівняно з ФГ «Клен» зменшились в 2 рази, а матеріальні витрати на комплексне паливо на – 4,6%, матеріальні витрати зросли на 9,3% за рахунок збільшення внесення мінеральних добрив (на 17,2%), так само збільшились і накладні витрати на 1,8%. Отже, кожне підприємство дотримуючись технології обробітку ґрунту, домоглось відповідної (ФГ «Клен» традиційної, а ЗАТ «Україна» мінімальної технології обробітку ґрунту) зміни структури витрат у різних напрямках.

Таблиця 2

**Структура витрат за мінімальною технологією обробітку ґрунту
в ЗАТ «Україна»**

Структура витрат	%	Всього витрат	У тому числі на:	
			1 га	1 ц
А	1	2	3	4
Пряма оплата праці з нарахуваннями:	2,53	9298,16	92,98	2,32
механізаторів	1,65	6060,31	60,60	1,52
робітників на ручних роботах	0,88	3237,85	32,38	0,81
Матеріальні витрати:	59,89	219945,83	2199,46	54,99
Вартість насіння	13,61	50000,00	500,00	12,50
Вартість мінеральних добрив	26,85	98639,29	986,39	24,66
Вартість органічних добрив	0,00	0,00	0,00	0,00
Вартість комплексного палива	12,36	45415,34	454,15	11,35
У тому числі вартість електроенергії	0,01	4,56	0,05	0,00
Вартість засобів хімічного захисту рослин	7,05	25891,20	258,91	6,47
Оплата послуг сторонніх організацій	-	-	-	-
Витрати на амортизацію, ПР, ТР, КР	11,94	43839,13	438,39	10,96
амортизація	5,01	18412,44	184,12	4,60
поточний ремонт, технічне обслуговування, капітальний ремонт	6,92	25426,70	254,27	6,36
Витрати на виробництво побічної продукції	1,14	4185,82	41,86	1,05

A	1	2	3	4
Накладні витрати	24,51	90036,69	900,37	22,51
Інші витрати	6,24	22924,40	229,24	5,73
Фіксований податок	0,95	3500,00	35,00	0,88
Орендна плата за землю	4,36	16000,00	160,00	4,00
Страхові платежі	3,43	12608,42	126,08	3,15
Загальновиробничі витрати	8,57	31462,20	314,62	7,87
Пенсійне та соціальне страхування	0,96	3541,67	35,42	0,89
Всього витрат на виробництво культури	100,00	367305,60	3673,10	91,80

Тобто, за однакових умов та вихідних даних, можуть бути зовсім різні кінцеві результати (табл. 3). У ЗАТ «Україна» за рахунок зміни традиційної технології на мінімальний обробіток витрати зменшилися на 7,1%, валовий дохід залишився на попередньому рівні, прибутки збільшилися майже в 2 рази (на – 53,6%), рівень рентабельності збільшився на – 8,7 в.п. Таким чином ЗАТ «Україна», вирощуючи озиму пшеницю за мінімальною технологією, домоглося збільшення прибутків в результаті зменшення витрат.

В екологічному землеробстві мінімізацію обробітку слід розглядати як важливу умову збереження потенційної та підвищення економічної родючості ґрунту, а також захисту його від ерозії, поліпшення гумусового балансу і будови ґрунту, зменшення непродуктивних втрат поживних речовин та вологи; а також забезпечує скорочення строків виконання польових робіт.

Таблиця 3

Порівняння економічних показників за різними способами обробітку ґрунту в ФГ «Клен» та ЗАТ «Україна» Доманівського району Миколаївської області

Показники:	Вирощування озимої пшениці за:	
	традиційною технологією ФГ «Клен»	мінімальною технологією ЗАТ «Україна»
Витрати на виробництво	395447,40	367305,60
Валовий дохід, грн	448000,00	448000,00
Прибуток, грн	52552,60	80694,40
Рівень рентабельності, %	13,30	22,00

У нашій країні визначилися такі основні напрямки мінімізації обробітку:

- зменшення кількості та глибини зяблевого, передпосівного і міжрядного обробітків ґрунту в сівозміні за використання гербіцидів для контролювання бур'янів;

- заміна глибоких обробітків поверхневими і мілкими, особливо під час підготовки ґрунту під озимі культури, з використанням широкозахватних плоскорізів, важких борін, луцильників, фрез, які забезпечують високоякісний обробіток за один прохід агрегату;

- зменшення оброблюваної поверхні поля методом впровадження смугового (колійного) передпосівного обробітку під час вирощування просапних культур і використання гербіцидів [4].

Висновки. Найважливіші та загальні для всіх зон країни умови ефективного застосування мінімального обробітку ґрунту — високий рівень агротехніки, чітка технологічна дисципліна на полях, проведення всіх польових робіт в оптимальні строки, широке використання системи ефективних заходів захисту рослин, застосування добрив із врахуванням запланованого урожаю і висока технічна оснащеність господарства.

Для опонентів широкого запровадження мінімального обробітку ґрунту в Україні, через брак коштів, слід зазначити, що щорічні дотації держави для сільгоспвиробників сягають 2,4 млрд. доларів. Витративши ці кошти на впровадження нових та ефективних технологій, Україна в майбутньому могла б відмовитись від будь-яких дотацій в сільському господарстві. Однак, слід пам'ятати, що мінімальна технологія - це система, яка потребує дотримання найменших тонкощів у всіх технологічних операціях: якщо хоча б одним із елементів знехтувати, система вже не дасть очікуваних результатів.

Отже майбутнє землеробства України – за мінімальним обробітком ґрунту, що швидше розпочнеться широке впровадження цієї системи, то

швидше матимемо стабільність, зниження витрат та зростання прибутку в сільському господарстві країни.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бакка М.Т. Основи ведення сільського господарства та охорона земель: навч. посіб. / Бакка М.Т., Стрельченко В.П., Божок П.Т. Житомир. інж.-технол. ін-т. – Житомир, 2000. – 366 с.
2. Власов В. І. Використання земельних ресурсів у країнах — основних виробниках сільськогосподарської продукції / Власов В. І. // АПК. – 2007. - №4. – С. 152-154.
3. Гриненко С. П. Система точного землеробства як фактор підвищення конкурентоспроможності підприємницьких формувань / Гриненко С. П. // Економіка АПК. – 2008. - №6. – С. 117-119.

**ОСНОВНІ ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ
ЕФЕКТИВНОСТІ ЗЕРНОПРОДУКТОВОГО ПІДКОМПЛЕКСУ
МИКОЛАЇВСЬКОЇ ОБЛАСТІ**

А.Р.Шевцова, магістр

Миколаївський державний аграрний університет

У статті розглянуто теоретичні і практичні основи підвищення економічної ефективності зерно продуктового підкомплексу миколаївської області.

Ключові слова : економічна ефективність, зернопродуктовий підкомплекс, зерновиробництво.

Постановка проблеми. У розвитку багатьох галузей економіки нашої держави, і насамперед, сільського господарства, дуже важливу роль відіграє збільшення обсягів виробництва зерна. Це пояснюється його винятковим значенням та різнобічним використанням.

Зерновиробництво займає базове місце у сільськогосподарському виробництві країни та гарантує її продовольчу безпеку. Зерно - сировина хлібобулочної, кондитерської та круп'яної промисловості, використовується спиртовій, пивоварній і медичній галузях. Від ефективності ведення зернового господарства залежить розвиток тваринництва. Разом з тим, у масштабі економічного розвитку країни та її економічного потенціалу, зернове господарство відіграє роль одного з головних джерел поліпшення ресурсного та розвитку експортного потенціалів. В процесі зберігання зерно майже не втрачає своєї якості, а тому, придатне для створення державних резервів продуктів харчування та кормів. Отже, підвищення рівня ефективності виробництва зерна є найважливішим завданням, від рішення якого залежить продовольча безпека країни.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питаннями підвищення економічної ефективності виробництва зерна займається велика група науковців. Значний внесок у розвиток науки в галуззі зернового

виробництва, підвищення його економічної ефективності внесли С.С.Бакай, О.Г.Білозерцев, Ю.Д.Білик, В.І.Бойко, П.І.Гайдуцьк В.А.Кадієвський, М.Ю.Коденська, М.Г.Лобас, П.Т.Саблук, В.Ф.Сайко, В.П.Ситник, Л.М.Худолій, О.М.Шпичак, І. Нетіс, О.С. Обелець, С.М. Чмирь і багато інших. Ними розроблені стратегічні аспекти зміцнення зерновиробництва в країні, структурної перебудови галузі, підвищення економічної ефективності використання земельних, матеріально-технічних і трудових ресурсів, ціноутворення, формування і функціонування ринків зерна. Однак питання підвищення економічної ефективності виробництва зерна на рів регіонів вимагають подальшого наукового обґрунтування і практичного! вирішення.

Постановка завдання. Мета статті полягає у виявленні проблем розвитку сучасного зернового господарства та обґрунтуванні заходів підвищення його ефективності.

Предметом дослідження є проблеми підвищення економічної ефективності та тенденції розвитку виробництва зерна в сучасних умовах господарювання підприємств Миколаївської області.

Виклад основного матеріалу дослідження. Підвищення економічної ефективності сільського господарства в цілому передбачає збільшення виробництва і підвищення якості сільськогосподарської продукції при одночасному зменшенні затрат праці і матеріальних засобів на одиницю продукції. Розв'язання цієї проблеми нерозривно пов'язане з подальшою всебічною інтенсифікацією сільськогосподарського виробництва, в процесі якої забезпечується підвищення врожайності сільськогосподарських культур та продуктивності худоби і птиці. В сучасних умовах сільське господарство розвивається переважно на основі інтенсифікації, що є основним джерелом підвищення його економічної ефективності.

Шляхи підвищення ефективності виробництва зерна, які забезпечують подальше збільшення обсягів виробництва продукції і зменшення витрат

на одиницю продукції, передбачають комплекс таких основних заходів: поліпшення використання землі, підвищення її родючості; впровадження комплексної механізації і автоматизації виробництва; поглиблення спеціалізації і концентрації виробництва на основі міжгосподарської кооперації і агропромислової інтеграції; раціональне використання виробничих фондів і трудових ресурсів; впровадження інтенсивних і ресурсозберігаючих технологій та індустриальних методів виробництва; підвищення якості і збереження виробленої продукції; широке використання прогресивних форм організації виробництва і оплати праці; розвиток сільськогосподарського виробництва на основі різноманітних форм власності і видів господарювання і створення для них рівних економічних умов, необхідних для самостійної та ініціативної роботи.

У комплексі заходів підвищення економічної ефективності виробництва зерна найважливішим є поліпшення використання землі на основі підвищення її родючості і зростання врожайності сільськогосподарських культур. Ці завдання успішно вирішуються шляхом вирощування сільськогосподарських культур за технологією програмованих урожаїв з використанням досягнень науки, передової практики і забезпеченням високої якості праці. У середньому по господарствах Миколаївської області у 2010 році урожайність пшениці коливається на рівні 26,7 - 30,8 ц з 1 га зібраної площі [1].

Важливим напрямком підвищення економічної ефективності зернового виробництва є поліпшення якості зерна, особливо за рахунок сильних і твердих сортів пшениці з високим вмістом білка (15-17%) і клейковини (28-36%). Категорія «якість продукції» включає в себе сукупність властивостей, що характеризують міру спроможності даної продукції задовольняти потреби споживачів згідно з її цільовим призначенням. Якість зернових культур має важливе значення, оскільки закупівельні ціни на зерно встановлюються з урахуванням його якості. Збільшення виробництва і поліпшення якості зерна сприяють підвищенню

дохідності зернового господарства, а отже, і зміцненню економіки сільськогосподарських підприємств. Однак, складне економічне становище сучасного сільського господарства і, особливо, відсутність необхідної кількості мінеральних добрив, засобів захисту рослин призвели до зниження родючості ґрунтів і погіршення основних показників ефективного господарювання в рослинництві - урожайності та якості продукції. Тому на сьогодні постає питання: яким чином компенсувати те, чого не вистачає в ґрунті, і як стабілізувати урожайність та підвищити якість зерна. Одним із можливих шляхів часткової компенсації азоту є використання бобових культур, які не тільки підвищують родючість ґрунту, а й поліпшують його структуру. Це в кінцевому результаті позитивно впливає на рівень урожайності, якість зерна і деякою мірою знижує шкодочинність від хвороб та шкідників. В сучасній ситуації, коли не вистачає азотних добрив, одним із основних шляхів поповнення ґрунту азотом є використання азотофіксуючих систем або створення міжвидових агрофітоценозів. При цьому значно покращуються якісні характеристики зерна озимої пшениці [4].

Водночас впровадження у виробництво культур і сортів інтенсивного типу може мати й негативні наслідки. Розвиток інтенсифікації землеробства без дотримання відповідних умов призводить до погіршення структури ґрунту, підвищення темпів деградації земель і загострення екологічної ситуації.

Ще одним із напрямів підвищення економічної ефективності виробництва зерна є впровадження комплексної механізації і автоматизації виробництва. Вирішення цієї проблеми сприяє насамперед підвищенню продуктивності праці в сільськогосподарському виробництві, що є основним якісним фактором економічного і соціального розвитку. Зміцнення матеріально-технічної бази галузі, впровадження інтенсивних технологій виробництва та прогресивних форм організації праці зумовили підвищення урожайності зернових культур та збільшення виробництва

зерна. Водночас досягнутий рівень виробництва не забезпечує потреби області в зерні.

Передовий досвід вітчизняного землеробства, і світова практика свідчать, що науково-технічний прогрес має в своєму розпорядженні ефективні засоби захисту ґрунтів від руйнування та підвищення їх родючості [2]. Також, агробіологічні властивості культур зумовлюють оптимальну тривалість збирання врожаю.

Оптимальна тривалість збирання врожаю для різних сортів зернових становить 5-7 днів. Проте на практиці, з огляду на несприятливі погодні умови та низький рівень коефіцієнта готовності комбайнів, тривалість збирання врожаю зростає до 10 днів. Збільшення агротехнічного терміну збирання спричиняє збільшення втрат урожаю через осипання зерна. Крім оптимального агротехнічного терміну, слід визначити економічно доцільну тривалість збирання врожаю, тобто таку, за якої вартість втрат урожаю не перевищує витрати на придбання та експлуатацію додаткових комбайнів. Це дасть можливість сформувати парк зернозбиральних комбайнів, який забезпечить збирання врожаю з мінімальними приведеними експлуатаційними затратами та максимальним прибутком. Також недопустимі значні втрати зерна при транспортуванні, зберіганні, переробці та використанні.

Розвиток та підвищення економічної ефективності зернового господарства є необхідною умовою не тільки для забезпечення населення продуктами харчування, а й підвищення ефективності виробництва інших видів продукції сільського господарства [3].

Висновки. На нашу думку, важливими чинниками подальшого розвитку зернового господарства України є: матеріально-технічне забезпечення виробництва; постачання високоврожайних, цінних у продовольчому і кормовому відношенні сортів посівного матеріалу; достатнє внесення мінеральних та органічних добрив; впровадження науково обґрунтованих сівозмін з оптимальним насиченням і

раціональним розміщенням посівів зернових культур. У зв'язку із складним економічним станом вітчизняні виробники сільськогосподарської продукції дедалі частіше орієнтуються на екстенсивний шлях розвитку виробництва, що не дає змоги досягти високої ефективності та урожайності при вирощуванні продукції.

Таким чином, щоб вивести зернове господарство на належний рівень та забезпечити його прибутковість, у першу чергу товаровиробникам потрібна фінансова підтримка з боку держави, яка б спрямовувалась на придбання та застосування новітніх технологій щодо вирощування зернових; високоврожайних, стійких проти хвороб сортів посівного матеріалу; розробку науково обґрунтованих програм зерновиробництва, які б реально працювали.

Отже, підвищення економічної ефективності виробництва зернових культур - це з однієї сторони, максимальне збільшення виробництва продукції, а з іншої - систематична боротьба за економію. Чим більше виробляється продукції і менше витрачатиметься ресурсів на її одержання, тим ефективніше виробництво і більша сума прибутку в господарствах.

ЛІТЕРАТУРА

1. Рослинництво Миколаївщини [статистичний збірник]. — М.: Головне управління статистики у Миколаївській області, 2011. — 124 с.
2. Нетіс І. Озима пшениця: Шляхи підвищення економічної ефективності вирощування / І. Нетіс // Пропозиція. — 1999. — №12. — С. 38 -39.
3. Обелець О.С. Економічна ефективність зернового виробництва в Україні / О.С. Обелець // Економіка АПК. — 2003. № 10. — С. 59 — 64.
4. Чмирь С.М. Роль сівозмін у розвитку виробництва зерна / С.М. Чмирь // Економіка АПК. — 2008. — № 10. — С. 18 — 20.

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ РИНКУ ЗЕМЛІ В УКРАЇНІ

Ю.О. Юськів студентка

Миколаївський державний аграрний університет

Розглянуто поняття формування цивілізованого ринку земель, зазначено передумови, принципи та елементи повноцінного функціонування ринку землі.

Ключові слова : формування ринку землі, мораторій на землю, умови та принципи формування цивілізованого ринку землі.

Постановка проблеми. Розвиток та ефективність функціонування економіки України сьогодні значною мірою залежить від ефективності функціонування ринків ресурсів, особливе місце серед яких займають земельні ресурси. Однією з найактуальніших проблем реформування економічних відносин в Україні є формування цивілізованого ринку земель.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Необхідність створення та функціонування ринку сільськогосподарських земель в Україні досліджують такі українські економісти, як Ю.А. Семеряк, М.П. Бутко, В.С. Шебанін, В.Я. Месель-Веселяк, І.Р. Михасюк, Є.Й. Майовець, П.Т. Саблук, В.М. Трегобчук та інші. Серед українських економістів немає єдиного погляду щодо ринку землі, питання формування ринку землі викликало і викликає полеміку.

Постановка завдання. Обґрунтування особливостей формування ринку землі як важливого сегмента ринкової економіки України.

Виклад основного матеріалу дослідження. Формування ринку землі – процес поступовий та тривалий у часі, що потребує створення реальної нормативної та правової бази.

Основними умовами формування земельного ринку є формування законодавчої та нормативно-правової бази, плюралізм форм власності на

землю, наявність земель для продажу, наявність платоспроможного попиту на землю, наявність відповідної ринкової інфраструктури, створення відповідної системи державної підтримки виробників товарної сільськогосподарської продукції, встановлення екологічних та технологічних умов щодо ефективного використання земельних ділянок.

Формування і розвиток ринку землі в Україні відбувається в міру формування конкурентного середовища в національній економіці, створення спеціалізованої інфраструктури ринку землі, наявності платоспроможного попиту на землю та землевласників, спроможних раціонально використовувати землю, отримувати задоволення від праці на ній і ефективно господарювати. Ефективне функціонування цього ринку передбачає контроль з боку держави, яка повинна регулювати перерозподіл земель, встановлювати розміри приватного землеволодіння, контролювати їх використання за цільовим призначенням [1].

В українській економіці немає більш вагомій проблеми, ніж формування цивілізованого ринку землі. Адже не випадково Україну виділяють в світі як країну, котра має вагомий аграрний потенціал через найбільші запаси чорноземів. Це є те багатство, розумне використання якого дозволить отримати конкурентні переваги в цивілізованому світі, який давно випередив нашу країну по інших параметрах економічного розвитку [2].

Мораторій на землю постійно подовжується, навіть незважаючи на те, що його існування стримує створення цивілізованого земельного ринку та замість вирішення існуючих проблем призводить до нагромадження нових. Формування ринку земель сільськогосподарського призначення перетворилося на одне з найбільш дискусійних і заполітизованих питань аграрної політики в Україні. Але тепер вже, здається, і суспільство, і більшість політичних сил визнають неминучість формування ринку земель сільськогосподарського призначення, звісно — за умови належного нормативно-правового забезпечення засад його функціонування.

Основними передумовами формування ринку землі в Україні є нормативне і методичне забезпечення функціонування ринку земель, стандартизація процедур, запровадження єдиної системи державної реєстрації земельних ділянок, соціально-економічна і правова мотивація виходу на земельний ринок достатньої кількості продавців, наявність іпотечно спроможних потенційних покупців земельних ділянок, формування інфраструктури ринку землі, відкритість інформації щодо попиту і пропозиції на земельному ринку, завершення робіт з грошової оцінки земель, забезпечення захисту прав на землю учасників ринку землі.

Принципами формування аграрного земельного ринку мають бути соціальна орієнтація земельного ринку на реалізацію економічних інтересів селян, поступовість включення приватних сільськогосподарських угідь в ринковий обіг, диференційований підхід до соціальних груп суб'єктів земельного ринку, до їх участі в укладанні угод щодо купівлі-продажу землі, чітке державне регулювання ринку землі, створення системи цінкових і податкових важелів впливу держави на ринковий обіг землі, обмеження спекулятивно-тіньових угод щодо земельних ділянок [3].

Наведу дані соціологічного опитування власників паїв та їх потенційних покупців. Зокрема, аналізуючи його результати, можна відзначити незначну частку охочих продати свій пай (з 8 тис. опитаних близько 9% хочуть продати).

Усвідомлюючи необхідність наукового супроводження процесів реформування земельних відносин та формування ринку землі, за ініціативою Миколаївського державного аграрного університету та за підтримки Національної академії наук України було створено Національний інноваційний кластер «Родючість ґрунтів», який об'єднав зусилля провідних наукових шкіл ґрунтознавців усієї України, що активно включились у реалізацію поставлених Президентом і урядом завдань з реформування земельних відносин та формування ринку земель [4].

Основними елементами повноцінного функціонування земельного ринку є наявність землі як об'єкту купівлі-продажу, соціально-економічна мотивація виходу на земельний ринок продавців земельних ділянок, наявність покупців, спроможних придбати земельні ділянки, диференціація земель та встановлення параметрів рівноважного ціноутворення на землі різних категорій, призначення та місцезнаходження, створення організаційно-правового механізму оформлення угод і цивільного функціонування земельного ринку, державне регулювання ринку землі [5].

Усі експерти стверджують, що українська земля недооцінена. Ціна на землю буде постійне і стрімко зростати. Наприклад, ціна 1 га землі в Західній Європі сягає 10 – 30 тисяч євро, а в Східній – 3 – 5 тисяч євро. У перший рік зняття мораторію українська земля, яка є кращою за якістю, ніж в інших країнах Європи коштуватиме максимум 500 євро за 1га [6].

Запровадження повноцінного ринку земель сільськогосподарського призначення та його ефективного державного регулювання в Україні дозволить забезпечити реалізацію цілої низки важливих проблем, зокрема повноцінну реалізацію права приватної власності та інших прав на земельні ділянки сільськогосподарського призначення усіма суб'єктами земельних відносин, створення сприятливого ринкового середовища, кардинальне підвищення інвестиційної привабливості сільського господарства, раціональний перерозподіл та оптимізацію використання земель сільськогосподарського призначення, встановлення об'єктивної ринкової вартості земельних ділянок, безперешкодний доступ громадян до землі як ресурсу людського розвитку, збереження та створення робочих місць у сільській місцевості.

Світовий досвід показує, що регулювати ринок земель набагато ефективніше, ніж заганяти його "в тінь".

Висновки. Для формування ринку земель сільськогосподарського призначення необхідно доопрацювати і прийняти Закон України «Про

ринок земель», запровадити на певний період обмеження обігу земель у товарному виробництві, створити недержавні органи регулювання земельного ринку, визначити обмеження мінімальних розмірів та конфігурації земельних ділянок зі складу сільськогосподарських угідь, передбачити особливі вимоги обороту меліорованих земель, удосконалити порядок та систему ведення державного земельного кадастру й моніторингу земель, стимулювати землекористувачів до раціонального використання та охорони земельних угідь.

ЛІТЕРАТУРА

1. Семеряк Ю.А, Москва М.Г. Ринок землі в Україні: суть, завдання, функції [електронний ресурс]. Режим доступу : http://www.nbuu.gov.ua/portal/chem_biol/nvnlts/20_14/257_Sem.pdf
2. Бутко М.П. Регіональні особливості формування ринку землі в Україні [електронний ресурс]. Режим доступу : <http://vuzlib.com/content/view/2527/13/>
3. Розвиток ринку земель сільськогосподарського призначення в Україні / О. В.Собкевич, В. М.Русан, А. Д. Юрченко, В. О.Скороход; за ред. Я. А. Жаліла. – К. : НІСД, 2011. – 29 с.
4. Шебанін В.С. Ринок землі має бути цивілізованим / В. С. Шебанін // Рідне прибужжя. – 2011. – 9серпня.
5. Пріоритетні напрями формування ринку землі [електронний ресурс]. Режим доступу : <http://www.letadm.km.ua/publ/1-1-0-9>
6. 10 запитань і відповідей про ринок землі [електронний ресурс]. Режим доступу : <http://zthata.com.ua/news/zemlya/14475-10-zapitan-i-vidpovidej-pro-rinok-zemli.html>

ПОРІВНЯННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИРОБНИЦТВА СОНЯШНИКУ ТА РІПАКУ

І.В. Яськова, студентка

Миколаївський державний аграрний університет

У статті досліджено сучасний стан виробництва соняшнику та ріпаку, проаналізовано основні показники діяльності підприємств з вирощування цих культур, визначено тенденції розвитку та напрями підвищення ефективності виробництва.

Ключові слова: соняшник, ріпак, урожайність, економічна ефективність, біопаливо.

Постановка проблеми. Уже не один рік точаться дискусії щодо впливу соняшнику на родючість ґрунту й продуктивність інших культур у сівозмінах, а тим часом площі його посівів дедалі зростають. Водночас науковці намагаються привернути увагу сільгоспвиробників до інших олійних культур, цілком спроможних замінити (принаймні частково) соняшник у структурі посівів, не зашкодивши при цьому економіці господарювання й значно поліпшивши його агрономічний рівень. Уведення ріпаку у сівозміну сприяє поліпшенню фітосанітарного стану полів, основних показників родючості ґрунту, є добрим попередником для озимини.

З огляду на вищевикладене виникає необхідність оцінки сучасного стану виробництва соняшнику та ріпаку, визначення тенденцій розвитку та напрямів підвищення ефективності цих олійних культур.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Ґрунтовні дослідження в цьому напрямі здійснюють В. Вітвицький, В. Ковальчук, Л. Дейнеко, М. Сичевський, Т. Мостенська, П. Каблук та інші. Перспективи виробництва олійних культур в Україні досліджували О.Сікачина, В.Жигadlo, М.В. Зубець, М.Д.Безуглий, Т.В. Куць та інші.

Разом з тим питання економічної та екологічної доцільності та можливості заміни посівів соняшнику ріпаком вивчені недостатньо.

Постановка завдання. Дослідити сучасний стан та особливості виробництва соняшнику та ріпаку, порівняти економічну ефективність виробництва соняшнику та ріпаку, визначити тенденції розвитку та напрями збільшення ефективності цих олійних культур.

Виклад основного матеріалу досліджень. Динаміка виробництва олійних культур свідчить, що основу сировинної бази олійної промисловості складають саме соняшник та ріпак. Основними виробниками насіння соняшнику є підприємства Дніпропетровської, Донецької, Запорізької, Луганської, Кіровоградської та харківської областей, які забезпечують 2/3 валового виробництва [1].

Аналіз динаміки посівних площ, урожайності та валового виробництва насіння соняшнику свідчить, про збільшення обсягу виробництва відбувається за рахунок розширення посівних площ культури, тобто екстенсивного виробництва.

Таблиця 1

Динаміка виробництва насіння соняшнику в Україні

Показники	2000 рік	2005 рік	2010 рік
Площа посіву, тис. га	2942,9	3742,9	4525,8
Урожайність, ц/га	12,2	12,8	15,0
Валове виробництво насіння, тис. т	3457	4706,1	6771,5

У 2000-2010 роках збільшення посівної площі соняшнику майже у 1,5 рази та позитивна динаміка його урожайності обумовила зростання обсягів валового виробництва соняшнику майже у 2 рази [2]. Попри нарощування виробництва альтернативних олійних культур, соняшник в Україні залишається основною сировиною для виробництва рослинної олії.

Соняшник є головною сільськогосподарською культурою, прибутковість вирощування якої є високою - за рівнем рентабельності вона займає перше місце. Безумовно, це олійна культура номер один в Україні,

адже з нього виробляють понад 60% всієї рослинної олії. Він відіграє особливу роль у поліпшенні фінансового стану сільськогосподарських підприємств у період подолання економічної кризи і переходу до ринкових відносин.

Поряд з тим, вирощування соняшника має і негативне значення. Адже, для отримання більшого прибутку багато сільськогосподарських підприємств не дотримуються сівозмін, а відтак погіршується якість насіння, знижується врожайність, що негативно впливає на ґрунт, суттєво збіднюючи і виснажуючи його. Тому науковці намагаються привернути увагу сільгоспвиробників до інших олійних культур, не зашкодивши при цьому економіці господарювання й значно поліпшивши його агрономічний рівень.

Останніми роками вітчизняного олійного сектору характерним було збільшення виробництва ріпаку (табл. 2).

Таблиця 2

Динаміка виробництва насіння ріпаку в Україні

Показники	2000 рік	2005 рік	2010 рік
Площа посіву, тис. га	214	207	862,6
Урожайність, ц/га	8,4	14,6	17,0
Валове виробництво насіння, тис. т	132	285	1469,7

Культура ріпаку має великі агроекологічні і соціоекономічні перспективи в Україні. Розширення площ вирощування ріпаку створює альтернативу соняшнику. Він відіграє важливу роль у сівозмінах польових культур, не виснажує ґрунт і є добрим попередником для озимої пшениці, а також цінним кормом для худоби. Приорювання зеленої маси ріпаку в поживних посівах (220-240 ц/га) рівноцінне внесенню 18-20 т гною на гектар. З одного гектара посівів можна зібрати 80-90 кг меду. Ріпак покращує структуру ґрунту, фітосанітарно оздоровлює поле. Неабияку роль

відіграють агроекологічні переваги вирощування ріпаку в районах, де соняшник і соя мають небагато перспектив через несприятливі агро кліматичні умови.

Якість українського ріпаку практично не поступається світовим стандартам, що забезпечило конкурентоспроможність його на світовому ринку. Проте сьогодні Україна є лише експортером ріпаку як сировини, яку переробляють на біопаливо [3]. Із ріпакової олії в Україні тільки починають виготовляти дизельне біопаливо. Вирощування ріпаку для енергетичних цілей здатне посилити енергетичну безпеку країни, забезпечити нові ринкові можливості та переваги для сільських територій.

Провідними підприємствами з виробництва ріпакової олії є Чернівецький олієжировий комбінат — 34,1%, Вінницький олієжировий комбінат — 27,8%, Пологівський олійноекстракційний завод — 22,8% загального виробництва ріпакової олії.

Насіння олійних культур є одним з найбільш привабливих видів продукції на аграрно-продовольчому ринку, попит на яку обмежений і випереджає пропозицію, що відповідно забезпечує високий рівень цін на дану продукцію. Це дозволяє сільськогосподарським товаровиробникам навіть при невисокій урожайності та високій собівартості виробництва олійних культур гарантовано одержувати високі прибутки. Розвиток виробництва соняшнику та ріпаку залежить від рівня і динаміки його економічної ефективності.

Таблиця 3

**Економічна ефективність виробництва насіння соняшнику в
сільськогосподарських підприємствах України**

Показник	2005 р.	2007 р.	2008 р.	2009 р.	2010 р.
Урожайність, ц/га	12,8	14,1	17,0	16,0	15,0
Собівартість 1 ц, грн.	78,55	109,49	117,36	134,20	183,51
Ціна реалізації 1 ц, грн.	97,66	192,56	138,95	189,75	301,87
Прибуток на 1 ц насіння, грн.	19,11	83,07	21,59	55,55	118,36
Рівень рентабельності, %	24,3	75,9	18,4	41,4	64,5

У 2010 р. порівняно з 2009 р. собівартість 1 ц насіння соняшнику підвищилась з 134,20 грн до 183,51 грн, або більше ніж на 36%, а ціна його реалізації зросла з 189,75 грн до 301,87 грн (або майже у 1,6 рази). В цих умовах прибуток на 1 ц насіння збільшився більше ніж у 2 рази, а рівень рентабельності становив 64,5% проти 41,4% (табл. 3). Порівняно високий рівень рентабельності соняшнику, зумовлений помірними виробничими витратами й порівняно високою реалізаційною ціною на ринку, стимулював значне розширення посівних площ і в основному за рахунок цього фактора забезпечувався ріст обсягів виробництва. Цьому сприяв і попит на його насіння на внутрішньому і світовому ринках.

Аналізуючи економічну ефективність виробництва насіння озимого ріпаку в сільськогосподарських підприємствах за 2005-2009 рр. необхідно відзначити, що найкращі показники були досягнуті у 2008 р. при найвищій урожайності й найменших затратах праці (табл. 4).

Таблиця 4

Економічна ефективність виробництва насіння озимого ріпаку в сільськогосподарських підприємствах України

Показник	2005 р.	2007 р.	2008 р.	2009 р.
Урожайність, ц/га	16,7	13,6	21,6	19,2
Затрати праці на 1 ц, люд.-год.	2,3	2,5	1,8	2,0
Собівартість 1 ц, грн.	75,5	125,0	141,9	189,4
Ціна реалізації 1 ц, грн.	113,6	180,2	216,8	236,6
Прибуток, грн.: на 1 ц насіння	38,1	55,2	74,9	47,2
на 1 га посіву	635,8	750,7	1617,2	906,0
Рівень рентабельності, %	50,4	44,1	52,8	24,9

Дані таблиці 4 свідчать про те, що собівартість 1 ц насіння ріпаку у 2009 р. порівняно з 2005 р. підвищилась з 75,5 грн до 189,4 грн, або у 2,5

рази, а ціна його реалізації зросла зі 113,6 грн до 236,6 грн. Якщо в 2009 році середня ціна реалізації ріпаку становила 2300-2400 грн/т, то з початку 2010 року ціна не знижувалась нижче за 2800-2850 грн/т, а вже в середині серпня 2010 року ціни стрімко зросли до 3500 грн/т.

Збільшення обсягів олійних культур та підвищення економічної ефективності неможливе без задіяння інноваційної складової розвитку галузі. Впровадження у виробництво інноваційних технологій забезпечує не лише вищі темпи росту урожайності порівняно з темпами збільшення витрат, що дає змогу знизити собівартість одиниці продукції, а також сприяє екологізації сільськогосподарського виробництва.

Концепція розвитку виробництва соняшника та ріпаку повинна передбачати концентрацію посівів олійних культур в районах з найбільш сприятливими умовами для їх вирощування. Реалізація цієї програми вимагає зміцнення матеріально-технічної бази всіх його сфер: виробничої, заготівельної та переробної. Слід вдосконалювати не тільки систему виробництва, а й заготівлі та переробки насіння олійних культур.

В Україні потрібно створювати виробничі потужності (заводи) з виробництва біодизеля як альтернативного пального. Особливо це важливо в умовах постійного зростання цін на сиру нафту і відповідно, дизельного пального.

Висновки. Вирощування олійних культур є важливою складовою стратегії економічного розвитку держави. Продукція соняшнику та ріпаку для сільськогосподарських підприємств є одним із основних джерел формування їх доходності, що дозволяє забезпечити ефективну діяльність. Виробництво олійних культур відіграє важливу роль у забезпеченні насіння цінними продуктами харчування, галузі тваринництва – поживним кормом, переробної промисловості – сировиною. Економічна ефективність олійних ресурсів стає все більше залежною від інтенсивного фактору, що зумовлює необхідність використання значних вкладень у розвиток інфраструктури та супутніх галузей.

Хоча ефективність виробництва соняшнику є вищою порівняно із виробництвом ріпаку, проте ріпак має набагато краще біологічні властивості: є добрим попередником для озимої пшениці та покращує структуру ґрунту. Тому надалі потрібно збільшувати площу посівів ріпаку, та зменшувати площі посівів під соняшник.

У більшості випадків вітчизняні сільськогосподарські підприємства є лише виробниками сировини. Аби Україна була «процвітаючою» країною, потрібно збільшувати кількість переробних підприємств, щоб поставляти на світовий ринок не сировину, а вже готову продукцію, отримуючи при цьому набагато більші прибутки.

ЛІТЕРАТУРА

1. Виробництво зернових та олійних культур в Україні: проблеми та перспективи в умовах світової продовольчої кризи / За ред. В. Артющина. – К.: Аналітично-дорадчий центр Блакитної стрічки ПРООН, 2008. — 96с.
2. Оверченко Б. П. Перспективи розвитку ріпаківництва та проблеми виробництва біодизелю в Україні / Овчеренко Б. П., Міщенко Н. М. // Інститут економіки та прогнозування НАН України. — 2007. — 120 с.
3. Чередніченко О. О. Особливості ефективного функціонування олійножирового під комплексу/ О. О. Чередніченко // Вісник Сумського національного аграрного університету. — 2011. — №1. с.8 —10.
4. Статистичний щорічник України за 2010 рік //Держкомстат України // за ред. О. Г. Осауленка; відп. за вип. В. А. Головка. —К. : Консультант, 2010. —650с.

ЗМІСТ

<i>Антоненко Т.О.</i> СУЧАСНИЙ СТАН ВИРОБНИЦТВА ЗЕРНА В УКРАЇНІ.....	3
<i>Баньковська П.В.</i> ЕКОНОМІЧНИЙ ПОТЕНЦІАЛ РОЗВИТКУ ФЕРМЕРСТВА В БЕРЕЗНЕГУВАТСЬКОМУ РАЙОНІ.....	8
<i>Баньковський Я.В.</i> ЕФЕКТИВНІСТЬ ВИКОРИСТАННЯ ЗЕМЕЛЬНИХ РЕСУРСІВ В С-Г ПІДПРИЄМСТВАХ БЕРЕЗНЕГУВАТСЬКОГО РАЙОНУ.....	14
<i>Барна В.М.</i> ОСОБЛИВОСТІ ВПРОВАДЖЕННЯ ВИСОКОВОЖАЙНИХ СОРТІВ ТА ГІБРИДІВ СОНЯШНИКУ.....	19
<i>Гудз С.В.</i> РОЛЬ ОРГАНІЗАЦІЇ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРОДУКЦІЇ У РОЗВИТКУ РИНКУ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ ПРОДУКЦІЇ.....	25
<i>Дідан Л.Ю.</i> СУЧАСНИЙ СТАН РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВ ОВОЧЕПРОДУКТОВОГО ПІДКОМПЛЕКСУ МИКОЛАЇВСЬКОЇ ОБЛАСТІ ТА НАПРЯМИ ЙОГО ПОКРАЩЕННЯ.....	30
<i>Ковальський С.О.</i> ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНІ ФАКТОРИ РОЗВИТКУ ФЕРМЕРСЬКИХ ГОСПОДАРСТВ.....	36
<i>Козадаєва К.Ю.</i> СУЧАСНИЙ СТАН ЗАБЕСПЕЧЕНОСТІ І ВИКОРИСТАННЯ ТРУДОВИХ РЕСУРСІВ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ	42
<i>Лесковченко Л.О.</i> СТАН ЗЕРНОВИРОБНИЦТВА У СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВАХ ЖОВТНЕВОГО РАЙОНУ	48
<i>Лобода Д.В.</i> УДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ НА ПІДПРИЄМСТВІ.....	53
<i>Лядова К.С.</i> КООПЕРАЦІЯ ЯК ВАЖЛИВИЙ ЧИННИК РОЗВИТКУ МОЛОЧНОЇ ГАЛУЗІ УКРАЇНИ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕРГАЦІЇ.....	58
<i>Медончак А.В.</i> ВПЛИВ ДЕРЖАВИ НА ПРОЦЕС СТРАХУВАННЯ ЗОВНІШНЬОТОРГІВЕЛЬНИХ ОПЕРАЦІЙ.....	64
<i>Мельник А. В.</i> ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ ЕКСПОРТНОГО ПОТЕНЦІАЛУ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ.....	69
<i>Сірик К. Р.</i> ГУМАНІЗАЦІЯ СИСТЕМИ ВИЩОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ.....	75
<i>Стеценко В.О.</i> ЕФЕКТИВНЕ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ ЗАПОРУКА УСПІХУ ОРГАНІЗАЦІЇ.....	81
<i>Ткач Ю.С.</i> СТАН ТА ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ЗОВНІШНЬОТОРГІВЕЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ АГРОПРОДОВОЛЬЧОГО СЕКТОРУ ЕКОНОМІКИ МИКОЛАЇВСЬКОЇ ОБЛАСТІ.....	87
<i>Тумко Н.А.</i> ЕКОНОМІЧНА ОЦІНКА ВИРОЩУВАННЯ ОЗИМОЇ ПШЕНИЦІ ЗА ТРАДИЦІЙНОЮ ТА МІНІМАЛЬНОЮ ТЕХНОЛОГІЄЮ ОБРОБІТКУ ҐРУНТУ.....	93

Шевцова А.Р. ОСНОВНІ ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ ЕФЕКТИВНОСТІ ЗЕРНОПРОДУКТОВОГО ПІДКОМПЛЕКСУ МИКОЛАЇВСЬКОЇ ОБЛАСТІ.....	100
Юськів Ю.О. ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ РИНКУ ЗЕМЛІ В УКРАЇНІ.....	106
Яськова І.В. ПОРІВНЯННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИРОБНИЦТВА СОНЯШНИКУ ТА РІПАКУ.....	111

ВИМОГИ ДО ОФОРМЛЕННЯ СТАТЕЙ

До друку приймаються статті, що відповідають вимогам ВАК і мають такі необхідні елементи: постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями; аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми і на які опирається автор, виділення невирішених раніше частин загальної проблеми, яким присвячується дана стаття; формулювання цілей статті (постановка завдання); виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням наукових результатів; висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямку.

Подається примірник тексту статті, підписаний авторами, надрукований на папері форматом А4, а також електронний варіант на дискеті 3,5". Обов'язково подаються відомості про автора.

Обсяг статті – до 6 повних сторінок. Розміри полів: ліве – 30 мм, праве – 20 мм, верхнє – 20 мм, нижнє – 20 мм, до 30 рядків на сторінці.

Статті необхідно готувати за допомогою текстового редактора Microsoft Word 7.0 або 8.0. Шрифт статті – Times New Roman Cyr, через інтервал 1,5, розмір – 14 pt.

Назва статті має бути короткою (5–9 слів), адекватно відбивати її зміст, відповідати суті досліджуваної наукової проблеми. При цьому слід уникати назв, що починаються зі слів: «Дослідження питання...», «Деякі питання...», «Проблеми...», «Шляхи...», в яких не відбито достатньою мірою суть проблеми.

Анотацію набирати курсивом 11 кеглем. Виклад матеріалу в анотації має бути стислим і точним (близько 50 слів). Слід застосовувати синтаксичні конструкції безособового речення, наприклад: «Досліджено...», «Розглянуто...», «Установлено...» (наприклад, «Досліджено генетичні мінливості... Отримано задовільні результати для естераз...»)

Посилання в тексті подавати тільки у квадратних дужках, наприклад [1], [1, 6]. Посилання на конкретні сторінки наводити після номера джерела, потім через кому сторінку (маленьке с.), далі її номер (наприклад: [1, с. 5]). Якщо далі йде інше джерело, то ставити його номер через крапку з комою в тих самих дужках (наприклад, [4, с. 5; 8, с. 10–11]). Не подавати в тексті розгорнутих посилань, таких як (Іванов А.П. Вступ до мовознавства. — К., 2000, — С. 54). (Додаток).

Усі цитати, мова оригіналу яких є іншою, подавати мовою Вісника й обов'язково супроводжувати їх посиланнями на джерело і конкретну сторінку.

Не робити посторінкових посилань, а подавати їх у дужках безпосередньо в тексті.

На всі рисунки й таблиці давати посилання в тексті. Усі рисунки мають супроводжуватися підрисунковими підписами, а таблиці повинні мати заголовки.

Рисунки виконувати у редакторі Microsoft Word 6.0, 7.0 за допомогою функції “Створити рисунок”, а не виконувати рисунок поверх тексту.

Написи на рисунки виконувати засобами Microsoft Word з тим, щоб редактор мав можливість зробити в них необхідні виправлення.

Формули у статтях по всьому тексту набирати у формульному редакторі — Eq. 3.0, шрифт TIMES, 10 кегль.

Терміни по всій роботі мають бути уніфікованими.

Між цифрами й назвами одиниць (грошових, метричних тощо) ставити нерозривний пробіл (Shift+Ctrl+пробіл).

Скорочення грошових та метричних одиниць (грн, т, ц, м, км тощо), а також скорочення млн, млрд писати без крапки.

Якщо в тесті є аббревіатура, то подавати її в дужках при першому згадуванні.

Література, що приводиться наприкінці публікації повинна розташовуватися в порядку її першого згадування в тексті статті й бути оформлена у відповідності з наступними зразками (Додаток). Номер у списку літератури має відповідати лише одному джерелу. Список літератури оформлюється відповідно до державного стандарту України ДСТУ ГОСТ 7.1:2006.

На дискеті повинен бути 1 файл з текстом статті, названий прізвищем автора (Стаття_Прізвище).

Редакційна колегія залишає за собою право на редакційні виправлення.

Зразок оформлення статті

УДК (номер УДК)

НАЗВА СТАТТІ

Л.С.Прокопенко, студент

Миколаївський державний аграрний університет

• **Текст анотації** українською мовою

Ключові слова: (4-7 слів та словосполучень)

* Текст статті *

ЛІТЕРАТУРА

1. Матяш І. Б. Діяльність Надзвичайної дипломатичної місії УНР в Угорщині : історія, спогади, арх. док. / І. Матяш, Ю. Мушка. — К. : Києво-Могилян. акад., 2005. — 397 с. — (Бібліотека наукового щорічника "Україна дипломатична" ; вип. 1).

2. Ризикологія в економіці та підприємництві : зб. наук. праць за матеріалами міжнар. наук.-практ. конф., 27-28 берез. 2001 р. / М-во освіти і науки України, Держ податк. адмін. України [та ін.]. — К. : КНЕУ : Акад. ДПС України, 2001. — 452 с.

Наукове видання

СТУДЕНТСЬКИЙ НАУКОВИЙ ВІСНИК ВИПУСК

Економічні науки

Технічний редактор: *Т.Я. Іваненко*
Комп'ютерна верстка: *Ю.В. Антонович*

Підписано до друку 25.12.2009. Формат 60 x 84 1/16.
Папір друк. Друк офсетний. Ум.друк.арк. 16,56.
Тираж 100 прим. Зак. № _____. Ціна договірна.

Надруковано у видавничому відділі
Миколаївського державного аграрного університету
54010, м. Миколаїв, вул.Паризької комуни, 9

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 1155 від 17.12.2002 р.